LATVIJA

Latvian Newspaper

Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, Schwäbisch Gmünd, DP Camp Artillerie-Kaserne, Phone Schw. Gmünd 2159. Printer: Remsdruckerei Sigg, Härtel & Co, Schwäbisch Gmünd, Paradiesstr. 12. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 63 (407)

Sestdien, 1950. g. 19. aug.

Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galvenā redaktora vietnieks M. Cūlītis. Redaktori: A. Bolšteins, J. Jēkabsons, B. Kiselis, E. Raisters, L. Švarcs. Austrālijas redakcijas vad. A. Šmits (Lawley House, Canberra, A. C. T., Australia). Redakcijas adrese: (14a) Schwäbisch Gmünd, DP Camp Artillerie-Kaserne, tālr. Schw. Gmünd 2159

Padomju savienībā vairāk nekā 10 miljonu cilvēku strādā vergu darbos

BRITU VALDĪBAS OTRA DOKUMENTU PUBLIKĀCIJA PAR PIESPIEDU DARBIEM KRIEVIJĀ UN ČECHOSLOVAKIJĀ — NO BALTIJAS VALSTĪM VIEN DEPORTĒTI VAIRĀK NEKĀ 3 MILJONI CILVĒKU

Ženēva (D). — Pagājušo otrdien britu valdība nodeva Apvienoto nāciju saimnieciskajai un sociālai padomei tālākus pierādījumus par piespiedu darbu sistēmu Padomju savienībā un Čechoslovakijā. Šī ir jau otra britu dokumentu publikācija, kas pamatojas tikai uz padomju un čechu oficiālajiem rīkojumiem, sodu likumiem un instrukcijām. Publikācijā pievienotas dokumentu fotokopijas. Pēc šī iesnieguma britu delegāts Smiss ierosināja dibināt īpašu komisiju, kas pēc publicētu materiālu pamata dotu savu atzinumu. Šo priekšlikumu atbalstīja arī Savienotās valstis.

Padomes delegātiem teiktajā runā Smiss deklarēja, ka britu valdība būtu priecīga, ja varētu apšaubīt saimnieciskajai un sociālai padomei jau agrāk iesniegtos materiālus. Tālākā izmeklēšana tomēr pierādījusi, ka Padomju savienībā un satelītvalstīs eksistē piespiedu darbu sistēma, par ko liecina jauni materiāli. Pēc britu vērtējumiem Padomju savienībā vairāk nekā 10 miljonu cilvēku strādā vergu darbus. Smiss tālāk norādīja — ļoti iespējams, ka šie skaitļi vēl ir par maziem. Pēdējos gados notikušas masu deportācijas uz Sibiriju un centrālo Āziju no mazām padomju republikām. 3 miljoni cilvēku izsūtīti tikai no Baltijas valstīm un muhamedāņu apgabaliem vien. „Ja mēs esam maldījušies, tad Padomju savienībai vajadzētu tikai publicēt noteiktus skaitļus par saviem ieslodzītajiem, tāpat kā to dara citas valstis," sacīja tālāk Smiss, norādot, ka Čechoslovakija minēta tikai piemēra dēļ, jo līdzšinējie pierādījumi tikpat labi attiecas uz pārējām satelītvalstīm, Austrumeiropu un Tālajiem austrumiem.

Runas beigās britu delegāts pasvītroja, ka mantiskā verdzība pārējā pasaulē izmirst, bet tās vietā radusies jauna sistēma. To raksturo netīri preču vilcieni, policijas automobiļi, kas piebrauc naktīs, un milzīgais koncentrācijas nometņu tīkls, kas stiepjas pāri visai Sibirijai.

Komentējot šo dokumentu nodošanu atklātībai, BBC diplomātiskais redaktors norāda, ka tā dibināta tikai uz neapstrīdamiem pierādījumiem, likumiem, oficiāliem rīkojumiem un pašas Padomju savienības un Čechoslovakijas publikācijām. Padomju iekšlietu ministram tiesības deportēt visus politiski aizdomīgos vai par tādiem uzskatītos, kā arī nevēlamos un politiski nedrošos. Padomju sodu likumu 85. paragrafs dara atbildīgus visus ģimenes locekļus, ja kāds sarkanarmietis aizbēg uz ārzemēm. Piederīgajiem par to draud pieci gadi Sibirijā. Ja dzelzceļnieki kaut ko nodara pret noteikumiem vai slikti izpilda remontus, viņus sagaida 10 gadu izsūtīšana. Jau 1948. gadā Padomju savienībā ar likumu ierobežota reliģiskā brīvība. Kas māca bērniem ticības mācību, to var sodīt ar vienu gadu piespieddarbos. Čechoslovakijas iekšlietu ministrijai piemēram dotas plašas pilnvaras apcietināt visus un nosūtīt piespiedu darbos, kas nepilda noteikumus. Šie „noteikumi" tomēr nav nekur publicēti. No prakses redzams, ka apcietinātas personas par nepozitīvu nostāju pret režīmu, par sakaru uzturēšanu ar aizbēdzējiem un pat par ģērbšanos, kas „provocējot".

Britu valdības publikācija atradusi plašu ievērību visā Londonas presē. Daily Herald pāri visai pirmajai lappusei iespiedis virsrakstu 10 miljonu padomju vergu. „Visās zemēs komūnisti ir visskaļākie, ja tiem jāsludina savas idejas," raksta Daily Herald. „Bet tikko jārunā par sociālām problēmām, tā komūnisti pazaudē savas balsis." Manchester Guardian piebilst, ka Padomju savienībā pastāv vergu darbi, lai uzturētu turienes režīmu. Sākumā tas bija politisks ierocis, bet tagad kļuvis par saimniecisku.

Etlijs nevēlas apakšnama ārkārtējo sesiju

Londona (F). — Trešdien britu premjēru Etliju apmeklēja konservātīvo vadonis Čerčils un Īdens, kā arī liberāļu priekšsēdis Deviss, lai pamatotu prasību par apakšnama sesijas sasaukšanu. Premjērs šiem opozicijas politiķiem tomēr paziņoja, ka viņš neredz iespējas ātrāk par 12. septembri pārtraukt apakšnama brīvdienas. Savu prasību konservātīvie un liberāļi pamato ar pašreizējo saspīlēto situāciju un nepieciešamību ātrāk izšķirties par aizsardzību. Times parlamentārais korespondents piebilst, ka Etlija valdība laikam nevar izstrādāt ātrāk par 12. septembri aizsardzības programmu, tāpēc Čerčila prasība noraidīta.

Izbeigt ātrāk par oktobri nacionālsapulces brīvdienas pieprasījis arī Francijas agrākais ministru prezidents Reno. Savu prasību, tāpat kā britu opozicijas politiķi, viņš pamato ar aizsardzības problēmām un karadienesta eventuālu pagarināšanu, jo viena gada nepietiek, lai sagatavotu franču armiju. Valdībai tuvu stāvošas aprindas Parīzē tomēr domā, ka arī Reno prasību noraidīs.

Maotsetungs apsolījis Ziemeļkorejai 150.000 vīru

Pekinga (D). — Amerikāņu ziņu aģentūra AP vēstī, ka Pekingā parakstīts Padomju savienības un Ķīnas nolīgums par eventuālu palīdzību Ziemeļkorejai. Maskavas vārdā līgumu parakstījis padomju ārlietu viceministrs Molotovs, par kura ierašanos komūnistiskās Ķīnas galvaspilsētā ziņojām jau agrāk. Vienošanās paredz, ka tai gadījumā, ja Apvienoto nāciju karaspēks pārsoļos 38. platuma gradu, Maotsetungs nekavējoties nosūtīs uz Ziemeļkoreju 150.000 vīru, kuriem apbruņojumu dos Padomju savienība. Līguma otrais pants nosaka, ka Ķīnas komūnisti pārējā Austrumāzijā mēģinās vienīgi iefiltrēties, nesūtot atklāti savu karaspēku. Tas nozīmē, ka ne Pad. savienība, ne Ķīna šobrīd nevēlas konflikta tālāku izplešanos, lai novērstu trešo pasaules karu. Tā pati ziņu aģentūra tālāk vēstī, ka Mukdenā laikam notiek ķīniešu un padomju militāro speciālistu konference, kur piedalās arī Maotsetungs. Vismaz Hongkongā saņemta tāda informācija, ka ķīniešu komūnistu vadonis atstājis Pekingu un devies nezināmā virzienā.

Kāds cits raidījums Ziemeļkorejas galvaspilsētā Pjongjangā netieši apliecina, ka komūnisti laikam tomēr saņem militāru palīdzību no Padomju savienības. Pa radio nolasīta Ziemeļkorejas ārlietu ministra telegramma Višinskim, kurā pirmo reizi oficiāli paskaidrots, ka Ziemeļkoreja dabū draudzīgu atbalstu no sarkanarmijas cīņā pret dievidniekiem. Jau dienu iepriekš savukārt Pravdā parādījās raksts, cik pateicīgi ziemeļkorejieši ir par sniegto palīdzību.

„Bēgļu problēma bīstamāka par atombumbu"

Londona (md). — „Ļoti jānožēlo, ka Apvienotās nācijas gatavojas pagriest muguru problēmai, par kuru tās uzņēmušās atbildību, bet nav to atrisinājušas," tā The News Statesman and Nation Vīnes līdzstrādniece Helena Gose nobeidz savu rakstu žurnāla 29. 7. numurā, kur apcer problēmas, kas izriet no IRO paredzamās darbības izbeigšanas.

Pēc autores domām, ir traģiska pretruna, ka IRO nākamajā pavasarī gatavojas izbeigt darbību, kaut gan tad šīs organizācijas pakalpojumi būs vajadzīgi vairāk nekā jebkad. Trijos gados IRO izvietojusi aizjūrā ap 750.000 personu, repatriējusi ap 70.000 un aprūpējusi vēl ap 700.000, kas maksājis 150 milj. mārc. Tagad līdzekļi sāk apsīkt, un dalībniecēm valstīm liekas, ka tās jau darījušas diezgan. Bet IRO ģenerāldirektors Kingslejs pats deklarējis kādā runā: „Bēgļu problēma šobrīd ir bīstamāka un eksplozīvāka nekā atombumba un turklāt vēl daudz grūtāk kontrolējama. Rietumvācijā ir ap 8,5 milj. bēgļu, un ik dienu pāri robežām plūst klāt jauni. Ir baigi iedomāties, kas notiks, ja pēc IRO darbības beigām nākamajā pavasarī, bēgļu skaits joprojām vēl būs tik liels, jo vācu prese jau sit pret tiem bungas un aroganses un naida liesmas vēl nav apdzisušas. Mums jāorganizē starptautiska darba spēka pārvietošana, lai izbēgtu no milzīgās tā izšķiešanas, kā arī no miera apdraudējuma, kas izriet no tik lielas neizmantota fiziska un garīga darba spēka koncentrācijas.

Apskatījusi bēgļu stāvokli Austrijā, kas devusi pavalstniecību ap 100.000 bēgļiem un uzturēšanās atļaujas ap 70.000, autore norāda, ka Austrijas valdība, lai cik labvēlīga līdz šim bijusi bēgļiem, tomēr bez kompensācijas negribētu uzņemties atbildību par apmēram 12.000 grūti izvietojamiem. No politiskiem bēgļiem, piemēram, sociāldemokratiem no kominforma valstīm, dzirdēta žēlošanās, ka viņi atbēguši uz Austriju britu un amerikāņu radio propagandas ietekmē, bet ar vilšanos konstatējuši, ka Austrijā viņi nav tiesīgi uz IRO aprūpi. Satraukums bēgļu vidū Austrijā vēl palielinājies sakarā ar notikumiem Korejā. Bēgļi pārliecināti, ka karš Eiropā neizbēgams, bet ar IRO likvidēšanos arī līdz minimam samazinās viņu izredzes izceļot. Helene Gose ieteic apsvērt, ka radīt jaunu efektīgu organizāciju būtu daudz grūtāk un tas arī izmaksātu daudz dārgāk nekā atrast iespēju IRO darbības turpināšanai.

Vinā nesen kļuvis zināms, ka 2600 poļu bēgļu, kas 1942. g. izbēguši no Krievijas un tapa aprūpēti kādā Tuvo austrumu IRO nometnē, devušies ceļā uz Angliju. „Ir grūti saprast," saka Gose, „kāpēc šai ne visai ideālai poļu bēgļu grupai ir dotas šādas priekšrocības, salīdzinot ar 26.000 kvalificētiem mākslu un zinātņu darbiniekiem, kas tagad nīkst IRO aprūpē Vācijā un Austrijā. Šie ļaudis būtu vērtīgs ieguvums katrai sabiedrībai, bet viņiem ir mazas vai arī nav nekādu cerību uz izvietošanu. Vispār ir grūti bez saviļņojuma domāt par Eiropas bēgļiem, kas spiesti te nīkt bez darba un bez izredzēm uz darbu. Rast atrisinājumu te, bez šaubām, nav viegli, bet slikti tomēr, ka UN šo problēmu negrib risināt līdz galam."

Jaunas agresijas gadījumā virs Krievijas nometīs atombumbas

Stokholma (D). — Zviedru laikraksta Stokholm Tidningen speciālkorespondents ziņo no Vašingtonas, ka Savienotās valstis tuvākā nākotnē izstrādās ģenerālplānu, lai apspiestu trešo pasaules karu jau pašā saknē. Ja Padomju savienība mēģinātu izprovocēt jaunu agresiju, Savienotās valstis vēlas deklarēt Staļinam, ka tādā gadījumā sekos ātra un briesmīga atmaksa. Ģenerālplāns paredz vispirms pastiprināt Padomju savienībā atomspiegošanu un organizēt sabotāžas atomrūpnīcās. Tai pašā laikā amerikāņi sāks pastiprinātā kārtā ražot atombumbas, lai to krājums būtu pietiekams. Bez tam uz Eiropu paredzēts nosūtīt jaunas ASV karaspēka kontingentus, kas būs apbruņoti modernākajiem slepenajiem ieročiem. Viņu uzdevums būs apturēt Padomju savienības uzbrukumu tik ilgi, kamēr Savienotās valstis mobilizēs visu savu saimniecisko un militāro potenciālu. Ceturtais ģenerālplāna punkts nosaka, ka virs Padomju savienības nekavējoties nolīs atombumbu krusa, ja krievi provocēs jaunu konfliktu. Šī atmaksas programma attiecināta uz sauszemes, jūras un gaisa spēkiem. To realizēs kā no ASV territorijas, tā no stratēģiskiem punktiem Islandē, Lielbritānijā, Vidusjūrā, Afrikā un Tālajos austrumos. Stokholm Tidningen korespondents beigās piebilst, ka ASV territorijas aizsardzība pret eventuāliem atombumbas uzbrukumiem tikpat kā nobeigta.

Brīdināt Staļinu un Padomju savienību ieteicis arī agrākais kandidāts prezidenta amatam un republikāņu partijas politiķis Harolds Stasens. Radiofonā amerikāņu tautai viņš paskaidroja, ka Maskavu jau tagad vajadzētu brīdināt nesākt jaunu agresiju. Ja tas tomēr notiktu, politbirojam būtu jāzina, ka nākamo karu izcinīs Padomju savienības territorijā. Arī agrākais britu kara ministrs Defs Kūpers Daily Mail slejās ieteic paziņot ziemeļkorejiešiem, ka pret viņiem izlietos atombumbu, ja tie konfliktu neizbeigs.

Čerčila plāns Strasburgā atduras uz opoziciju

Strasburga (E). — Kā jau iepriekšējā numurā ziņojām, britu konservātīvo vadonis Vinstons Čerčils Eiropas padomē ierosināja dibināt kopīgu armiju, kas būtu pakļauta vienam aizsardzības ministram. Debatēs šis priekšlikums atdūries uz visai ievērojamu opoziciju. Britu strādnieku partijas pārstāvis deklarēja, ka Eiropas armijas radīšana runā pretim ūnijas statūtiem. Vēlāk arī Norvēģija un Islande paziņoja, ka tās nevar iesaistīties nekādā jaunā blokā, jo abas valstis parakstījušas Atlantika paktu.

Jugoslavija nepiedalīsies nekādos blokos, kamēr tieši neuzbruks

TITO ŠAUBĀS, VAI ZIEMEĻNIEKU UZVARA DOTU KOREJIEŠIEM BRĪVĪBU

Belgrade (md). — Maršals Tito intervijā indiešu sociālistu žurnālistam Benerji pirmo reizi deklarēja savu viedokli Korejas kara lietā, izteikdams šaubas, vai ziemeļnieku uzvara dotu korejiešu tautai neatkarību. Komūnistiskā Ķīna, tālāk izteicās Tito, sāks pretoties padomju virskundzībai, ja krievi sāks izmantot Ķīnu saimnieciski, kā viņi to savā laikā darījuši ar Jugoslaviju.

Jugoslavija nedomājot stāties kādā karā kopā ar jebkādu bloku. — Savienotajām valstīm vai Padomju savienību — izņemot gadījumu, ja tai uzbruktu tieši un būtu jāaizstāvas. Ja Maskava nebūšot nekā mācījusies no savas pieredzes ar Jugoslaviju un mēģināšot diktēt Tālo austrumu komūnistu partijām, tad maršals Tito paredz Kremlim lielas grūtības. Varot gan domāt, ka Padomju savienība tagad būšot piesardzīgāka ar diktātiem un saimniecisku ekspluatāciju.

Deklarēdams, ka Jugoslavija nepieder nevienam blokam un automātiski nepiedalītos karā nevienā pusē, pasvītroja Tito, ka Jugoslavija nav nobažījusies par savu vientuļo stāvokli. Tās piemērs varot kalpot par īsta marksisma un ļeņinisma paraugu visas pasaules progresīvajām, īpaši koloniju tautām. Padomju savienība, pēc maršala domām, gan vēl esot sociālistiska valsts, bet birokratija, kas valsti un partiju padarījusi par vienu, nozīmējot atkāpšanos no īstā komūnisma.

Ķīna oficiāli pieteic iesoļošanu Tibetā

Pekinga (D). — BBC ziņo, ka Pekingas raidītājā tagad pirmoreiz nolasīta oficiāla informācija par komūnistiskās Ķīnas kara gājienu pret Tibetu. Radio runājis kāds ķīniešu ģenerālis, kas deklarējis, ka ķīnieši jau tuvākā nākotnē iemaršēs Tibetā. To viņš uzskatot par savu pirmo uzdevumu.

Nepieredzēti smaga zemestrīce Tibetā

Jaundelhi (F). — Gandrīz visas pasaules seismografi otrdien pēcpusdienā atzīmēja smagāko zemestrīci, kāda notikusi pēdējos gadu desmitos. Katastrofas centrs līdz šim vēl nav zināms, bet domā, ka tas atrodas Tibetā. Galvenais grūdiens ildzis tikai pus minūti, bet vēl 3 stundas pēc tam satricinājuma viļņi atzīmēti kā Indijā, tā Turcijā, Lielbritānijā un Sav. valstīs. Pirmie grūdieni bijuši tik spēcīgi, ka daudzi seismografi saplīsuši. BBC ceturtdien ziņoja, ka zemestrīce pa daļai skārusi arī Augšējās Asamas provinces vienu daļu, kas piegul Tibetas robežām. Cilvēku upuri nav sevišķi lieli, toties ievainotas ļoti daudzas personas. Kādā pilsētiņā visi 5000 iedzīvotāji palikuši bez pajumtes. Nākamie grūdieni Asamā atzīmēti trešdien un ceturtdien.

Amerikāņu un indiešu ģeologi paskaidro, ka šo zemestrīci var salīdzināt vienīgi ar to katastrofu, kas piemeklēja Tokio 1923. gadā un prasīja 143.000 cilvēku dzīvību. Daudzās Indijas provincēs namiem izbirušas logu rūtis un saplaisājušas sienas. Par katastrofas apmēriem var spriest no tā, ka pat Istanbulas seismografs, kas atrodas no zemestrīces centra vairāk nekā 6500 km, nav varējis atzīmēt grūdienu intensitāti, instrumentu nepiemērotības dēļ. Kāds amerikāņu atomzinātnieks izteicies, ka virs Hirošimas nomestā atombumba, salīdzinot ar nule notikušo zemestrīci, ir kā rūķīts pret milzi.

Speciālistiem labas darba izredzes Ņūfaundlendā

A. Valdmanis vadīs salas rūpniecisko izbūvi

Latvijas konsuls Ņūfaundlendā A. Bērziņš un bij. LCP priekšsēdis A. Valdmanis izstrādājuši plānus par cementfabriku, celulozes un papīrfabriku būvi Ņūfaundlendas salā. Projektēta arī bij. latviešu Flensburgas jūrskolas pārcelšana uz Ņūfaundlendu. A. Valdmanis iecelts par Ņūfaundlendas Economic Development ģenerāldirektoru.

Sakarā ar Ņūfaundlendas salas federāciju ar Kanadu, jaunais salas ministru prezidents J. Smolvūds ar Otavas valdības atbalstu rūpējas par turienes rūpniecības izveidošanu, kur arī mūsu speciālistiem pavērsies plašs darba lauks. Augusta beigās Ņūfaundlendas premjērs apmeklēs Eiropu, kur apspriedīsies ar mūsu sūtni K. Zariņu, bet Vācijā ar LCK amatpersonām.

LATVIJA

Nr. 63 (407) 1950. g. 19. augustā

Neizlietotos manuskriptus uzglabā un sūta atpakaļ vienīgi, ja tiem pievienota apmaksāta un autoram adresēta aploksne. Redakcija patur tiesības manuskriptus vajadzības gadījumā īsināt. Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.

Kaitīgās nezāles

Pasaules kontinentos radušās mazās latviešu saliņas tiecas apvienoties lielākos apgabalos vai novados, lai tā vieglāk pārlaistu svešuma smagmi. Ir pārvarētas milzu grūtības, lai nokļūtu ārpus Eiropas. Arī jaunajās pagaidu apmetnēs mums grūtības atrast savai speciālitātei atbilstošu darbu. Kāds kuram tas atgadījies, par to varētu klāstīt aizgūtnēm. Bet mēs esam ziemcie̦šu tauta, kas grūtības spēj pārvarēt ar cietu sirdi un sakostiem zobiem, jo mēs esam nostādīti kādas baigas alternatīvas priekšā. Ja mums tagad ir tulznainas rokas un vienkāršā strādnieka smagnējā gaita, tad tas mūsu Latvijas labā, jo, lai to atkal ieraudzītu, jāpārvar fiziskās grūtības un sirdij jāpanes dažs pazemojums. Mums jāiztur līdz dienai, kad tēvzeme Latvija atkal modīsies brīvības sudrabainā gaismā. Šis mūsu mērķis ir tik liels un svēts, ka būtu smagākais pārkāpums — neatgriezties pie savas tautas un tēvzemes.

Diemžēl, šīs neatgriešanās tieksmes kā kaitīgas nezāles var nomanīt vienā otrā kontinenta stūrī mūsu tautiešu vidū. Šīs tieksmes izteicas „motīvos": bērni jau apmeklē anglosakšu skolas un izaug ar sveša gara pazīmēm; bērnu vecākus liec strauji gadu nasta, kas to attur vēl reiz uzņemties ceļa grūtības; sīksti iekrātie naudas līdzekļi devuši iespēju nodrošināties vai uzsākt kaut ko patstāvīgu, kamēr izpostītajā Latvijā viss būs jāsāk no gala; tur palikušie tuvinieki un paziņas aizvesti vai nogalināti; piedevām iedomātās politiskās nesaskaņas, kas tur atkal varētu uzliesmot un no jauna satricināt jau tā pārmocītos nervus; beidzot Latvijas atrašanās lielu sirotāju ceļa malā.

Bet vai jel viens no šiem „motīviem" iztur kritiku, visu apsverot ar savas tēvijas mīlētāja prātu? Vai īstam latvietim, kas piedzimis savai tautai un tēvzemei, ir palicēja vieta svešumā, kur valda cita mentālitāte un dzīves mērķi saskata vai vienīgi materiālā turībā? Nē un nekad! Tas mums jāatzīst un jāapliecina.

Latviešu bērns un latviešu jaunatne izaugs arī svešumā par īstiem savas tautas piederīgiem, ja vien tēvs un māte audzinās tos par tādiem. Nekas tiem nepielips no sveša gara, ja vecāki turēs acis un ausis atvērtas!

Gadu nasta krājās katram, arī savā tēvzemē esot. Vai tas varētu būt par šķērsli atgriezties Dieva nolīktajā zemē, no kuras sātans mūs padzinis?

Sīksti iekrātais dolars vai mārciņa būs ārkārtīgi noderīgs dzīves uzsākšanai izpostītajā dzimtenē, jo nevienam gan nevar būt šaubu par to, kas pasaulē dominēs pēc briestošiem satricinājumiem. Bez tām pavisam nepieciešami katram no mums nodibināt personīgu fondu braucienam mājup.

Nebīsimies arī no nākotnes politiskiem strīdiem mūsu dzimtenē, tiem vairs nebūs agrākās pieskaņas. Vārds un teikšana Latvijas Saeimā tad būs nopelnu un varoņvīriem, kas tēvzemes baltās un nebaltās dienās tās labā darbus darījuši.

Un beidzot, vai bīties mums lielās ceļa malas? Vai tad itaļi tamdēļ lai atstātu Vezuva pakāji, ka tas periodiski izmet ugunīgu lavu un aprok tuvāko apkārtni? Nav un nevar būt nekādu motīvu, kas mūs atturētu no pārnākšanas mājup brīdī, kas pamazām, bet neatvairāmi tuvojas.

Anglosakši ir brīvu uzskatu tauta, kas nevienam neliedz izraudzīties savai dzīvei likumīgu un atļautu ceļu. Ir naivi domāt, ka tie liktu šķēršļus mūsu apņēmībai un nodomiem šai virzienā, jo viņi zina, ka mēs mīlam savu tēvzemi tikpat karsti un uzticami, kā viņi savējo. Un viņi zina arī vairāk: Dievs katrai tautai zem saules izraudzījis savu vietu, kur tā domā, strādā un darbojas visražīgāk. Mūsu vieta ir tikai Latvijā. Un kaut vai pēdējo elpu vilkdami, mēs tajā atgriezīsimies, jo citādi mūsu trimdas gadiem un ar tiem saistītām fiziskām un morālām ciešanām nebūtu ne jēgas, nedz satura.

A. Vilks

Pārrunā iecelošanas grūtības Kanadā

LRA lietvedis Kanadā I. Andrejsons mūs informē, ka, saņēmis sūdzības par Kanadas imigrācijas misijas rīcību no mūsu mācītājiem, Latvijas redakcijas, kā arī atsevišķiem tautiešiem. Viņš apmeklējis attiecīgas iestādes un to vadītājus darbiniekus, lai pārrunās meklētu ceļus, kā novērst stāvokli, ka, pretēji jauno iecelošanas noteikumu garam, mūsu tautiešiem daudzos gadījumos izcelošana uz Kanadu apgrūtināta. Sarunās īpaši imigrācijas iestāžu darbinieki informēti par šīm sūdzībām un saņemts norādījums, ka valdība gan iecelošanu veicina, bet pagaidām uztur arī spēkā līdzšinējās medicīniskās un drošības pārbaudes. Izcelošanas kandidāti lielāko tiesu tiek noraidīti tāpēc, ka tiem konstatēts tbc process vai pazīmes ar tbc apdraudējumu, uz ko skatās stingri, jo šie slimnieki ārstējami uz valsts rēķina. Tāpat noraida tādus, par kuriem pastāv šaubas, vai tie Kanadā varēs sevi uzturēt, un arī politiski nevēlamas personas. Katrā atsevišķā gadījumā LRA var lūgt paskaidrojumus, tāpat arī iespējams ierosināt lietu skatīt cauri vēlreiz.

Sarunās norādīts arī apstāklis, ka raksti presē par imigrācijas iestāžu it kā rigorozo rīcību un sūdzības valdības vai parlamenta locekļiem varētu panākt tieši pretējo. Labāk lietas noskaidrot tiešās savstarpējās pārrunās, lai nevienu nepelnīti nesarūgtinātu, jo ierēdņi spiesti pieturēties pie pastāvošajiem noteikumiem un rīkojumiem, lai cik paši būtu labvēlīgi noskaņoti mūsu ielaišanai.

Divi jubilari

Augusta pirmā pusē piecdesmit mūža gadus Zviedrijā atzīmēja divi latviešu sabiedriski darbinieki: Pēteris Kalniņš un Dr. Kārlis Dolietis.

P. Kalniņš savā laikā bija Bekona eksporta vadītājs Valmierā, bet trimdā strādā Zviedrijas piensaimniecības centrālajā organizācijā. Viņš ir viens no aktīvākajiem sabiedriskajiem darbiniekiem Zviedrijā, kas darbojas vai visās pilsoniskajās organizācijās, būdams LOS ģenerālsekretārs un JKS aktīvs loceklis.

Dr. Dolietis, speciālists nervu ķirurģijā, no sākuma Zviedrijā strādājis dažādus fiziskus darbus, kamēr ieguvis pilntiesīga ārsta tiesības un patlaban strādā Stokholmas Serafima slimnīcā pie pasaulslavenā zviedru prof. Oliverkrona. Čakli piedalās sabiedriskajā dzīvē, sevišķi Baltiešu humānitārajā savienībā, kur vada latviešu sekciju.

Latviešu strādnieku ievērībai Francijā

Mūsu tautieši Francijā iebrauc ar darba līgumiem, kas parakstīti jau Vācijā. Bieži gadās, ka darba devējs nepilda līgumā paredzētos nosacījumus par darba laika līgumu, uzturu, dzīvokli vai algas izmaksu. Strādnieks, kas pietiekami nepārvalda franču valodu, spiests paciest vienu otru pārestību, jo nezina, kur meklēt palīdzību.

Šai sakarā tautiešiem jāievēro, ka Francijā pastāv organizācijas strādnieku tiesību aizsardzībai. Tās ir arodbiedrības, no kurām lielākās un iespaidīgākās ir divas. Pirmā — Vispārīgā darba savienība (Confederation Generale du Travail) — CGT, saukta „Sežete". Šī arodbiedrība ir komūnistiska, un ar to latviešiem tātad nav pa ceļam.

Pretstats „Sežete" ir Franču kristīgo strādnieku savienība (Confederation française des Travailleurs Chretiens) — CFTC jeb t. s. „Sindikāts". Tas ir patiess strādnieku interešu aizstāvis, un to atbalsta arī valdība. Šī arodbiedrība seko, lai vispār netiktu samazinātas strādnieku algas, lai darba devēji tās kārtīgi izmaksātu, lai piešķirtu strādniekiem pienākošos atvaļinājumus un sniedz padomus dažādos jautājumos. Arī darba sagādes ziņā Sindikāts uzskatāms ne tik vien par drošāko, bet arī par labāko darba sagādātāju.

Sindikāts sagatavoja un iesniedza Nacionālās imigrācijas iestādei sarakstus arī par ārzemju strādniekiem, kas iebraukuši Francijā pēc 1947. g. 1. aprīļa ar darba līgumiem, lai tie saņemtu no IRO vienreizēju pabalstu 3372 fr. apmērā jaunās dzīves uzsākšanai Francijā. Arī daži mūsu tautieši, kas pieprasītās ziņas iesnieguši Sindikātam līdz š. g. 20. jūnijam, saņems šo pabalstu.

Ļoti svarīgs ir apstāklis, ka šī mēneša sākumā Sindikātā pieņemti statūtu grozījumi, kas paredz pie arodsavienības dibināt nacionālās sekcijas. Latviešiem ieteicams tādēļ iestāties nevis Sindikāta arodnieciskās vai teritoriālās sekcijās, bet gan savā nacionālajā sekcijā, tādā kārtā gūstot iespēju saņemt informāciju un padomus mātes valodā. Par latviešu sekcijas vadītāju izraudzīts Voldemārs Pētersons, kas ieguvis beztermiņa darba atļauju un ir Sindikāta aktīvs biedrs jau vairākus gadus. Sekcijā bez tam vēl darbojas: par sekretāri un kultūras lietu kārtotāju rakstniece Ilona Leimane, par sociālo lietu kārtotāju doc. H. Pestmalis, juridisko informātoru — mag. iur. Augusts Šveics un biedrzinī — Elza Ārvalde. Sindikāta latviešu sekcijas adrese: Paris IX-e, 26, rue Montholon, CFTC, Section Lettonne.

P—s

Nometņu dzīve

OLDENBURGAS - Omštedes nometnes YMCAs/YWCAs drāmatiskais ansamblis pēc ilgāka starplaika sniedza Mārtiņa Ziverta viencēlienus Riebeklis un Sievas māte J. Lukstiņa un A. Lielauša iestudējumā.

GRONU šinīs dienās atstāja, dodoties uz ASV, Dr. A. Vēverbrants, Dr. Zandersons, Dr. Strautiņš, Dr. Čakārnis, operdziedone Herta Lūse ar meitu zobārsti Leimani, mag. oec. A. Krūms, prof. Dr. Treijs, māc. E. Ķiploks, A. Svalbe, A. Ulmanis, A. Briedis, Knezs-Knezinskis, prāv. V. Zanders, senātors A. Rumpeters, mag. iur. M. Siliņš, A. Zadvinskis, K. Sudars, K. Vanags, M. Kleinhofe, A. Zariņš, BCP loceklis A. Trapāns, Tilta izdevējs Hūgo Skrastiņš uc.

FARELES veco ļaužu mītni savā pārziņā pārņēmušas baznīcas organizācijas. Iemītniekiem uzlabota zāļu piegāde, bet slēgts alus veikals. Mītnē viesojās Andreja Pumpura ģimnazijas koris, lai atvadītos no mācības iestādes dibinātāja G. Kinstlera. Koŗa koncerts vecajiem ļaudīm paliks ilgā atmiņā. Sirsnīgu uzrunu teica ģimnazijas direktors M. Gaide. Nometnē atkārtoti ciemojušies arī Omštedes svētdienas skolas audzēkņi. Bez māc. T. Vēdzeles svētdienu dievkalpojumiem mītnē katru ceturtdienu notiek bībeles stundas, kuras vada Dr. phil. A. Klepers.

BAD ROTENFELDES bērnu namā arī pēc plkv. Tirzīša aizbraukšanas palikuši vēl daži latvieši apkalpes personālā, kā arī vairāki bērni. IRO bērnu nama, kas aizņem 6 ēkas, paredzētā likvidācija aizkavējusies dažu bērnu saslimšanas dēļ ar scarlatīnu. Bērnus, kam vecāki vēl Vācijā, paredzēts pārvest uz kādu vācu bērnu namu pie Braunšveigas, bet bāriņus — uz ASV. Vēl nav noskaidrots, kur paliks 7 g. v. Viktors, kam māte pirms 3 gadiem aizbraukusi uz Angliju un pēc tam savu adresi nav paziņojusi ne viņam, nedz IRO. Viktors pa šiem gadiem pilnīgi piemirsis latviešu valodu.

Kas var draudēt jūrā

KUĢA NOTEIKUMI BRAUCOT UZ ASV

Divi reizes nedēļā IRO kuģi no Gronas aizved uz ASV apm. 3000 DP, kas viņpus „lielā dīķa" meklēs sev jaunu pagaidu dzimteni. Brauciens uz kuģa padots stingram režīmam un citādi tas arī nemaz nav iedomājams, ja zinām, kāds tautību mistrs apdzīvo šo pēdējo peldošo DP mītni. Visiem kuģa pasažieriem stingri jāievēro IRO, kuģniecības un kuģa kapteiņa noteikumi un rīkojumi. Nepaklausīgajiem draud disciplinārs sods, ieskaitot ieslodzīšanu kuģa cietumā.

Ikviens pieaugušais pakļauts obligātam darba pienākumam. Darbos norīko IRO kuģa pavadonis, ts. eskorta virsnieks. Guļamtelpas un gultas braucējiem ierāda kuģa komandants. No vairākstāvu gultiņām bērniem paredzēta apakšējā, vecākiem cilvēkiem un vārgākiem — vidējā. Ar sūdzībām un dažādiem vēlējumiem braucējiem jāgriežas pie sava guļamtelpas vai nodaļas vecākā, kurš tās ziņo IRO pavadonim. Pasažieriem noliegts bez pavadoņa staigāt pa kuģi. Mazbērni jāved pie rokas vai pavadiņā. Saldūdens dzeršanai atrodas īpašās tvertnēs, bet ar to jāapietas taupīgi. Smēķēt noliegts guļamtelpā, bet atļauts klājos, gaiteņos, atpūtas telpā un kino. No ēdamtelpām atļauts iznest vienīgi augļus. Guļamtelpās un kabīnēs noliegts turēt ēdamvielas.

Ik rītu pl. 10 kuģa kapteinis vai vecākais virsnieks, militārā komandanta, IRO pavadoņa, policijas šefa un norīkojumu vadītāja pavadībā izdara pasažieŗu telpu apskati. Tad guļamtelpās drīkst atrasties vienīgi telpas vecākais. Nakts maiņās nodarbinātiem atļauts inspekcijas laikā gulēt, bet tad pie gultas jābūt piestiprinātam īpašam uzrakstam. Brauciena laikā uz kuģa izdara ugunsgrēka un ielaivošanas trauksmes.

Pirms nolaišanas ASV krastā medicīņas inspektori pārbauda katra atsevišķa pasažieŗa medicīniskos dokumentus. Tiem, kam izcelošanas nometnēs bijušas plaušu papildpārbaudes, jāuzrāda rentgena uzņēmumi. Bijuši gadījumi, kur arī latvieši novietoti Elisa salā plaušu papildpārbaudei, kaut gan izcelošanas nometnēs amerikāņu ārstu komisija DP atzinusi par veselu. Imigrācijas inspektori savukārt pārbauda katra iecelotāja vīzu un personas dokumentus. Tāpēc dokumentus nekādā ziņā nedrīkst iesaiņot.

Iecelotāji brīdināti, kuģim iebraucot ostā, nesteigties ar labāko drēbju apvilkšanu, jo īsi pirms nokāpšanas krastā ikvienu var vēl norīkot darbos. Personas, pie kurām muita atrod kuģa mantas (segas, palagus un tml.), amerikāņu policija arestē un tām draud atpakaļsūtīšana uz Vāciju. Vēl jānorāda, ka nederīgās mantas un apģērbu jūrā jāiesviež pirms iebraukšanas ostas teritorijā, pretējā gadījumā kuģa kapteinim un kuģim draud prāvs naudas sods. Pēc kuģa piestāšanās krastmalā uz klāja stingri noliegts smēķēt.

Kvgs

Sēņotāji ievāc ražu

Pie nometnes tirgoņa — latviešu invalida R. savā laikā ārpus baraku territorijas uzceltā kioska stāv grezns limuzīns. Tā īpašnieks, plecīgs vācu kungs, apaļiem sārtiem vaigiem, izkāpis slauka sviedrus. Mutē kungam kūp resns cigārs. Turpat sieva ar suni un apaļīgu puiku. Viņi ir no Lāges, atbraukuši iepirkt sēnes.

Labu brīdi jāgaida, bet kungs ir omulīgs, iedzer alu, runā par cukura

Mazā sēņotāja priecājas par lielo lomu.

trūkumu un politiku, iedod zēniem, kas apbrīno auto, pa konfektei. Tad nāk arī sēņotāji — DP sievas lakatiņos, vīri smagos tankos, žokejnīcām uz acīm. Visiem elkoņos iekārti balti skalu grozi vai citi nesamie, pilni sēnēm. Manta ir klāt.

Tirgoņa sieva izrādās īsta eksperte. Tā grābj kurvjos, cilā sēnes, dažu pārlauž un apošņā. „Šitās neder," pārbaudījusi vairākus grozus, viņa saka, „mūsu klienti vēlas vienīgi baravikas, šampionus, bērzlapes. Alksnenes ir pārāk liesas, tīruma bekas — rūgtas, bet pārējās man liekas par daudz šaubīgas."

Nelīdz sēņotāju *paskaidrojumi*, ka rūgtās bekas, vārot lielā ūdenī, kļūst ēdamas, bet šaubīgās viņi paši ēd jau nedēļām un neviens nav atstiepis pleznas.

„Šitās nevaram ņemt," paskaidro arī tirgonis, „nevienas citas sēnes mums nepērk. Visi grib baravikas (Steinpilz) vai bērzlapes (Birkenpilz) — tādas sārtām maliņām un maigu gaļu. Maksājam par baravikām 80 un par bērzlapēm 60 feniņu mārciņā, noņemot katrā vairumā. Tā arī pasakiet sēņotājiem."

Tā šoreiz 8 Augustdorfas sēņotājiem no cerētā noieta nekas neiznāk. Bet viņi par to nav noskumuši. Laiks sauss, mežos citu sēņu nav. Salasīto lomu izpirks paši DP, bet kungs atbrauks kādu citu dienu, kad būs nolijis lietus.

Labu baraviku vietu arī — Teitoburgas kalnāju mežos nav daudz. Sēņotāji tās tura slepenībā, un gaitās dodas jau ar mazu rīta gaismiņu. Bet kas zina un māk, pāris stundās salasa 10—15 kg, nopelnot labu naudu.

„Šitie bija izvēlīgi," nosaka kāds sēņotājs, „bet uzpērk arī citi, kas sēnes gatavo tautas patēriņam. Tiem mēs varam nodot visu, izņemot indīgās."

Tagad sēņo visās vietās un visi, kam vien prāts uz to nesas. Sevišķi bagāti sēņu rajoni Lineburgas tīrelī, kur atrodas milzīgais Falingbosteles emigrācijas centrs, Oerelas, Bodenteichas un citas bēgļu nometnes, tāpat eglājos un skabāržu birzītēs pa Šlēzvigu-Holšteinu, Oldenburgu, Rūras kalnu piekājēm. Vienīgi ar ogām un sēnēm britu joslas bēgļi tagad var tikt pie jauniem apaviem, biksēm vai kleitām. Jāprot tikai atrast īstās vietas.

Kāds augustdorfietis zina skaistu baraviku vietiņu. Tā dod plānveidīgu ražu un katru trešo dienu no tās viņš ievāc 6—10 kg. Nevienam citam to nelaimējas uziet, jo ik rītus sēnēs viņš dodas pavisam pretējā virzienā...

—eo

Lielā talka invalidu centrā

Lielākas pārmaiņas ar 1. jūliju skārušas Neiburgas invalidu centra vadību. Visi strādājošie pārskaitīti vācu saimniecībā, bet par centra direktoru nācis Dr. M. Kozakēvičs un par administrātoru Mr. Vērs (Vear) no Bad Kisingenas. Par skolas direktoru joprojām paliek tautietis A. Strauss un par inspektoru R. Ancāns, bet neredzīgo skolu ar 30 iemītniekiem vada tautietis O. Dāvis.

Patlaban ap 1000 centra iedzīvotāju, to starpā vairāk nekā 100 latviešu invalidu, iesaistīti lielajā talkā, kuras nolūks ir centru pārorganizēt un pamatīgi izremontēt. Tiek krāsotas telpas, nojauktas vecās un celtas jaunas ēkas. Tāpat darbojas ap 20 dažādu kursu, kur invalidus apmāca arodos ļoti labi nostādītajās darbnīcās. Priekšzīmīga arī aprūpe, par ko joprojām gādā IRO un kas, cik paredzams, turpināsies vēl visu nākošo gadu. Pirms aroda apmācībām invalidus apgādā ar protēzēm. Cer arī atrisināt uzņemšanu centrā tiem invalidiem, kas jau ieskaitīti vācu saimniecībā. Pieteikumi adresējami IRO Rehabilitation Center (13b) Neuburg/Do.

Nesen centrā notika olimpiskās spēles, piedaloties 18 tautību sportistiem. Latvieši kopvērtējumā ieguva 1. vietu. Notika arī peldēšanas sacīkstes, kurās ļoti labus laikus uzrādīja igauņi ar Villupu priekšgalā.

A.

VĒSTULES REDAKCIJAI

KĀ MAN IZGĀJA AR INFORMĀCIJAS BROŠŪRU

Saņēmis no LCK informācijas nozares propagandas brošūras par boļševiku briesmām, devu tās lasīt saviem angļu darba biedriem fabrikā, pastāstīju ar to, ko zināju par komūnistiem no paša pieredzes. Sekas bija neparedzētas. Angļi no manis novērsās, saukāja mani par fašistu, meistars ielika mani neciešamā darbā un beidzot atlaida no vietas. 8 nedēļas nevarēju atrast nodarbošanos, jo nekur negribēja pieņemt strādnieku ar tik sliktām atsauksmēm no agrākās darba vietas. Es, protiet, biju „nepatiesu un neticamu ziņu izplatītājs par padomiju" un nodarbojos ar „melīgu propagandu".

Atzīstu, ka brošūras ir vērtīgas un vajadzīgas. Šis mans piedzīvojums rāda, cik liela nezināšana vēl valda pasaulē un tieši strādnieku aprindās par padomijas dzīvi, sarkanās varas metodēm un īstajiem nolūkiem, kas uguns un asins jūrā nosliecinās rietumus, ja reiz velsies tiem pāri.

J. Jurēvics, Anglijā

PASKAIDROJUMS PAR LAD DĀNIJĀ

Pie Jūsu raksta 5. augusta numurā Pārstāvības vēlēšanas Dānijā paziņoju atklātībai, ka Latviešu apvienība Dānijā (LAD) ir tikai viena oficiāla latviešu organizācija, kas apstiprināta un reģistrēta Forenings-Registeret un kuras prezidija priekšsēdis ir V. Briedis, sekretārs A. Vegers, kasieris E. Liepaskalns un *locekļi* Dr. V. Jansons un J. Reitmanis. Šīs organizācijas vēlēšanas nav notikušas, un tās izdarīs rudenī pēc biedru pārreģistrēšanas. Reģistrētās organizācijas nosaukumu, saskaņā ar noteikumiem, neviena cita organizācija nedrīkst lietot.

Ja tomēr mūsu pārstāvētajai organizācijai ar tādu pašu nosaukumu blakus publicējas un rīkojas kāda cita latviešu grupa, tad visiem jāzina, ka tas tiek darīts tautiešu maldināšanas nolūkos un uz mūsu organizācijas rēķina. Tāda rīcība ir nosodāma kā nesaderīga ar pieņemtām sabiedriskām normām, nedz likumu. To var atļauties tikai neatbildīgas personas, par kurām zināms, ka to lielākā daļa jau tuvākā laikā atstās Dāniju. Tāpēc viņus neinteresē, kas notiks pēc tam.

Lieta tagad nodota piekritīgām iestādēm.

Mag. oec. V. Briedis,
LAD prezidija priekšsēdis

ATVADU LĀSĪTE...

Ar nožēlu jākonstatē parādība, ka mēs savus nervus nevis stiprinām, bet dragājam. Tā ir stipri izplatītā alkohola lietošana. Gadījums kādā darba rotā ar traģiskām beigām mani mudina pievienoties brīdinātāju pulkam, kas paceļ balsi pret apdzeršanos.

Nedomāju, ka kādu varētu atgriest no dzeršanas paraduma, jo no alkohola lietošanas dzērāju var atturēt tikai viņa paša nelāgie piedzīvojumi, bet gribu gan norādīt uz citu kauna lietu, proti, uz spiešanu dzert līdzi: lūgt, draudēt un pat pavēlēt piedalīties dzeršanā, jo, lūk, kas netur līdzi, tas nav mans draugs!

Aizbraucot uz tālām zemēm un atvadu lāsīti paceļot, kurš drīkst atteikties sadzert šķiršanās šņabi? Pirmo, otro un tā tālāk, līdz pārtrūkst skaitīšanas māka. Ja kāds aizbildinās, ka nepanes alkoholu un atsakās līdzdzert, bieži patiešām paziņas šķiŗās kā ienaidnieki.

Nav dzirdēts, ka kāds ar dzeršanu būtu godā ticis, bet renstelē gan un kapā arī. Daudzus, kuri izbēguši čekai, svešas zemes kapu kalnā noved draugi ar degvīna pudeles palīdzību. Laiks atmosties!

Ādolfs Blāķis, Grosauheimā

DĒSTU AUDZĒŠANA PODIŅOS NAV JAUNS PAŅĒMIENS

Ar interesi lasīju agronoma L. Reitera rakstu Latvijas 9. augusta 60. numurā par puķkopības izstādi Anglijā. Mani tikai pārsteidza, ka autors dēstu audzēšanu zemes „podiņos" apzīmē par jaunu paņēmienu.

Šis paņēmiens jau daudzus gadu desmitus pazīstams latviešu dārzkopjiem, un es pats savā bērnībā, turpat pirms 50 gadiem, izpalīdzēdams savam tēvam viņa dārzniecībā, esmu izgatavojis neskaitāmus daudzumus šādu podiņu. Podiņu veidošana ir ļoti viegls darbs, ko veic ar vienkārši pagatavojamu spiedi. Podiņiem lieto zemes, grants un kūdras maisījumu ar nedaudz saistvielas. Podiņus izmanto galvenokārt vārīgāku puķu un lielo lapu augu dēstu izaudzēšanai. Ar šādu zemes podiņu pārstādīta auga saknes pārstādot netiek atkailinātas un neapvīst, un pārstādītajam augam līdz iesakņošanās laikam netiek pārtraukta augšana, kā tas ir pie parastās pārstādīšanas no māla podiņiem vai kastītēm. Savienojoties ar dobes zemi, zemes podiņš ar laiku zaudē savu blīvumu, un stāda saknēm rodas iespēja brīvi izplatīties.

Eduards Skuja, Švābu Gmindē

Ogas novac ar laivām

APCIEMOJUMS KULTIVĒTO DZĒRVEŅU UN MELLEŅU FARMĀ KANADĀ

„Šai vietā strādāju 7 gadus," stāsta latvietis Jāzeps Davsons, kas līdz ar vecākiem ieradies Kanadā kā 2 g. v. bērns, nākdams no Ventspils. Viņš runā nevainojami latviski un labprāt lasa mātes valodā. Bet viņa meita to vairs neprot. Tas tad arī ir punkts latviskajam. Ar trešo paaudzi latviskais izkūst kanadiskajā.

Vecais Davsons 1930. g. atgriezies Latvijā, bet dēls Jāzeps palicis un strādājis 25 gadus Vankuverā, bet

VIESI LATVIEŠA DAVSONA MELLEŅU PLANTĀCIJĀ

No kreisās: V. Mangulis, L. Ozolkalne, J. Davsons, E. Ezers un M. Ešmits.

tad sadomājies tikt pie sava gabaliņa zemes Lulu salā Frēzera upē, no kuŗas redzami ASV milzīgie un mūžam sniegu klātie kalni.

Šī zemes strēmele atgādina mūsu Tīreļpurvu, ar zemo priedīšu un bērzu ataugu. Vasaras tveicē soļojot pa asfaltēto lauku ceļu, spēcīgi smaržo vaivarāji, šis maldu un miega augs, un baltās kaķastes vējā plīvina savas ziedainās pūkas. Gluži kā dzimtenē.

„Katrs sākums ir grūts," stāsta D., „bet es ceru, ka lieta ies. Daudz netrūka, ka jau nopirkto zemes gabalu būtu pārdevis. Pirku to par 300 dol. akrā, bet tagad sola 800. Tomēr apdomājos un piepirku nekultivētu purvu gar robežu par 100 dol. akrā un ceru dzīvot. Purvs cilvēku nekad nepievil."

D. purvu sācis kultivēt pirms 7 gadiem. Iestādījis pirmos melleņu krūmus, kuŗi tagad pārsniedz cilvēka augumu un atgādina mūsu zileni, tikai krūms daudz lielāks, kā jau kultivēts augs. To pavairo spraudekļiem iecektīs, gan ar sēklām. Pēdējais paņēmiens izturīgāks pret temperātūras maiņām, taču prasa vairāk darba. Tāpēc ieteic spraudekli izstādīt rindās, kuŗas vēlāk retina vairākas reizes. Vislabāk tos pārstādīt 3 g. vecus, kad krūmiņš spēcīgāks.

Tā veidojas skaistas krūmu rindas ar triju soļu atstarpi, kas no tālienes atgādina spēcīgu upeņu dārzu. Izmēģinātas 14 melleņu šķirnes, lai rastu izturīgākās dažkārt bargajām ziemām.

Mellenes aug arī citās zemēs, taču tur tās nedod tādu ražu un ogas nav tik lielas. Ražu var sākt ievākt ap jūlija sākumu un tā turpinās līdz oktobrim. Labas ogas ir īsta ķirša lielumā. No krūma var nolasīt 12—20 mārc. ogu.

Ogas lasa speciālā skaidu kastiņā. Tās saiņo pa 12 divās rindās ik pa 6 un vienu kārtu uz otras un par katru šādu saiņojumu maksā 5½ dol. vai 25 centi mārciņā. Lasītājs savukārt par katru ogu mārciņu saņem pieci centi. Lielā Wudvarda firma paņem man visas ogas uz reizi, dažkārt līdz 10.000 mārc. Tās tad tālāk pārdod namamātēm un konditorejām.

Nonākam D. dzērveņu laukos. Apm. viena piektā daļa akra nostādīts ar sīko, stiegraino augu, kas patreiz pilnos ziedos, un lauks atgādina griķu druvu. Iedūcas reta zemes bite vai dundurs, jo parastai bitei zieda kausiņš par dziļu.

„No lauciņa pagājušā gadā novācu vairāk nekā 1000 mārc. ogu. Ceru, ka šajā gadā noņemšu divas un trīs reizes vairāk. Dzērveņu stādījumi man tikai trīs gadus veci, bet pie labas ražas no viena akra var nolasīt 6000—10.000 mārc.," stāsta D. Par dzērvenēm varot dabūt 20 centu mārciņā. Pagājušajā gadā gan stipri konkurējušas Sav. valstis, bet tagad ar likumu Kanadas augļu un ogkopība padarīta neatkarīga.

Dzērvenes pavairo, vienkārši stīgu iestādot zemē. Taisnās rindiņās, tikko saredzami stiepjās jaunie stādījumi. Tos vēlāk apbeŗ ar 2 collas biezu upes grants kārtu, kāmēr zeme zem tās ir mitra un saspiežot saujā tek ūdens. Tomēr stādiņus vēlams vēl aplaistīt, jo tādā veidā apkaŗotu inzektus, kuŗi apdraud ražu, bet tas pagaidām iznāk par dārgu.

„Darbs ir interesants un strādājot daudz ko var mācīties klāt," saka Davsons. Vecie speciālisti un tie, kuŗiem lielāks kapitāls, dzērveņu lauku vienkārši appludina — pārvēršot ezerā un tālab D. ieteic jauniem iesācējiem izvēlēties zemi tuvāk pie upes, kur tā ne tikai lētāka, bet viegli ar grāvju palīdzību apūdeņojama, nogaidot dabīgo paisuma laiku. Tas ir lēti un praktiski, jo parastais paņēmiens dzērveņu nolasīšanai ir, ar stipru ūdens strūklu skalojot, no stīgām atraut ogas, kuŗas tad peld pa ūdens virsu un tiek savāktas laivās. Tad ogas skalo un ar tīklu sazvejo kopā. Tāpēc arī ogas caurspīdīgajos celofāna maisiņos izskatās tik tīras un skaistas.

Dzērveņu patēriņš rudeņos šeit ļoti liels un ogas dārgas. Ļoti iecienīta ir dzērveņu mērce pie tradicionālā Ziemsvētku tītara.

Leonija Ozolkalne

SOCIĀLO PABALSTU ZIŅĀ PIELĪDZINA ZVIEDRIEM

Ar grozījumiem Zviedrijas sociālos likumos tagad ārzemnieki bezdarba un citu pabalstu ziņā pielīdzināti Zviedrijas pilsoņiem. Bezdarba pabalstus izmaksās bezdarbnieku pārvaldes, bet mātes pabalstu — attiecīgo pašvaldību bērnu aizgādības pārvaldes. Tiesības uz bezdarba pabalstu ir visiem ārzemniekiem, kam vienu gadu bijis pastāvīgs darbs Zviedrijā. Paredz, ka jauni noteikumi par bezdarba pabalstiem stāsies spēkā ar 1. oktobri.

Ar 1. jūliju likvidēta valsts bēgļu pārvalde un turpmāk pēc palīdzības ārzemju bēgļiem jāgriežas pie savu pašvaldību sociālās palīdzības iestādēm. Tās turpmāk aprūpēs arī bēgļu nespējniekus. Jautājumu par ceļa naudu bēgļiem, kas atstāj Zviedriju, pārņem darba tirgus pārvalde, kur jākārto arī vēl neatmaksātie aizdevumi.

2000 latviešu vienā centrā

Latvijas līdzstrādnieka speciālziņojums no Brazilijas

Latviešu skaitu San Paulā, kas ir Dienvidamerikas trešā lielpilsēta pēc iedzīvotāju vairuma, lēš uz 2000. Grūti to precīzi noteikt, bet latviešu šinī pilsētā ir krietni daudz un arvien atklājas jauni, pilsētas iedzīvotāju divmiljonu masā paslēpušies.

Kaut arī ir tādi tautieši, kas savējo pulcēšanās vairās, tomēr sarīkojumos palaikam sanāk pat līdz 700. Ir arī vecas un jaunas organizācijas.

Stabilākā San Paulas latviešu organizācija gadu desmitos bijusi Latviešu baptistu draudze, kuŗai savs labi sadziedājies koris, jaunatnes pulciņš J. Sproģa un E. Danciga vadībā, kas izdod arī mazu mēnešrakstiņu Gaisma, māsu pulciņš V. Dobeles vadībā utt. Šai draudzei ir arī pašas celts dievnams ar telpām sanāksmēm un krietna bibliotēka latviešu grāmatu. Acumirklīgais baptistu draudzes mācītājs J. Lukašs ir cienījams tautietis, kas daudz darījis jaunieceļotāju labā, pie kam šinī mīlestības darbā viņam atbalsta nav trūcis arī draudzes locekļos, kuŗu skaits ir ap 500. Draudzes pašreizējais saimnieks ir J. Sproģis un viņa vietnieks J. Veiss, kas ir Latvijas konsulāta San Paulā sekretārs un rosīgs darbinieks visu šīs pilsētas latviešu sabiedriskajā dzīvē. Draudzes sekretārs ir dzejnieks A. Mīlbergs, bet citi vecākie A. Janaitis, A. Hiršs, J. Eglītis, G. Kārkliņš, Vandsbergs, Mednis, Griķis.

Jau labi sen, bet kopš pagājušā gada jūlija itin rosīgi San Paulā organizējas Latviešu ev. luterāņu draudze. Š. g. 14. maijā šīs draudzes kopsapulcē reģistrējušos draudzes locekļu bija 137, kas no vairāk nekā 240 luterticīgu latviešu ģimenēm šinī pilsētā sastāda nepilnu ceturtdaļu. Minētajā kopsapulcē piedalījās draudzes loceklis Latvijas sūtnis Brazilijā Dr. P. Oliņš no Rio de Žaneiras, kur organizējas latv. luterāņu filiāldraudzīte. Pārvēlot draudzes pārvaldes organus, par baznīcas padomes goda priekšsēdi ievēlēja Dr. P. Oliņu, par priekšsēdi inž. J. Kasparu un par padomes locekļiem O. Bikšu, Jēk. Laipnieku, L. Rudzīti, E. Kalniņu, A. Skujiņu, P. Rušmani, J. Rudzīti, R. Sudmali, O. Lezdkalnu, J. Virbuli un R. Štiglicu. Dāmu komitejā ievēlēja N. Bikšu, A. Virbuli, J. Sudmali, Z. Šmiti un A. Rušmani, kamēr kandidātes palika R. Ģintere, M. Aparniece, P. Štiglica, L. Brūvere uc. Pārskata laikā draudze bija ieņēmusi 1329 kruzeirus un izdevusi 1188.

Brazilijas latviešu luterāņu sāpīgākais trūkums ir, ka šajā zemē nav bijis un vēl tagad nav neviena latviešu luterāņu mācītāja. Jaunā San Paulas draudze par savu mācītāju ievēlējusi P. Nesauli no Vācijas angļu joslas. Zināms, ka viņš jau izbraucis uz ASV un cerams, pēc mēneša būs šeit.

Bez baptistiem un luterāņiem San Paulā ir arī latviešu pareizticīgie un katoļi, bet viņu skaits ir mazs, un pirmie apmeklē krievu dievkalpojumus, kamēr pēdējos apzina priesteris S. Ladusāns, kas darbojas par filosofijas profesoru Nova Friburgā pie Rio de Žaneiras un ir sirsnīgs tautietis.

Laicīgo organizāciju plāksnē San Paulā jau kopš pagājušā gada nogales organizējas Brazilijas latviešu akadēmiskā kopa, kuŗas pagaidu valdē darbojas par priekšsēdi zobārsts A. Šverns, sekretāru inž. J. Rudzītis, bet par locekļiem dipl. inž. O. Bikša, mag. oec. P. Šmits un val. L. Rudzītis. Kopas mērķis ir vienot studējušos latviešus profesionāliem un zinātniskiem uzdevumiem kā arī kultūrālam darbam, un tā jau sarīkojusi San Paulas YMCAs telpās inž. Jankauska priekšlasījumus, kultūras vakaru 28. janvārī un citus sarīkojumus. Studējušu un studējošu latviešu skaits Brazilijā ir ap 80, to starpā prof. E. Dārziņš un doc. Kainažs.

Pēc tam, kad šī gada janvārī Brazilijas SK paspārnē dibinātā Latviešu palīdzības komiteja San Paulā nolēma likvidēties, tejienes latvieši sāka domāt par plašākas latviešu organizācijas veidošanu. Tā š. g. 16. aprīlī sasauktajā Brazilijas latviešu kopsapulcē San Paulā tās dalībnieki vienprātīgi nolēma dibināt

LATVIJAS APVIENĪBAS BRAZILIJĀ VALDE

No kreisās: biedrzinis A. Kalniņš, priekšsēdis O. Lezdkalns, kasieris P. Rušmanis, biedrzinis P. Sproģis un sekretārs F. Līdums.

Latviešu apvienību Brazilijā, ievēlot tai tūdaļ arī pagaidu valdi. Pēdējā konstruējās šādi: priekšsēdis O. Lezdkalns, viņa biedrs F. Līdums, sekretārs P. Rušmanis, kasieris E. Kalniņš un biedrzinis P. Sproģis. Apvienība nonomājusi arī telpas, kuŗu adrese ir: Edificio America, Rua Sao Bento, 405, 12. andar, sala 1232 GH, Sao Paulo, Brasil. Jaunās organizācijas mērķis ir apvienot visus latviešus, kas dzīvo Brazilijā un kuŗu skaits pārsniedz 10.000, latviskam darbam. Sūtnis Dr. P. Oliņš Latvijas līdzstrādniekam izteicās, ka nākotnē būs jādibina Latviešu organizāciju padome Brazilijā, kurā ieietu visu organizāciju pārstāvji un kas tad organizāciju darbību konsolidētu.

Bez minētām draudzēm un biedrībām San Paulā vēl organizējas latviešu teātŗa trupa ar A. Glinski, F. Līdumu, M. Kristapsoni-Laipnieci uc., latviešu vīru koris un jaunatnes organizācija P. Ļavana un Ž. Platās vadībā. Arī Dienvidamerikas latviešu kultūras archīvs uzsācis līdzekļu vākšanu skapju iegādei un materiālu sakārtošanai.

L. Rudzītis

Mainītās lomās

VĒSTULE REDAKCIJAI NO ASV

Laikrakstos bieži atzīmēts, ka uzturs ASV nav problēma, ka tas ir lēts, dažāds un viegli pieietams. No Vācijas iebraukušam, pirmos mēnešus arī man tā likās, kad trīs cilvēku uzturam izdevu 5—6 dolarus nedēļā, jo galvenā kārtā pirkām taukus, sālītu speķi, miltus un cukuru, kas patiesi ir lētas mantas. Taču pēc 2—3 mēnešiem man jau gribējās svaigu un žāvētu augļu, sviesta, biezpiena, lielopu gaļas, cūkas galerta, piena un olu, kas ļoti nepieciešamas kaloriju vairošanai, strādājot ne tikai smagu, bet dažkārt ļoti smagu darbu. Pēdējās mantas nemaz nav tik lētas, piem., liellopu gaļa maksā 70 centu mārciņā, sviests — 80, biezpiens (neliela kārbiņa) 45, tā kā nedēļā jau izdevām 12—15 dolaru. Piezīmēju, ka Amerikas farmers bieži vien pats neēd sviestu, bet margarīnu, kas stipri lētāks, un ieteic to darīt arī iebraucējiem. Bez tam grūtības sagādā apstāklis, ka mazākos lauku centros svaigus produktus nav viegli dabūt. Tad nu atkal jāsāk ar bundžām un kārbām . . . Neiedomājama problēma produktu uzglabāšana vasarā, ja nav ledusskapja.

Ja es kā bēglis, iebraucot ASV, pirmajā laikā ķēros pie vislētākajiem produktiem un lietoju tos ar apetītu, tad pavisam cita aina būtu, ja amerikānim Latvijā sākumā būtu jāiztiek ar mūsu vislētāko uzturu. Nekādā gadījumā amerikānis nevarētu ieēst mūsu skābeno rudzu maizi, miežu vai rupjo kviešu karašu, jo pieradis ēst tikai īstu baltmaizi. Arī mūsu sālīto siļķi, biezpienu, rūgušpienu, skābos kāpostus ar treknu cūkas gaļu, baltos kartupeļus, sēnes, zirņus uc. mūsu ēdienus amerikānis nevarētu norīt vai to darītu ar lielām grūtībām, jo viņš pieradis ēst saldos kartupeļus, dažādas saldās marmelādes salātu tiesai, pat saldus cepešus un cūkgaļu apelsīnu un melleņu mērcē. Pie tam kartupeļi te ir ūdeņaini, dzīslaini un negaršīgi, sēņu un siļķu nav.

Vēl trakāk būtu amerikāņu sievietei Latvijā, kur laukos nav ne veļas mazgājamo mašīnu, ne ledus skapju, ne elektrisko un gāzes plīšu. Govis viņa neslauc, par lopiem un sakņu dārziem neinteresējas. Viņas rūpe — tīra māja, kur tiešām viss spīd un laistās, tāpat veļa un apģērbi. Pēdējie krāsas un fasona ziņā daudzkārt atgādina naktskreklus, maigi zils ar maigi rožainu garnitūru, vietām mežģīnes. Vasaras apģērbi brīvi — ar šaurām plecu lencēm, dažkārt arī bez tām, virs krūtīm gumijas saturēti. Tādos nav piedauzīgi iet pa ielu, braukt mašīnā vai ierasties darbā. Drēbes ir visdažādāko kokvilnas izstrādājumu un, ak Dievs, ja kādai amerikānietei pienāktos uzvilkt pašaustu linu vai vadmalas kleitu! Vēl amerikānietes jūsmo par tamborētām sedziņām, krāsainiem un lētiem rokdarbiem, mākslīgām puķēm un imitācijas rokas somām, lētiem auskariem, krellēm un brošām. Matu veidojums dažāds, vecākas dāmas saglabājušas pat bizes.

Sejas jaunas, priecīgas, lai arī sirmi mati un lieki žobi. Kādā draudzes pēcpusdienas tējā viņas prata oriģināli rotaļāties, starp citu uzvedot sacensību, kuŗa pirmā ierīs diegā piesietu šokolādes kumosu.

Ja iedomājamies mūs un amerikāņus mainītās lomās, jābaidās, vai viņi tās jelmaz panestu. Katrā ziņā brēka būtu milzīga, bet mēs, daudz stumdītie un vajātie, spējam visu. Un tas ir mūsu spēks.

Merilendes štatā, augustā.

Valt. Zirnītis

IRO kuģis dodas uz Koreju

MŪSU AUSTRĀLIJAS REDAKCIJAS INFORMĀCIJA NO KANBERAS

Tūkstošiem mūsu tautiešu Vācijā pašreiz gaida transportu izceļošanai uz Austrāliju. Gaidīšana nekad nav bijusi patīkama lieta. To jūt arī mūsu laikraksta Austrālijas redakcija Kanberā, gandrīz ik dienas saņemot tautiešu lūgumus no Vācijas informēt par turpmākajiem transportiem uz šejieni. Daudzu rakstītāju vēstules ļoti līdzīgas tajā ziņā, ka visās apmēram šāds jautājums: „Vai tas taisnība, ka DP pārvadāšanai domātie IRO kuģi tagad dodas uz Koreju un izceļošana uz Austrāliju pagaidām pārtraukta?"

Nekādus oficiālus paskaidrojumus austrāliešu iestādes šajā jautājumā pagaidām nav sniegušas. Fakts ir vienīgi tas, ka tvaikonis Anna Salen, kas šajās dienās Melburnā ieradās ar DP ieceļotājiem, neaizbrauca atpakaļ uz Eiropu, bet augusta pirmajās dienās devās uz Koreju, aizvedot austrāliešu žēlsirdīgās māsas un apgādi Tālajos austrumos stacionētām Austrālijas kaŗavīru vienībām. Arī tas ir fakts, ka austrālieši pašreiz vervē jaunas vienības cīņām zem UN karoga, bet vai šo vīru pārvadāšanai izlietos IRO kuģus, nekas nav zināms.

Arī 1948. g. pēdējos mēnešos un 1949. g. pašā sākumā, kad IRO tvaikoņus izmantoja Ķīnas evakuācijai, DP transporti uz Austrāliju apmēram 5 mēnešus bija pārtraukti. Kā jau teikts, stāvoklis pašreizējā situācijā vēl ir neskaidrs un nav nekādu oficiālu paskaidrojumu par pārtraukumu ieceļošanas kustībā Austrālijā, kāpēc nākamajiem jaunaustrāliešiem Vācijā nav nevajadzīgi jānervozē.

Raugoties tālākā nākotnē, austrāliešu sauciens pēc jauniem imigrantiem neapklusīs. Nupat Eiropas un ASV ceļojumā atrodas Austrālijas ārlietu ministrs P. C. Spenders. Bez citiem svarīgiem uzdevumiem, viņš Eiropā plaši izvērtēs iespējas jaunu ieceļotāju vervēšanai Austrālijai.

Kanberā, 5. augustā.

E's

Tas jāziņo senatoriem...

VĒSTULE REDAKCIJAI NO FARMAS GRĪNBUŠĀ

Kādā jaukā rītā pie Welcome Home durvīm St. Paulā piebrauca saimnieks, lai mani ar ģimeni aizvizinātu uz 350 jūdžu tālo jauno darba vietu. Mazliet nervozēju, jo zināju, ka Vācijas apstākļos šāds brauciens mašīnā ilgst veselu dienu, bet kad jaunais Buiks sāka ripot pa gludo asfaltu 80 jūdžu ātrumā, redzēju, ka paies tikai dažas stundas, līdz atradīsimies Minesotas pašos ziemeļos, pie Kanadas robežas. Jā, Amerikā attālums nerada nekādus šķēršļus. Pat lielie satiksmes autobusi brauc 70 jūdžu stundā!

Mums līdzi brauca arī vietējais draudzes mācītājs H. Matisons, smaidošs vīrs, pāri pusmūžam, runā arī norvēģiski, jo māte bijusi norvēģiete. Viņš interesējās par manu stāvokli Latvijā un priecājās, ka labprāt redzēšot, kā es traktoram teikšot „nū" un „tprrū". Vēlāk gan, kad mans saimnieks viņu informēja, ka man traktors klausot arī bez šiem vārdiem, mācītājs domīgs paraustīja plecus. Viņš lūdza pastāstīt par pašreizējiem apstākļiem mūsu dzimtenē, un, kad biju par tiem informējis, izsaucās: „Bet tā taču nedrīkst būt! Tas jāziņo mūsu štata senātoriem!" Pēc tam dievkalpojumā viņš runāja par ciešanām pasaulē, arī Latvijas traģēdiju, kas jānovērš . . .

Drīz pēc mūsu atbraukšanas šeit vietējās avīzes pirmajā lappusē parādījās viņa raksts, ka šinī apkārtnē ieradusies pirmā DP ģimene no Latvijas. Viņš ik nedēļas apciemo mūs, apjautādamies, vai netrūkst ko ēst, vai bērni saņem pietiekami svaiga piena. Kādu vakaru, kad vēlāk pārbraucu no darba un pagalmā redzēju atkal mācītāja mašīnu, šis sirsnīgais vīrs uztraucies jautāja, vai man bieži tik vēlu jāstrādā. Tā mēs esam ieguvuši šeit ne tikai mūsu, bet visu latviešu sirsnīgus aizstāvjus. Nākamā baznīcas sanāksmē runāšu arī es.

Minesotas ziemeļos, augustā.

O. Lideks

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

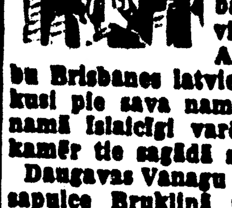

Kvīnslendas štata galvaspilsētas Brisbanes latviešiem patiess draugs ir austrāliešu luterāņu mācītājs A. Reimerss. Viņš daudziem tautiešiem sagādājis dzīvokļus, palīdzējis iepirkt zemes gabalus un ir pastāvīgs viesis mūsu sarīkojumos. Ar māc. Reimersa gādību Brisbanes latviešu ev. lut. draudze tikusi pie sava nama. To pārbūvēs tā, lai namā īslaicīgi varētu apmesties tautieši, kamēr tie sagādā sev pastāvīgu dzīvokli.

Daugavas Vanagu Ņujorkas nodaļas pilnsapulce Bruklinā nolēma paplašināt un aktivizēt savu turpmāko palīdzības darbu. Līdz šim nodaļa savākusi ziedojumos 800 dol. un nosūtījusi uz Vāciju 25 pārtikas saiņus. Nodaļas jaunajā valdē darbojas A. Līdacis, H. Vītols, J. Lācis, J. Vinters un Br. Skuite, revīzijas komisijā — A. Puķīte, Jauntirāns un Mateus.

Klīvlenda Ohaio štatā līdz šim devusi patvērumu apm. 800 latviešiem. Katra mēneša otrā svētdienā notiek latviešu dievkalpojums Parmas amerikāņu ev. lut. baznīcā. Dievkalpojumus vada māc. Gulbis. No kolektās savāktiem līdzekļiem vairākkārt nosūtīti ziedojumi veco ļaužu mītnēm Vācijā. Notikuši vairāki sarīkojumi un koncerti, piedaloties solistam J. Borgam.

Misisipi latviešu jūnijā sāktā informācijas un propagandas akcija strauji vēršas plašumā. Latviešu draudzes kanceleja ik dienas saņem daudz vēstuļu no amerikāņiem, kuŗās lūgta informācija par baigā gada notikumiem Latvijā un komūnistu rīcību vispār. Visiem interesentiem izsūta brošūru I testify and warn līdz ar pavadvēstuli, kuŗā brošūras teksts vēl papildināts.

Jūlija beigās Klīvlendā notika ASV baptistu 8. pasaules kongress, piedaloties 45.000 personām. Latviešu grupa kongresā izpelnījās ievērību vispirms ar savu kori, kas E. Baštika vadībā nodziedāja trīs rūpīgi iestudētas dziesmas. Solo dziedājumus veica Irma Kolberga-Ozola, klavieŗu pavadījumus Fanija Stūrmane. Koris uzstājās arī radio un televīzijas raidījumā. Kongresa atklāšanas dienā latviešu baptistu sveicienus nodeva māc. R. Vītols, bet kongresa dievkalpojumos runāja māc. P. Odiņš un G. Lamberts. Māc. A. Klaupiks attēloja kongresam apstākļus okupētajā Latvijā un Eiropas DP nometnēs. Kingskolledžas mācības spēks K. Lejasmeijers kongresa 2000 mācītāju sēdē runāja par kristiešu cīņu pret komūnismu.

Nesen nodibinātā Forbachas latviešu biedrība Francijā 6. augustā sarīkoja savu pirmo priekšlasījumu vakaru. Valdes priekšsēdis un kultūras un informācijas daļas vadītājs A. Apse referēja par tematu Latviešu trimdinieks — Latvijas brīvības cīnītājs.

Melburnas latviešu vīru koris izvēlējies nosaukumu Kokle un cītīgi pošas pirmajam patstāvīgajam koncertam, kas paredzēts septembŗa vidū Melburnā. Koŗa diriģents ir E. Mariaus.

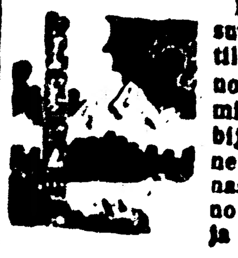

Ievērojams skaits mūsu tautiešu Kanadā jau tikuši pie turības. Kādā no pēdējiem sarīkojumiem pie kluba durvīm bija redzamas vairāk nekā desmit automašīnas. Visu šo dažādo jauno mašīnu īpašnieki bija — latvieši.

Latviešu preses balsis

LATVJU VĀRDS

Laikraksts gaŗākā rakstā Trimdas bilance apskata svešniecības laika pozitīvās un negātīvās parādības, pieskardamies arī jaunatnes audzināšanas jautājumam: Personīgo interešu sadursme vērojama ne vien nacionālās stājas, bet arī jaunatnes audzināšanas laukā. Joprojām bieži uzduŗamies bērniem, kas brīvi lasa un raksta svešvalodā, bet tā paša tipa alfabētu nespēj saburtot latviski. Šo bērnu vecāki bieži vien ir pazīstami sabiedriski darbinieki. Ja nu viņiem nav tik daudz sirsnības, kā iemācīt bērnam latviski lasīt, kāds tad ir viņu sabiedriskās darbības vadmotīvs? Cik bieži ģimenē runā un pastāsta bērnam par dzīvi dzimtenē? Vai parastais sarunu temats nav nenozīmīgi nomales ielas notikumi, ko bērns uztveŗ un ierosina, bet vecāki nepacenšas viņa domas ievadīt citā gultnē. Papildskola neapdvesīs vielu ar īstu dzīves siltumu, un bieži šī skola arī nav sasniedzama. Vai nevarētu veltīt bērniem — īpaši pusaudžiem — dažas stundas, kaut vai vienu, sestdienās un svētdienās, pastāstot par dzīvi dzimtenē, lai arī visikdienišķīgākajā skatījumā.

LAIKS

Nesen kāds tautietis — „vecamerikānis" kādā laikrakstā diezgan lepni bija teicis, ka, ja jaunatbraucēji pēc 50 gadiem būšot saglabājuši tikpat tīru latvisku valodu kā viņi, tad vecie apgriezīšoties kapā otrādi. Taču nupat sāk šķist, ka vecamerikāņiem laikam gan nevajadzēs kapā grozīties. — Viens mūsu atbraucējs nesen bija aizrakstījis latvisku vēstuli kādam savam studiju laika paziņam, kas apmeties ar viņu vienā štatā un ieņem tur redzamu vietu emigrantu aprūpes laukā. Rakstītājs saņēmis no bijušā tautieša arī atbildi, un šinīs laikos, kad ne par ko nav jābrīnās, grūti iedomāties kaut ko, kas varētu vairāk pārsteigt. Pēc parastās uzrunas vēstule sākas: „I am very sorry, that I have forgotten my Latvian and therefore have to write in English." (Ļoti nožēloju, ka esmu aizmirsis savu latviešu valodu un tāpēc man jāraksta angliski). Un tā angliski turpinās šī vēstule, kas nevienā vietā neatstāj pulciska joka iespaidu, bet ieturēta pilnīgi lietišķā darīšanu tonī, varbūt ar vienīgo īpatnību, ka teikumu konstrukcija izklausās pēc tulkojuma. Cik zināms, šīs vēstules rakstītājam vēl tīri latvisks uzvārds, un vēl pirms dažiem mēnešiem Vācijā nevienam nav radušās aizdomas, ka viņam draud tāda atmiņas zaudēšana, jo runājis skaidri latviski. — Ja, tautieši vecamerikāņi, kapā jūs gulēsit mierīgi un varēsit pat smīnēt: zivis pūst no galvas.

BRĪVĀ BALSS

Rakstā Kam viņš ir pateicību parādā, kurā apskatīti Staļina un komūnisma panākumi, kas daudzkārt balstās uz rietumu pasaules nevarību, starp citu teikts: Komūnisms nav tērējis velti Jaltas un Potsdamas dāvinātos gadus un robežas. Tas ir pateicīgs valdībām, kas pieņēma darbā vācu komūnistu Dr. Fuksu, Rūzvelta Jaltas padomdevēju Hisu, Kijevas — Harilju Goldu, alias Golodņicki, Grīnglavu, Slaku uc. vēl neatklātos spiegus un plašo marksismam resp. komūnismam labvēlīgo slāni. Tāpat komūnisms ir pateicīgs par rietumu pacietību tā agresijas darbā un par priecīgām cerībām uz mieru, ko rietumi ikreiz izrādījuši vismazākajam tā iepriekš pārdomātam šacha vilcienam. Nu ar Koreju esam liecinieki šī lieluma tālākai pakāpei, kad Kremlis riskē ar varu. Nav jābūt pasaules autoritātei, lai varētu teikt, ka arī šoreiz tas labi riskē, jo rietumu mentālitāte būtībā nav mainījusies. Ir tikai nervozāka reakcija, ko apslāpē vēl spēcīgākas ilgas pēc kompromisa, pēc atrisinājuma atbīdīšanas uz rītdienu, lai šodien vismaz vēl vilks ar jēru varētu salīst kopējā kūtī. Tādēļ komūnisti Koreju dabūs. Un ja nē, tad tā būs viņu pašu griba, jo saņems kompensācijas citur, un miers būs atkal. Līdz nākošai Latvijai, Čechoslovakijai vai Korejai.

Rakstot par Lielbritānijas nopietno gatavošanos aizsardzībai pret eventuālu atomkaru, laikraksts secina: Ja vērtē notikumus, domājot par to nākotnes sekām, tad liekas, ka trauksme, ko radījis Korejas ugunsgrēks, devusi rietumvalstīm daudz laba. Turpretim lielu ļaunumu tām nodarījusi letarģiskā paļāvība uz atombumbu. Franči piedzīvoja otrā kaŗā smagu zaudējumu galvenokārt tādēļ, ka tauta bija saldi iesnaudusies drošības ilūzijās aiz Mažino linijas.

Kā veicama ārējā informācija

Mums jādara viss iespējamais, lai palīdzētu, garīgiem ieročiem sagatavot Latvijas atbrīvošanu. Te svarīgs ir antikomūnistiskās informācijas darbs. Nepietiek, ja ārējā informācijā darbojas tikai mūsu politiskie darbinieki vien. Šis darbs jādara katram latviešu trimdiniekam, jo Latvijas atbrīvošanai mums vajadzīgs iegūt draugus ne vien politiķu aprindās, bet arī vēl brīvo tautu masās, kuŗu dēli arī reiz dosies atbrīvot mūsu zemi.

Parasti mūsu informācijas stāstījumi balstās tikai uz personīgiem pieredzējumiem baigajā gadā. Svešnieks to noklausās nopietni, varbūt pat līdzjūtīgi un tad nosaka: „Jūs tiešām esat daudz cietuši, bet tādēļ runājat pārāk subjektīvi." Mums jāmācās ienaidnieku sakaut ar viņa paša ieročiem — antikomūnistiskās ārzemju informācijas pamatā kā galvenie pierādījumi par briesmām, kas draud vēl brīvai pasaules daļai, liekami pašu komūnisma ideologu vārdi, kas fiksēti komūnistiskos rakstos vai runās. Padomju savienības valstsvīru rakstos atrodami pietiekami daudz citātu par vispasaules iekaŗošanu, līgumu laušanu, koloniju nacionālās kustības un miera domu izmantošanu komūnistiskās sazvērestības labā, gan arī par sarkano terroru. Šos neapstrīdamos pierādījumus tad var papildināt ar saviem pieredzējumiem un pārdzīvojumiem, ar savu personīgo stāstu, ar bijušo komūnistu liecībām vai ievērojamu personību vērtējumiem par komūnismu. Šādā veidā pamatota ārzemju informācija liks šo to pārdomāt pat cilvēkiem, kas simpatizē komūnismam un Padomju savienībai.

Mēs darām nepareizi, ja ārzemju informācijā minam tikai par Latviju. To darot, mēs varam gan radīt svešniekā līdzjūtību mums personīgi un mūsu tautai. Bet mūsu uzdevums ir pārliecināt vēl brīvo cilvēku, ka gluži tāpat, kā komūnisti rīkojās Latvijā, tas notiks arī viņa zemē, ja vispasaules komūnistisko sazvērestību laikus neiznīcinās. To varam panākt vienīgi, stāstot par parallēlēm, kas redzamas boļševizācijas gaitā Krievijā, Baltijas valstīs un tagad Austrumeiropā un Ķīnā, piem., kollektīvizācija nevis pirmajā dienā, kad komūnisti pārņem varu, bet pēc izstrādāta plāna pakāpeniski. Šie notikumi Krievijā, Baltijas valstīs un citur mums jāmēģina pārnest uz zemi, kuŗā atrodamies, lai mūsu stāstījums skartu svešinieku tieši un subjektīvi.

Nekad nevarēsim svešniekam izstāstīt visu, ko zinām par komūnismu. Tādēļ mūsu informācijai jābūt pēc iespējas tuvākai mūsu sarunas biedra dzīves videi un arodam. Strādniekam būs svarīgi zināt, ka streiku brīvība nav minēta pat Staļina konstitūcijā, bet PSRS krimināļkodeks nosaka sodus par streikošanas mēģinājumiem. Farmeŗam jāstāsta par piespiedu kollektīvizāciju, nēģeriem par komūnistu rīcību mazo nāciju apspiešanā.

Brīvajā pasaulē vēl valda liela neziņa par komūnismu. Ar šo neziņu ir jāsaduŗas ārzemju informācijas darbā un ir nepieciešams daudzkārt lietot blakus paskaidrojumus, piem., runājot par fizisko verdzību, jārunā par triecienniekiem, stachanoviešiem utt. Pretstatā komūnistu propagandai mūsu ārējai informācijai jābūt patiesai. Sevišķi tas attiecas uz skaitļiem par baigo gadu, pret kuŗiem grēko pat mūsu politiskie darbinieki savos memorandos. Cilvēks, kas kādā citā sakarībā būs dzirdējis citādus skaitļus, var sākt mūsu stāstam arī neticēt.

Ir liela nozīme arī mūsu nostājai. Parasti tā ir cietēja un lūdzēja nostāja. Bet ne tādēļ vien mēs stāstām un runājam, ka mēs esam tauta, kas ir cietusi. Mūsu balsij jābrīdina vēl brīvie cilvēki, vēl brīvās tautas. Bez šīs pārliecības mūsu stāstījums būs bez spēka.

Iespējas atrast vietu un laiku ārējai informācijai ir vienmēr mūsu tuvākajā apkārtnē, darba un dzīves vietā, autobusā, vilcienā. Pēc sarunas svešniekam pasniedzam kādu informācijas brošūru, kas viņam sarunu vēlāk liks vēlreiz atcerēties un dzirdēto pārdomāt. Agrāk vēl varēja aizrunāties, ka šādu brošūru mums nav. Tagad šāda atrunāšanās nevietā. Ārējā informācijas fonda izdotās brošūras var iegādāties pret niecīgu ziedojumu ikviens, un atsevišķos gadījumos tās izsniedz bez samaksas.

Ir nepieciešams, ka informācijas sniegšanu turpinām sistēmatiski. Nepietiek, ja esam kādu cilvēku jau vienreiz informējuši. Ir jāatrod iespējas stāstījumu turpināt, ja ne citādi — vismaz rakstveidā.

Ir jāizmanto arī citi ārējās informācijas veidi, piem., propagandas atklātnes un pastmarkas, propagandas zīmodziņi, raksti vietējā presē, referāti, demonstrācijas. Ir jāuztveŗ katrs vēsturisks datums, lai izmantotu ārējās informācijas iespējas plašāk, piem., 7. nov. (oktobŗa rev. svētki), 17. jūnijs, 5. augusts utt. Tāpat jāizmanto aktuālie politiskie notikumi, lai atgādinātu , ka komūnisti ne tikai tagad lauž līgumus, bet tos ir jau agrāk lauzuši un līgumu laušana ir paredzēta pat komūnistu ideologu rakstos. Dažkārt latviešos, kas emigrējuši aizjūras zemēs, valda it kā bailes, labāk klusi strādāt un „nelēkt acīs". Tiem derētu atcerēties, ka nebrīdināt no ļaundaŗa, kuŗa nolūkus cietējs labi zina, nozīmē solidārizēties ar ļaundari.

Šajā rakstā aizskārti tikai daži ārējās informācijas darba jautājumi, proti, antikomūnistiskā ārzemju informācija. Vai pietiks, ja to kārtos un vadīs tikai Latviešu nacionālais fonds, LCK informācijas nozarē? Vai nebūtu vajadzīgs izveidot plašāku antikomūnistisku latviešu organizāciju, tanī iesaistot visus aktīvos latviešu spēkus plānveidīgi nospraustā darbā?

M. Gulbis

Mums ir daudz šnabja!

ZVIEDRU JŪRNIEKA PIEREDZĒJUMI OKUPĒTAJĀ LATVIJĀ

Stokholmas Latvju Vārds ievietojis sarunu ar kādu zviedru jūrnieku, kas ar savu kuģi apmeklējis Latvijas un Igaunijas ostas. Par saviem pieredzējumiem viņš starp citu pastāsta:

Liepājā pēc pamatīgas kuģa pārmeklēšanas uz tā nostādīja 2 padomju sargus, lai tie raudzītos, ka neviens nevarētu pie kuģa piekļūt, kaut arī ostas rajons stingri apsargāts. Ostas strādnieki galvenā kārtā krievi, kas strādā gausi un ir apatiski. Multnieki *Liepājā pelnī 1200 rubļu mēnesī, bet pašiem atliek tikai 400,* jo ļoti lieli esot atvilkumi. No agrākajiem 20 latviešu multniekiem palikuši vairs tikai 4, kas esot neaizstājami valodu prašanas dēļ.

Ja Liepājā grib uzkavēties ilgāk par pl. 24, jāizņem īpaša ostas kapteiņa atļauja. To dabūjuši, pastaigājāmies pa pilsētu un apmeklējām arī kādu restorānu. Liepāja atstāja pa*mirušas pilsētas* iespaidu. Drupas *vietām novāktas,* bet citur to vēl daudz, sevišķi Raiņa ielā. Satiksme niecīga un gausa, nekādu jaunceltņu neredz. Ielā daudz padomju flotes matrožu un strādnieku, bet civīlie ģērbušies trūcīgi. Ar kādu latvieti iegriezos krogā, kur lielākā tiesa apmeklētāju krievu virsnieki. Ēdiens labs, bet ļoti dārgs. Gulašs maksāja 12 rubļu porcijā, kortelītis šņabja 35 un pudele alus 5 rubļi. Apkalpotājas un vispār sievietes ielās, kuŗas uzrunāju, vai nu neatbildēja nemaz, vai arī bija ļoti izvairīgas.

Mums nekādas klizmas negadījās, bet zviedru jūrniekiem, kas bija noreibuši no stiprā Latvijas alus, milicija bija atņēmusi pases. Kāds krievu leitnants bija iekārojis zviedra skaisto kakla saiti un bez kādām ceremonijām pavēlējis to atdot viņam. Jūrnieks pretojies, un tā visiem atņemtas pases. Tikai pēc kuģa kapteiņa neatlaidīgas uzstāšanās pases dabūjām atpakaļ. Tās jau bija nodotas slepenai policijai.

Tālāk kuģa ceļš veda uz Rīgu un Ļeņingradu. Ceļā gar Kurzemes piekrasti neredzējām nevienas ātrlaivas. Vienīgais starmetis bija Ventspils tuvumā. Turpretī Igaunijā *visa piekraste liesmoja vienās starmešu ugunīs.*

Rīgā, *lai no ostas tiktu pilsētā, jāiziet cauri trīskāršai padomju kontrolei.* Vēlāk *tomēr pilsētā nekādas* kontroles nesastapām. Apmeklēju restorānu Tempo, bet latviešu apkalpotājas nekādās sarunās neielaidās. Slikti ģērbušies arī rīdzinieki, un visur redz daudz padomju kaŗavīru.

Ļeņingradā iznāca uzkavēties ilgāk, jo kuģi solīto 24 stundu vietā izkrāva tikai 72 stundās. Ostā redz milzīgus mantu kalnus, kas atsūtītas no Vācijas kā kaŗa zaudējumu atlīdzība. Ļeņingrada atstāj pelēku iespaidu. Iedzīvotāji trūcīgi ģērbušies. Sevišķi bēdīgā stāvoklī viņu apavi. Kādam krievam vāciski jautāju, kādi ir viņu dzīves apstākļi, un vienīgā atbilde bija: „Mums ir daudz šņabja!" Satiksme pilsētā dzīva. Redzējām arī dažus taksametrus, bet tie ļoti dārgi. Iedzīvotāji brauc elektriskajos vilcienos vai autobusos, kam dažkārt izdauzīti logi. Iedzīvotāji sarunās ar ārzemniekiem neielaižas, bet ja to dara, tad uzkrītoši slavē padomju iekārtu.

25 gadi par kartupeļu mizošanu vāciešiem

VĀCU GŪSTEKNIS KRIEVIJĀ TICIES AR LATVIEŠIEM

Daudzi no Padomju savienības atgriezušies vācieši gūsta laikā sastapušies ar latviešiem. Tie, kuŗi bijuši tieši Latvijā un objektīvi skatījuši turienes notikumus un apstākļus, stāsta par latviešu cilvēcību un nežēlīgu padomju varas terroru. Kāds baltvācietis, kas apmeties Bavārijā, gūsta laiku pavadījis Krievijā. Viņš vairākkārt pārvests no vienas nometnes uz otru un sastapis arī latviešus. Par piedzīvoto viņš stāsta:

Visus latviešus tiesāja. Dzirdēju, ka sākumā daudzi aizvesti uz dzimteni, bet pēc soda piespriešanas atkal deportēti uz Krieviju. Vēlāk tiesāja uz vietas. Vāciešus apvainoja dažādos pārkāpumos un piesprieda 10—25 g. spaidu darbos. Latviešiem, turpretī, jau uz tiesu ejot, apvainojums un spriedums bija zināms: valsts nodevība un 25 gadi. Manis sastapto latviešu vidū bija arī 14 g. v. zēns, bārenis, kam tāpat piesprieda 25 gadus, jo viņš 1942. g. bija mizojis kādas vācu vienības virtuvē kartupeļus. Tas izklausās pēc kaŗātavu humora, bet, diemžēl, ir rūgta patiesība.

Latviešu gūstekņi drīkstēja tikai vienu reizi aizrakstīt piederīgiem. Pēc notiesāšanas saņemt pastu vairs nebija atļauts. Darbs tad bija tikai aiz dzeloņstieplēm un pilnīgi bez atalgojuma. Arī pirms tam izstrādāt normu un tā nopelnīt drusku naudas bija iespējams tikai amatniekiem. Ārkārtīgi liela bija gūstekņu mirstība. No darba izpalikt atļāva tikai tad, ja slimnieka temperātūra pārsniedza 39 gradus. Lielāko daļu mirušo kapā iedzina ne slimības, bet bads. Es strādāju par amatnieku un normu izstrādāju vienmēr, bet naudas nopelnīju tikai tik daudz, ka divas reizes piecu gadu laikā varēju nopirkt pa pusmārciņai margarīna un biežāk drusku maizes.

Mani tiesāja par to, ka gaisa uzbrukuma laikā piedalījos dzēšanas darbos. Piesprieda 10 gadu. Esmu viens no tiem laimīgajiem, kuŗus atbrīvoja pirms soda izciešanas. Ka arī kāds notiesāts latvietis būtu atbrīvots, man nav zināms. Atlaižot nometnes komandants lika mums pateikt amerikāņiem un angļiem, ka ar vācu gūstekņiem krievi apgājušies ļoti labi, bet amerikāņu un angļu gūstekņus vadāšot pie ķēdēm un ēdināšot no cūku silēm. Šie izteicieni pavēstīja mums, ka otrā pasaules kaŗa sabiedrotie jau kļuvuši nesamierināmi ienaidnieki.

No visa Padomju savienībā redzētā un piedzīvotā man radās iespaids, ka viena trešdaļa tās iedzīvotāju atrodas aiz dzeloņstiepļu žogiem, kas tur redzami gan pilsētās, gan laukos, gan raktuvju apgabalos.

Rs

Tomēr nemāca latviešu valodu

Sakarā ar Latvju Ziņu 6. jūlija numurā ievietoto informāciju par ASV armijas valodu skolu Kalifornijā, šīs skolas komandants pulkvedis C. H. Barnvels savā 3. augusta vēstulē lūdz paskaidrot sekojošo:

„Es nožēloju, ka Zviedrijā iznākošajā latviešu laikrakstā Latvju Ziņas ievietotā informācija ir maldīga. Šī skola nemāca latviešu, lietuviešu un igauņu valodu. Mēs neesam pasūtinājuši sarakstu par latviešu skolas grāmatām un neesam lūguši materiālus par Baltijas valstu problēmām. Nezinu, kā un kādēļ šāda informācija parādījusies minētajā laikrakstā. Mēs mācām 21 svešvalodu, bet Baltijas tautu valodu uzņemšana armijas valodu skolas programmā nekad nav apsvērta."

Plecu pie pleca cīņā un gūstā

Helas pussala Polijā ir viena no tām otrā pasaules kaŗa cīņu vietām, kur daudziem latviešu kaŗavīriem sākās grūts verdzības laiks. Uz šaurās zemes strēmeles Dancigas jūras līcī, īsi pirms Vācijas kapitulācijas, krita gūstā pulkvežleitnanta Rēberga artilēristi un atsevišķi citu ieroču šķiru kaŗavīri. Cik līdz šim zināms, tad tikai diviem latviešiem, virsn. vietn. P. un kar. J., izdevies pa jūru izbēgt no Helas pussalas un sasniegt Rietumvāciju. Pārējos krievi aizdzinuši Dancigas tuvumā, kur līdz tālāk došanās brīdim mežā iebēguši ap 60 latviešu. Bēgšana izdevusies arī lidotājam ltn. N. Dziļāk Polijā krievi viņu sagūstījuši no jauna un ievietojuši poļu apsargātā vācu gūstekņu nometnē. Ltn. N. neslēpis, ka ir latvietis, un poļi apgājušies ar viņu labāk nekā ar ar vāciešiem. Gājis darbā. Kad sastādīts transporta vilciens gūstekņu aizvešanai uz Padomju savienību, N. izbēdzis un pēc ilga un grūta gājiena 1947. g. sasniezis Rietumvāciju. N. stāsta, ka Dancīgas tuvumā arī pltn. Rēbergs varējis izbēgt, uz ko daži pat mēģinājuši viņu pierunāt. Rēberga atbilde bijusi īsa: „Visi mēs nevaram izbēgt, tāpēc es to nedarīšu. Neatstāšu savus kaŗavīrus."

Ltn. N. izbēdzis pašā pēdējā brīdī. No meža viņš redzējis, kā gūstā palikušie latvieši sagrupēti un sākuši gājienu. Pltn. Rēbergs gājis kolonnas priekšgalā, blakus viņam tā adjutants vltn. Baumanis un bataljona komandieris maj. Šmits.

Latvijas brīvības gados Kārlis Rēbergs bija viens no pazīstamākiem latviešu virsniekiem. Daudzos starptautiskos visstiprākās konkurences jātnieku turnīros Varšavā, Copotā un dzimtenes pilsētās viņš bija panākumiem bagāts Latvijas ekipas loceklis. *Kaŗa laikā Rēbergs bija apakšnieku ļoti mīlēts un cienīts.* Brīdī, kad vēl bija iespējams izbēgt no gūsta, viņš palika uzticīgs tiem, kas bija viņam uzticīgi bijuši neskaitāmās kaujās. Plecu pie pleca cīņā un gūstā, — tas latviešu virsnieka īsts vīra solis, kas runā pats par sevi.

Rs

Ar apmeklētājiem jāsarunājas gaitenī

Ukrainiski Visti apraksta apstākļus, kādos strādā padomju zinātnisko izdevumu redakcijas valsts izdevniecības namā Orlikova ielā, Maskavā. Astoņām redakcijām katrai rīcībā 0,75 kv. m telpas (!) Uz 507. istabas durvīm ir liels skaits uzrakstu: *matēmātiskās literātūras redakcija,* technisko vārdnīcu, fizikas literātūras utt. redakcijas. Istaba pilna nelieliem galdiņiem, bet uzrakstu uz durvīm tomēr ir vairāk nekā galdiņu, un, piem., astronomiskās literātūras redaktors bijis spiests sameklēt kādu stūrīti blakus bibliotēkas istabā, *kur jau priekšā ir pieci citi.* Visi šo redakciju darbinieki ir padomju mākslas un zinātņu akadēmijas locekļi. Bet kad pie viņiem ierodas apmeklētāji, redaktoriem ar tiem jāsarunājas gaitenī, jo „redakcijās" viesiem nav vietas pat nostāties.

Poļu jaunieši bēg mežos

Ticība, ka Korejas kaŗš izvērsīsies pasaules kaŗā un beigsies ar amerikāņu uzvaru, radījusi lielu satraukumu Polijas jauniešos, kas ir organizācijas Sluzba Polsce locekļi. *Lielāks* skaits šo jaunekļu no pusmilitārām apmācību nometnēm ar *visiem* ieročiem aizbēguši mežos, domādami, ka jau pienācis laiks sākt partizānu darbību. Slepenā policija UB tvarsta izbēgušos, kam draud smagas represijas.

Pēc oficiālām ziņām, ap 1.450.000 bērnu un jauniešu šovasar pakļauti pusmilitārām apmācībām komjaunatnes, darba dienesta, Sluzba Polsce un citu jaunatnes organizāciju nometnēs. (Nl)

Praktiskais padomnieks

KĀ CĪNĪTIES AR MUŠĀM

Vasarai tuvojoties beigām, arvien jūtamāk pieaug „mušu briesmas", sagādājot nevien nepatīkamu mocību dzīvokļu iemītniekiem (it īpaši pieblīvētajās DP nometņu telpās), bet izplatot arī dažādas slimības. Parastā istabas muša — viena no 40.000 dažādajām mušu sugām un pasugām — savu barību uzņem tikai šķidrā veidā, iepriekš izšķīdinot un iesūcot to ar snuķi. Lieki teikt, ka šādā veidā mušas pārnes uz barības vielām dažādas gan nekaitīgas, gan kaitīgas baktērijas un slimību dīgļus. Pirmā un galvenā prasība sekmīgai cīņai pret mušām tādēļ ir — ievērot istabā tīrību. Pārtikas vielas pēc iespējas jānosedz resp. jānovieto skapjos vai citās mušām nepieejamās vietās. Labs līdzeklis ir parastais mušpapīrs, kā arī arsena šķīdinājumā samērcēts un ar cukuru apkaisīts susināmais papīrs, ko izklāj dažādās istabas vietās. Mušu atgaiņāšanai noder arī uz kvēlojošām oglēm uzliktas sausas ķirbju lapas, tāpat logu priekšā uzkārtas svaigas nātras. Naktī guļot, ieteicams pie gultas piestiprināt lavendeļa eļļā samērcētu sūkli, lai gan jāpiezīmē, ka tumsā mušas vispār nemēdz daudz lidot.

Mēbeles pret mušām var aizsargāt, laiku pa laikam noberžot tās ar lauru eļļā samērcētu lupatu. Pēdējā laikā jau fabrikās mēbeļu pulēšanai mēdz lietot ķimikālijas, kas gadiem ilgi spēj nonāvēt mušas un citus kukaiņus. Sen pazīstams līdzeklis ir ts. mušu līme, kas sastāv no medus, kolofonija un ricineļļas. Ļoti radikāls līdzeklis pret istabas mušām ir ūdens un piena maisījums, kam pieliets 40 proc. formaldehidrats. Šo šķidrumu ielej lēzenos traukos, pēc tam iekaisot tajā vēl cukuru un maizes druskas. Ļoti labi iedarbojas arī dažādas gatavā veidā pērkamas ķimikālijas, ko izsmidzina ar pulverizātoriem, piem., Vācijā ražotais mušu apkaŗošanas līdzeklis Gix, kas pēc izsmidzināšanas patur savu iedarbību vēl vairākas nedēļas ilgi. Vienkāršs, bet arvien noderīgs paņēmiens ir — aizklāt istabas logus ar marli. Logus atvērt ieteicams tikai ēnas pusē, jo mušas visvairāk ielido istabā pa saules apspīdētiem logiem.

PA JAUNĪBAS TEKĀM

Oļģerts Rūsis

Lielā filma

„Dzīve ir komēdija", saka dzejnieks Vilis Cedriņš — „un visi kalpojam par aktieriem..." Nejauši lasītais dzejolis atkal *uzpeld atmiņā* tad, ja dzīvē gadas satikties ar nezināmu rītdienu.

Cik labi būtu gan, ja mēs, bēgļi, tiešām būtu tikai aktieri, kas cits vairāk, cits mazāk piedalas lielā traģiskā filmā, ko uzņemtu — kas gan cits? — Rīgas filma Latvijas filmu studijā Rīgā, un nostrādājuši savu dienu gar to, mēs varētu iziet pastaigāties Rīgas bulvāros. Bet tā nu ir, ka pašlaik mēs piedalāmies *lielfilmā* — gan varenu dekorāciju un ļoti spējīga režisora Likteņa vadībā, — no kuras pēdējiem skatiem daudziem ceļš vedīs tieši uz Aizsaules bulvāriem.

Kāda maza tauta cīnās par savu brīvību, sacīts filmas programmā. Daudzi ticības pilni bēgļi atkāpjas pārspēka priekšā, bēg, cerēdami, ka viņiem ir draugi, kas palīdzēs, lai taisnība uzvarētu. Bet draugi, visādi laipni cilvēki, sākumā pat nesaprot, ap ko lieta grozās, vēlāk gan attopas, ka ļaunums, kas aprijis mazo zemi un moka mazo tautu, ķeras arī viņiem pie rīkles. Nu viņi steidz drudžaini gatavoties, bet kad sākas lielo varu cīņa, kad pamalē jau dimd pērkoņi, un zibeņi, velk savus lokus, pašā slepkavīgā ienaidnieka tuvumā paliek vārgu vecīšu, invalīdu, kuslu bērnu un nevarīgu sieviešu grupa, aizmirsta no visiem, spiesta gaidīt galu, jo ienaidnieks žēlastības nepazīst. Tā pieder mazajai tautai, kas jau tikdaudz cietusi. Nobeigumā izrāžu telpu varētu piešalkt kāpurķēžu dārdoņa un lidmašīnu draudīgie dūcieni, caur kuriem laužas *korāļu skaņas no sabrūkošajiem* dievnamiem.

Jā, Likteņa kunga aranžētajā filmā nav ne vēsts no tās salkanības, kas, piemēram, paužas kādā Austrālijas laikraksta sludinājumā par skaisto aktrisi Maiju Zetterlingu, kas tēlos Hildegardi jaunā *britu filmā* par DP. Likteņa kunga filmā aktieri nesapņo par slavu un naudu un nelielās ar savu skaistumu, ne arī liek skatītājiem nospriest, ka tas bija romantiski. Ar meistarību Liktenis ceļ gaismā visu pelēko, smago ikdienu, grauzošās dzimtenes sāpes, lielo negribēšanu samierināties, taisnības prasīšanu, rūgtu sūdzību. Mazāk viņš rāda piespiesti jautrās sejas, aizbraucot uz pagaidu dzimtenēm („filma gan runā par jauno dzimteni, bet tas nav pareizi — cilvēkam ir tikai viena dzimtene, un, kamēr tā nav brīva, nekur nebūs jaunas dzimtenes" — raksta programmā Likteņa kungs), bet vairāk gan nekrietnas, tāpat apmelošanas un citas nelietības. Kungs Liktenis ir reālists. Viņa palīgs Mefisto raujas augām dienām, grupas izkārtodams un *partneŗus sarīdīdams*, un tos pievākdams, kam jānoiet no spēles. Jā, tas tā ir, un mēs pat nezinām, kur bezgalībā atrodas ekrāns, uz kura to lielfilmu rādīs.

„Pēdējās ainas drīz uzņems," sarunā izteicās Mefisto, „un tad redzēs, kas tur būs. Ar tik labiem aktieŗiem sen neesmu *strādājis*. Var jau būt, ka Likteņa kungam iepatīkas pārgrozīt pasaules dekorācijas. To vajadzētu. Varbūt tad zustu šī vienaldzība, šī nivelēšanās un tuvredzība, kā tās tiešās sekas. Personīgi man sirds kut ar mazu sitienu aizlaist universa bumbu 4100 null null lieluma, sauktu Zemi, pa mazliet lielāku elipsi ap sauli. Kas par to, ja tad te viss pārklātos ar ledu — labāk nāve nekā vienaldzība!"

Varbūt *filmai būtu* nosaukums „Lielais miegs", jo pasaule tā sauktajā 1950. gadā sāk atmosties no miega, kaut purināta jau ilgi. Ai, miegs var maksāt dzīvību, ja mājas jumts jau sprakšķ liesmās. Pašreiz tajās drāžās kādas lielas ugunsdzēsēju komandas šļūtene, ko vada drosmīgs uguns majors. Bet daudzi vēl purināmi, kas arī sāk atmosties. Kaut nu būtu daudz šļūteņu un daudz drosmīgu vīru, jo māja degs nopietni, ja neapdzēsīs jumtu. „Un" — Mefisto, nobeidzot sarunu, saka, „varbūt filmā atskanēs arī senais sauklis briesmās — glābjiet sievietes un bērnus, palīdziet vājajiem tikt tālāk no uguns, esiet stingri pret netaisnību!"

KLABATĀM JAUNA ADRESE!

Pasūtinot **Klabatas** un rakstot redakcijai vēstules, ievērojiet, ka tās tagad adresējamas uz **(21a), Augustdorf bei Detmold, DP Camp.**

Turp adresējamas arī Vientuļo skautu vadītājam Brunim Rubesam domātās vēstules.

A. Švede

Jānis Cimze un viņa seminārs

II

Šai Dr. K. Ulmaņa laikmetā iekrīt notikumi, kas Vidzemes muižniekiem liek sarauties un reakcionārā landmaršala Nolkena vadībā izlietot visus līdzekļus, lai atvairītu draudošo uzbrukumu, ko ievada slavofiļu iespaidotais Baltijas ģenerālgubernātors Golovins savā ziņojumā ķeizaram: vai pārvalde Baltijas guberņās arī turpmāk atstājama vācu muižnieku un luteriskās baznīcas rokās, vai tā nebūtu pielīdzināma pārējās Krievijas pārvaldei? Un vai pareizticīgai baznīcai tur nav ierādāma pirmā vieta? Baltijas vācieši gan panāk Golovina atcelšanu, un viņa vietā ieceļ viņiem visai pieņemamo kņazu Suvorovu, bet tai pašā laikā Pēterpilī tomēr nodibināts t. s. „Ostzeiskij komiķet", kuŗa uzdevums pārbaudīt šos jautājumus un sniegt projektu, kā tos saskaņot ar slovofiļu prasībām.

Šis komitejas atzinumu ietekmē Vidzemes un drīz arī Kurzemes un Igaunijas muižniecība pasteidzās pieņemt Felkerzāma projektu par zemes *izmantošanu un zemnieku māju ie*pirkšanu, kā arī Dr. Ulmaņa skolas reformu, lai paceltu *stipri* novārtā atstāto tautskolu stāvokli. Ja Felkerzāma zemes reforma radīja latviešu zemniecībā drošus pamatus, lai atraisītos no pagātnes važām un gūtu saimniecisku patstāvību, tad Dr. Ulmaņa skolas reformas mērķis bija noturēt latviešu tautu zemnieku tautas līmenī. Dr. Ulmanis gan pavairo pagastskolu skaitu Vidzemē, bet grib tanīs *mācību līmeni noturēt* pēc iespējas zemu. Dr. Ulmaņa skolas reforma tika fiksēta jau minētā vācu valodas anatēmā, jo pagasta skolā kā mācības valodu pielaida tikai latviešu valodu.

Cik ģenerālsuperintendenta Zontaga 1819. g. skolas reforma liecināja par šī apgaismības laikmeta darbinieka labvēlību latviešu tautai, tik šaursirdīga bija Ulmaņa skolas reforma. Tāpēc latviešu tautskolu stāvoklis trīsdesmitajos gados bija noslīdējis zemu, un pašas pagastskolas izvērtušās par kaut ko līdzīgu soda institūtam, kur bērniem nepaklausīgo vecāku dēļ bija piespiedu kārtā jācieš muižnieku ielikto aumeisteru bardzības. Visai uzskatāmu priekšstatu par tautskolu stāvokli Vidzemē dod Vičs savā Latviešu skolas vēsturē, uzrādīdams skolu un skolnieku skaitu Vidzemē 1819., 1834. un 1844./45. gados:

	1819. g.	1834. g.	1844/45. g.
Draudzes skolas:	15/341	33/590	58/9[illegible]5
Pagasta skolas:	83/1900	14/250	57/1000
Mājmācība:	0/39.000	0/62.000	0/59.408

Redzam, ka 15 gadu laikā viss gājis atpakaļ. Neko nepārspīlējot, varam teikt, ka tanī laikā nevis kungu vadītās un valdītās skolas veicinājušas tautas izglītību, bet gan pati tauta, uzticēdama pirmmācību latvju mātei, kuŗas rokās gulējusi visa mājmācība. Šo neciešamo stāvokli Ulmanis gan pūlējās labot ar savu skolas reformu, tomēr viņš to izveda tā kā skola tautai nedeva vajadzīgo.

Tādā pašā garā Ulmanis izturējās arī pret semināru un viņa direktoru Cimzi, atkārtoti uzsvērdams, ka semināram jābūt ķesteŗu skolai un tā audzēkņiem jāiepazīstās vienīgi ar ticības mācībām.

Vēlākos gados, kad pienākumi Ulmani vairāk saistīja pie Rīgas, viņi pielika Cimzem par tādu kā komisāru mācītāju Sokolovski, kas izsekotu viņa darbību seminārā. Zīmīga ir viņa vēstule Ulmanim: „Lai Dievs dod man pacietību pret Cimzi! Viņš ir nabags, slims cilvēks un latvietis, — tā ir tā pistole, ko tauta jau pastāvīgi ceļ pret manām krūtīm". Nedz Sokolovskis, nedz Ulmanis un visi vācieši kopā vairs nespēja pagriezt uz citu pusi šīs pistoles stobru. Bet jo ilgāk šī pistole paliek Cimzes rokās, jo briesmas kļūst draudošākas un pats Cimze vēl varenāks. Cimze apzinās, ka viņš tikai kalpo vēstures un likteņa paātrināšanai, un ka nav viņa uzdevums ķerties ienaidniekam pie rīkles.

1856. g. Dr. K. Ulmaņa vietā par skolu padomnieku nāca Mālpils mācītājs O. Klots, kas pakalpīgi uztvēra katru mājienu no augšas un sīkumaini sekoja, kā Cimze šos viņa rīkojumus pilda. Taisni šinī laikmetā mans tēvs bija Valkas semināra audzēknis un beidza to 1871. g. Klots aiz bailēm no krievu pusē notikušā pagrieziena izdeva pārvācošanas paroli un nevarēja sagaidīt vien, lai šis process ātrāki risinātos: Vidzemes muižniecība redzēja tanī savu pēdējo glābiņu noturēties noteicošā stāvoklī un Vidzemes zemes pārvaldē iepretim pārkrievošanas interesēm. Starplaikā bija notikusi valdnieku maiņa, tronī kāpa cars Aleksandrs II. un bija sākusies viņa liberālo reformu ēra. Vienmēr skaļāk slovofiļi ar Katkovu un Samarinu, šo speciālistu Baltijas jautājumos, izvirzīja savas prasības pēc krieviskā elementa dominējošā iespaida un pēc Baltijas provinču pielīdzināšanas pārējai Krievijai. Arī vairāki latviešu tautas atmodas darbinieki — Kr. Valdemārs, Fr. Brīvzemnieks, Biezbārdis izmantoja slavofiļu iespaidu cerībā tādā ceļā atbrīvot latviešus no vācu virskundzības. 1863. g. Biezbārdis kopā ar saviem domu biedriem pat iesniedza caram Aleksandram II lūgumu iekļaut Krievijas iekārtā Baltijas provinces. Vācieši Biezbārdi gan izraida no Vidzemes kā bīstamu musinātāju, bet jaunais politikas virziens Pēterpilī joprojām iet plašumā un apdraud mazo vācu muižnieku valstiņu Baltijas jūras piekrastē. Klota laikā draudzes skolās ieveď vācu mācības valodu. Drusku vēlāk tā pati skolu virsvalde klusu ciešot pieļauj vācu valodu pagastu skolās un visādi pabalsta daža laba pagastskolotāja pielabināšanos vācu kungiem. Skolas ar vācu mācības valodu latviešu bērni nu labāk apmeklē, lai tiktu augstākās skolās, kas visas bija vāciskas.

Taisni tanī laikā, kad atmodas laikmets ar Pēterburgas Avīžu iznākšanu sasniedz savu kulminācijas punktu, un latviešu tautā beidzas nacionālās neapziņības periods, Baltijas vācietība sāk savu oficiālo pārvācošanās politiku. Visās dzīves nozarēs vācu iespaids vēl ilgi bija noteicošs. Pat vēl 1914. g. pirms pirmā pasaules kaŗa Rīgas telefonu centrālē varēja dabūt savienojumu tikai, ja to pieprasīja krievu vai vācu valodā, kamēr latviešu pieprasītājam vienkārši atbildēja, ka tādu latviešu valodu nepazīst. Lūzumu ienesa tikai pasaules kaŗa sākums ar vispārējo noliegumu lietot vācu valodu atklātībā, un latviešu strēlnieks ar savām uzvarām Tīreļa purvā un Nāves salā.

(Turpinājums sekos)

Inž. ķīm. R. Balodis

No Demokrita līdz Hirosimai

ATOMTEORIJA DARĪJA GALU ALĶĪMIJAS UN PERPETUUM MOBILE MEKLĒJUMIEM

No atombumbas sprādziena virs japāņu pilsētas Hirošimas 1945. g. 6. augustā ķīmijas attīstības vēsture aizved līdz atomu teorijas nodibinātājam sengrieķu filozofam Demokritam, kas dzīvoja 460.—370. g. pr. Kr. Tātad šī teorija ir 24 gadsimtus veca. Sengrieķu filozofi bija pirmie, kas mēģināja atrisināt jautājumus par materijas sastāvu, uzbūvi un pārveidošanos tīri abstraktā prātniecības ceļā. Vārds atoms — grieķiski atomos — nozīmē nedalāms. Pēc Demokrita ieskatiem materija nav kaut kas nepārtraukts, ko varētu bezgalīgi dalīt arvienu sīkākās daļiņās, bet, sadalot kādu vielu, nonāktu pie ārkārtīgi mazām nedalāmām materijas daļiņām jeb atomiem ar noteiktiem, lai gan ļoti maziem izmēriem.

Arī vielu īpašības mēģināja izskaidrot pēc šīs atomu teorijas. Piemēram, ūdens un eļļas tāpēc ir šķidrumi, ka to vismazākās daļiņas sastāv no atomiem ar apaļu un gludu virsmu, tāpēc šīs daļiņas var savstarpēji pārvietoties. Nelīdzenas grumbuļainas sāls daļiņas, sajauktas starp gludām ūdens daļiņām, dod ūdenim sāļu garšu. Skābēm, tāpēc ir asa un kodīga garša, ka to atomiem ir asi stūri. Metallu un citu cietu vielu atomiem ir nelīdzena virsma ar atzarojumiem, kas savstarpēji sapīti, tāpēc turas cieši kopā un piešķiŗ cietumu. Tā kā šīs daļiņas ir ārkārtīgi sīkas un acij neredzamas, tad metalls izliekas mums nepārtraukts un blīvs.

Savā ilgajā pastāvēšanas laikā atomu teorija piedzīvojusi dažādas pārgrozības. Tai bija dedzīgi aizstāvji, bet arī daudz pretinieku un noliedzēju, pirmā kārtā otrs grieķu filozofs Aristotels (384.—322. g. pr. Kr.), kuŗa autoritāte un mācība par dabu bija vispār atzīta un 2000 gadu pārvaldīja dabzinātnes. Tikai jaunākos laikos ar daudz asprātības varēja pierādīt, ka Aristotela mācība nav nemaldīga. Pēc Aristotela ieskatiem materija ir nepārtraukta un nekādu tukšumu tajā nav. Viņš liek materijas pamatā 4 pamatelementus: uguni, ūdeni, gaisu un zemi ar sevišķām pamatīpašībām: uguns ir sausa un karsta; ūdens ir mitrs un auksts; gaiss ir silts un mitrs; zeme ir auksta un sausa.

Aristotela mācību atzina romieši, pēc tam to pārņēma arābi, un viduslaikos Aristotelu atzina savā ziņā par „zinātnes pāvestu". Viņa ieskatus par materijas būtību un elementiem tikai 17. g. s. satricināja angļu fiziķis Roberts Boils (Boyle, 1627.—1691. g.), Ņutona laika biedrs. Šinī laikā astronomi Keplers un Galilejs radīja heliocentrisko pasaules uzskatu un Ņutons gravitācijas teoriju. Boils atzina, ka tikai ar mēģinājumiem varam nonākt pie patiesības, bet nekad ar nepierādītiem apgalvojumiem. Viņš sastādīja veselu pētniecības un mēģinājumu programmu ķīmijā, apšaubīja Aristotela 4 elementus un pirmo reizi definēja, kas ir elements — substance jeb viela, no kuŗas nevar citu neko dabūt, kā tikai to pašu vielu. 100 gadu vēlāk Lavoazjē (1789. g.) atmeta Aristotela 4 elementus un sagatavoja sarakstu ar 33 elementiem.

17. g. tika atdzīvināta arī atomu teorija, bet angļu fiziķis Daltons (1766.—1844. g.) to stipri pārveidoja. Katra elementa vismazākās daļiņas atomus iedomājās apaļu lodīšu veidā, kas katrā elementā vai savienojumā atrodas zināmā attālumā viena no otras. Ņutona gravitācijas (pievilkšanas) teorijas iespaidā šos pašus pievilkšanas spēkus attiecināja arī uz atomiem: šie spēki atomus satur kopā, tādēļ nevajadzīga ir „āķīšu un ķeksīšu" teorija.

Jāpiezīmē, ka lietas būtībai tomēr vēl arvien neesam tikuši tuvāk nekā sengrieķu filozofi. Kas būtībā ir mistiskais pievilkšanas spēks, kas planētas satur pie saules sistēmas un pievelk visus dzīvus un nedzīvus priekšmetus pie zemes? Uzstādītās teorijas ir tik miglainas un neskaidras, ka beigās neko neizskaidro. Inženieŗiem gan iespējams šos spēkus ar vajadzīgo precizitāti izskaitļot un izlietot savā labā, tai pašā laikā nekā nezinot par lietas būtību. Ķīmijā pievilkšanas spēku, diviem elementiem savienojoties, apzīmē ar vārdu afinitāte — radniecība. Tas ir tīri cilvēcisks jēdziens, pārnests uz materiju. Daltons pierādīja, ka, diviem elementiem savienojoties un rodoties ķīmiskam savienojumam, tas notiek vienmēr noteiktā proporcijā.

Piemēram, zināms daudzums ūdeņraža (H— no latiņu Hydrogenium) vienmēr savienojas ar 8-kārtīgu svara daudzumu skābekļa (O — no latiņu Oxygenium), un dabūjam saliktu vielu ūdeni (H_2O). No šī fakta Daltons taisīja slēdzienu, ka katrs elements sastāv no nesaredzamām mazām nedalāmām vienībām — atomiem. Mazāko savienojuma vienību sauc par molekūlu, kas sastāv vismaz no 2 atomiem. Ūdens vismazākā daļiņa sastāv no 2 atomiem ūdeņraža un 1 atoma skābekļa, kas sastāda 1 molekūlu ūdens. Attiecību starp elementu svaru jeb masu, salīdzinot ar ūdeņradi kā visvieglāko elementu, sauc par atomsvaru. Ja ūdeņradim atomsvars 1, tad skābekļa atomsvars ir 16. Tā varam izskaitļot atomsvaru visiem elementiem.

Katrs niecīgs daudzums elementa satur ārkārtīgi lielu atomu skaitu. Ir dažādas metodes, kā šo skaitu noteikt. Piem., ir izskaitļots, ka 1 grams zelta (Au — no latiņu Aurum) satur atomu skaitu, ko varētu izteikt ar skaitli 3, kam seko 21 nulle (3000 biljonu biljonu atomu). Tagad pazīstamo elementu skaits ir 96, un tie sakārtoti tabulā un numurēti no 1 līdz 96. 1. numurs ir visvieglākajam elementam ūdeņradim ar atomsvaru 1. Urānam (U — no latiņu Uranium) elementa numurs ir 92 un atomsvars 238 — tas ir 238 reizes smagāks par ūdeņradi.

Nodibinātā atomteorija bija valdošā visu 19. g. s. un 20. g. s. sākumā. Ap 1912. g., kad mācījos ķīmiju Rīgas politechniskā institūtā, vajadzēja

(Turpinājums 6. lpp.)

Pa Staburaga bērnu tekām

BĀRENĪTES MATI

TEIKA PAR UNGĀRU STEPJU ZĀLI

Pirms kāda laika man bija izdevība satikties ar dažiem Ungārijas mazskautiem, kas tāpat kā mēs, grūta likteņa piemeklēti, spiesti dzīvot un skautot ārpus savas dzimtenes. Pavaicāju, vai viņi zina, ka citu zemju mazskauti un skauti grib iegūt kaut mazu Marijas linu puškīti, ko ungāru skauti nēsā pie platmalēm un kas aug un uzzied Ungārijas līdzenumos?

Kāds mazskauts teica, ka Ungārijā šo stepju zāli sauc par bārenītes matiem un pastāstīja teiku par to.

*

Sensenos laikos dzīvoja ķēniņš brīnišķīgā pilī augstas klints virsotnē. Viņš valdīja pār deviņām ķēniņvalstīm, un viņa abas meitas bija izcilas skaistules. Vecākai meitai bija tumši mati, jaunākai gaiši. Viņai bija līdzcietīga sirds.

Kādā dienā tēvs mežā medīja briežus, un noguris apsēdās strautiņa malā. Te viņš izdzirda maza bērna raudāšanu. Veltīga bija meklēšana pēc vecākiem, tādēļ ķēniņš atradeni pieņēma par savu meitu un nosauca par Bārenīti.

Bārenīte auga, un kad viņai bija 18 gadu, viņa bija skaistākā visās deviņās valstīs un pārspēja pat abas māsas — āda sārti balta kā debesis saulei lēcot, acis melnas un dedzīgas kā melnkoks. Bet viņas lielākais skaistums bija viņas mati, kas saulē laistījās kā zelts. Viņas matu krāsa bija brīnišķīga un savdabīga un līdzīgi krāšņām puķēm apņēma Bārenītes skaisto galvu.

Svešzemju cēlie bruņinieki uzzināja par trīs princešu skaistumu, un daudzi lūdza skaistās Bārenītes roku. Bet Bārenīte negribēja māsas apbēdināt un noraidīja visus preciniekus. Tomēr vecākā māsa kļuva greizsirdīga, bet jaunākā par Bārenītes laimi no sirds priecājās. Arī kaimiņu princis, uzzinājis par princešu skaistumu, ieradās un lūdza skaistāko princesi par sievu. Ķēniņš uzņēma laipni un iepazīstināja ar meitām.

Princis apstulba no neredzētā skaistuma un nezināja, kuŗu no meitām izvēlēties. Tad princis lūdza daiļavas pacelt galvas segas, lai redzētu matus. Bārenītes matu pasakainais mirdzums viņam iepatikās, un viņš lūdza Bārenīti par savu sievu. Bārenīte bija ar mieru. Viņas gaišmatainā māsa apkampa viņu un priecājās līdz ar viņu. Vecākā māsa turpretim kļuva bāla no dusmām un skaudības. Viņa zvērēja atriebties.

Kāzu diena tuvojās. Bārenīte gulēja dziļā miegā, jo viņas ļaunā māsa bija piejaukusi stipras miega zāles vakara dzērienam. Tumšā kaktā paslēpusies, ienaidniece gaidīja, līdz torņa pulkstenis nositīs divpadsmit. Tad viņa klusi pielīda pie Bārenītes gultas un ar asām grieznēm nogrieza brīnišķīgos matus. Līgava, otrā rītā mozdamās, palūkojās prinča dāvātā sudraba spogulī un no izbailēm viņas sirds apstājās pukstēt. Kalpones viņu atrada mirušu guļot uz marmora grīdas akmeņiem.

Kad princis ar saviem pavadoņiem ieradās pēc līgavas, viņu sagaidīja bēdas, un kāzu brauciena vietā bija jāpiedalās bērēs. Bārenīti apglabāja strautiņa malā tai pašā ielejā, kur pirms atoņpadsmit gadiem viņu bija atradis ķēniņš.

Ļaunā māsa aiz bailēm, ka viņu varētu pienākt par vainīgo, izmeta Bārenītes matus pa logu, kur vējš tos saķēra un izkaisīja pa visu zemi. Un lūk — visur, kur tik kāds Bārenītes matiņš bija nokritis, tas iesakņojās, un tur izauga mīksts linu puškītis. Uz Bārenītes kapa arī auga šī zāle un saules staros mirdzēja kā Bārenītes mati. Visas bārenītes iemīļoja šo brīnišķīgo augu, un no tā laika ungāru stepju brīnišķīgo zāli sauc par Bārenītes matiem.

Juŗa vadītāja

Apsēstais genijs

ONORĒ DE BALZAKS, 1799. 20. V. — 1850. 17./18. VIII.

„Viņam mūžā bija darbu vairāk nekā dienu," teicis Viktors Igo 1850. g. 22. aug. pie Balzaka kapa, un, kaut gan no Balzaka nāves nu paiet apaļš gadu simts, viņa darbus, kas jau pārdzīvojuši divus autora mūžus, arvien vēl izdod visās pasaules kultūras tautu valodās, lai arī aizgājušais gadu simtenis tiem nenoliedzami pārvilcis pāri sūbējuma kārtu. Bet toties jo spilgtāk šodien no šķietami tik senās pagātnes iznirst šis ģenijs pats, šis nenogurstošais milzis, šis filozofs, šis domātājs, šis dzejnieks, kas dzīvojis tādu vētru un cīņu bagātu dzīvi, kādu tikai liels gars spēj dzīvot (V. Igo). Cik neatrisināms ir bibliografa uzdevums sastādīt pilnīgu Balzaka darbu sarakstu, tik pievilcīgs psichologam un rakstniekam ir Balzaks pats, šī pretstatos organizētā personība. šī pretrunīgā, noslēpumainā un daimoniskā dzīve — no neskaitāmajiem sējumiem par Balzaku lai minam tikai Stefana Cveiga mūža darbu (Balzak — Fischer Verlag 1950, ko pašlaik pārspiež Die Neue Zeitung)."

Balzaks — Sen Bēva zīmējums.

No vienas puses — enerģijas koloss ar stoisku askēzi, izturību un rūpību darbā, no otras — vieglprātīgs izšķērdētājs, spekulants, dēkainis, gatavs pamest rakstniecību, ja vien citādāki būtu iespējams tikt pie mantas un augsta stāvokļa; panākumi, slava tālu ārpus Francijas, audience pie pāvesta, karaliska uzņemšana ārzemēs — galīgs posts un trūkums mājās, ka bail pat Parīzē rādīties, kur gaida parādu piedziņēju pulks, skandāli, cietums; kaut gan rakstniecībai veltītajos 20 gados paveikts milzums darba — uzsāktā grandiozā celtne Cilvēcīgā komēdija paliek nenobeigta; beidzot veselus 18 gadus iekārtota bagātā von Hauska gan apprecēta — viņš mirst kā nemīlēts, pamests, parādos iestidzis vīrs.

Pēc ļoti grūtas bērnības, kad tūlīt pēc piedzimšanas viņu, šo nemīlēto bērnu, nodod audzināšanā ārpus mājas, kad pavadīti skolas gadi cietumam līdzīgā režīmā, pēc bērnības, kad par savu māti Balzaks varēja runāt vienīgi kā par nīstu cilvēku (. . . „man nav bijis mātes" . . . „tā bija nezvērs un velnišķība" . . . „viņa ir vainīga manas dzīves nelaimē"), viņš, 18 g. v. nonācis par mācekli pie advokāta un notāra, sāk pirmos mēģinājumus rakstniecībā. Bet, lai tiktu pie līdzekļiem, viņš sametas kopā ar kādu citu rakstnieku un nodibina īstu romānu fabriku, un ar dažādiem pseidonimiem līdz 1825. g. laists klajā ap 30 romānu! Taču veikals nav izdevīgs, un Balzaks ar aizņemtu naudu piedalās grāmatu apgādā, kas, protams, bankrotē un Balzaka parāds pieaug par 15.000 franku. Bet Balzaks nav apturams — sadabūjis atkal naudu, viņš iegūst uz sava vārda spiestuvi. Teorētiski viss ir pareizi izplānots, bet izdevumā B. ir fantasts, pārspīlē, aizraujas savā iztēlē, tā kā galā katastrofa ir neizbēgama. Protams, ka Balzaka izdotos klasiķus nepērk, nāk vēl klāt ugunsnelaime, un kad sabrucis arī šis uzņēmums, viņš 1827. g. nopērk burtu lietuvi. Tāds pat gals — un nu viņam ir jau 90.000 franku parādu. Bet Balzaku tas nesatriec. Iekārtojis luksa dzīvokli (!) un noslēpies zem cita vārda, Balzaks sāk rakstīt — ne vairs kopēji, bet nopietni: strādā nepārtraukti vai visas 24 stundas — sāk pusnaktī, no rīta krūze kafijas, strādā cauru dienu līdz vakaram, tad pāris stundu atpūtai, un pusnaktī sākas jauna darba diena. Tā tas iet nedēļām, mēnešiem, un Balzaks nenovelk savā garā rīta svārka.

1829. g. parādās pirmais darbs ar īsto vārdu un 1830. g. viņš jau ir kļuvis pazīstams, rosīgi rakstīdams arī žurnālistikā. Izdevēji prasīt prasa darbus, augstākās sabiedrības durvis ir atvērtas, un Balzaks grozās tās salonos. Liekas, ka nu viss būs kārtībā, bet Balzaks, lūk, pieder pie tiem, par kuŗiem arī šodien mēdz sacīt — „nemāk dzīvot" — parādi nevis dilst, bet aug, Balzaks iegādājas karieti, tā tiek greznota pat ar dižciltīgu vapeni, un savam vārdam viņš piekabina aristokratisko de. Šī dīvainība — tieksme pēc augstmanības Balzaku bieži padarīja ne vien komisku, bet tā prasīja milzums līdzekļu, taču parādu piedziņēji savu aplenkumu nu tikai sāk. — Un atkal Balzaks ķeras pie darba, strādā kā askets, mūks, it kā pārējā pasaule vairs neeksistētu , un vienīgais, kas to vēl atgādina, ir piesardzība un viltība, kā izvairīties no parādu piedziņējiem, gan pārejot dzīvot pie sava drēbnieka, gan Parīzi pavisam atstājot.

Varētu domāt, ka Balzaks nu atkal strādās kā savas „fabrikas" laikā, bet nē, taisni otrādi. Ar savu rūpību Balzaks izdevējiem nozīmē īstu nelaimi: kontrakts noslēgts, honorārs samaksāts, darbu sāk jau salikt, bet tas neiet uz priekšu ne tādēļ, ka Balzaks rakstītu lēni vai neievērotu termiņus — lielākā nelaime ir korektūras, kuŗas Balzaks apstrādā priekšpusdienās, lai pēcpusdienās dzītu uz priekšu melnrakstu. Tās nav vairs korektūras, pēc kuŗām salikums labojams vietām, tie ir pilnīgi pārstrādājumi, kas saliekami pilnīgi no jauna un parasti 5, 6, 7, ja ne vairāk reizes. Šie saliktā teksta novilkumi Balzakam ir tikai uzmetums pārskatāmā veidā, kas vieglāk apstrādājams, bet tas saliekams no jauna, kad labojums neaptveŗami saraibinājies, un tā tas turpinās tik ilgi, līdz autors ar tekstu ir mierā. Un lai izdevēji nedomā Balzaku piespiest rīkoties citādi! Beidzot gan viņam nekas neatliek, kā zināmu skaitu šo korektūru salikumu maksāt pašam, bet jābūt tiem ir. (Daudzas savu darbu korektūru loksnes Balzaks licis īpaši iešūt, un šos sējumus dāvinājis draugiem). Bez tam darbu sagatavošanai Balzaks uzņēmies pat tālus studiju ceļojumus.

Tas viss liecina par bezpiemēra nodošanos darbam, suverēnu mākslas lepnumu, skaidrāko garīgumu. Un, lai arī Balzaka vārds bija tālu aizskanējis Eiropā un pasaulē, lai kā stāvoklis un eksistence liktos nodrošināta, nelaimes un katastrofas viņu neatstāja, un Balzaks allaž kala plānus, kā ar rafinētu šacha vilcienu visu griezt par labu, un te viņš saredzēja tikai divi gājienus: vai nu izdevīgas precības vai laimīgu spekulāciju ar kādu uzņēmumu. Bet lai arī cik pasakainu laimestu Balzaks būtu izvilcis (milzīgas taču bija arī tās summas, ko viņš saņēma honorāros), liekas gan — no sava lietuvēna viņš vaļā nebūtu ticis; tāpat bagātības būtu izšķērdētas, tāpat viņš būtu nonācis, kur bijis, tāpat kurpe spiestu — strādāt, strādāt! Bet lūk, šis lietuvēns ir reizē arī Balzaka labais gars, kas dzen viņu sprostā, spiež pie darba. Bez tā mums šodien nebūtu Balzaka. Un šis vadātājs un svētības nesējs reizē gādāja, lai Balzaks, kad viņš jau bija varens kā Napoleons, atkal kluptu, skriedams pakaļ fatamorgānai — sudraba raktuvēm Sardīnijā, lai izputētu nodoms iegūt īpašumu un mieru ārpus lielpilsētas, lai laulības ar ilgi kāroto von Hausku varētu notikt tikai tad, kad Balzaks kā izdzisis vulkāns — bija jau slimības sagrauzts, kad nevarēja vairs noturēt spalvu savā rokā — tikai dažus mēnešus pirms nāves.

Kāds tad ir Balzaka atstātais literārais mantojums? Pāri par 2000 literāru tipu, vesela laikmeta raksturu galerija, kur parādīts ierēdnis, kaŗavīrs, tirgotājs, baņķieris, priesteris, ārsts, zemnieks, augstmanis, baudītājs, mākslinieks, dzejnieks, žurnālists, amatnieks — vesels Francijas laikmets, vesela pasaule. Ne chronists — Balzaks ir mākslinieks, kuŗam svarīga rakstura veidošanās, un pēc tā izraisās, ťam pakārtojas notikums. Šos daudzos romānus, no kuŗiem šodien varētu minēt autobiografisko Luisu Lambēru, Eiženiju Grandē, Gorio tēvu, Balzaks sāka apvienot kopējā lielā ciklā Cilvēcīgā komēdija, no kā tika paveikta tikai daļa — septiņi sējumi trīs daļās.

Dabīgi, ka pret Balzaku, kurš neiekapselējās sava laika konvencionālajā čaulā, bet rīkojās kā suverēns gars, nāca arī uzbrukumi, un daļa to Balzakam pārmeta netikumību viņa darbos. Atbildi uz tiem Balzaks devis savas Cilvēcīgās komēdijas ievadā, un tā ir aktuāla vēl šodien, pēc vairāk nekā 100 gadiem: „Pārmetums par morāles trūkumu, kas nevienam drošam rakstniekam nav gājis secen, ir vienmēr pēdējais, kas paliek pāri, kad nav vairs nekā cita, ko pārmest."

A. P.

Jānis Radāns

Akrobata gals

1.

Augstā, ilganā metalla režģī
Šūpojies tūkstošu acīm par prieku.
Tevī raugoties, kaklu dažs mežģī,
Dažs aiz izbailēm dabū vai trieku.

Visi domā: tev mērkaķis sencis.
Nē — arī Dievam tu attāla rada, —
Cirkus būdā kaut tevi viņš trencis
Nīkt aiz ilgām un dvēseles bada.

Visi domā: uz lauriem tu dusi.
Nē — tevi nemiera zobeni graiza.
Stingi un klusi, kā čūska uz trusi
Nāve glūn tevī no mūžības aizas.

Mēmi mednis mirst mednieka iesmā,
Mēmi zvaigzni rij pasaules tāle.
Mēmi tavs mūžs sabrūk starmešu liesmā,
Gaidot pēdējo salto mortale.

2.

Nu sagatavots viss.
Dun trauksmi telpā tamtams.
Bāls aizlien starmetis
Līdz tava tērpa samtam.
Nu sagatavots viss.

Tavs gals Tā Kunga rokā.
Sirds baigās jausmās sāp,
Kad augstā virvju lokā
Kā karātavās kāp.
Tavs gals Tā Kunga rokā.

Vai drāma tā — vai joks?
Jūt pūlis paralizi:
Kā blāzi zaļgans spoks
Tu cirkus jumtā vizi.
Vai drāma tā — vai joks?

Kāds izslēj sirpi asu.
Tu dzirdi: virvi griež.
Pār stingo ļaužu masu
Dievs mēmas bailes sviež.
Kāds izslej sirpi asu.

3.

Paklājs tumšā sārtumā mircis.
Klusē tamtams, un spuldzes sāk dzist.
Velti doktors ar kampara šļirci
Stingušai sirdij grib pavēlēt sist.

Priesteris sirms pāri arēnai klibo,
Latiņu valodā lūgšanu beŗ.
Klauns krīt ceļos, karuļiem zibot.
Aizelsies avīžnieks telts durvis veŗ.

Čūsku dīdītājs, punduris sērīgs,
Zobenu rijējs, mags kaulains un kails, —
Visi jūt pēkšņi, cik liktenis zvērīgs,
Visiem top mirkli no mūžības bail.

Bet tu tālu esi, un lēnām
Sairt sāc jau, lai kļūtu reiz svēts.
Un caur nakti un arēnas ēnām
Lauvas tev baismīgu korāli rēc.

4.

Plīvi, sveces star', plīvi.
Tvani, asiņu vīn'.
Mēms par tā saucamo dzīvi
Mērkaķa pēctecis smīn.

Kasiere sarakstu skrāpē —
Vainagam kollektī vāc.
„Gals bija ātrs, bez sāpēm,"
Teic un maku veŗ kāds.

Šķirsts ar metalla īvi
Tālā skatlogā dus,
Gaidīdams dragātu dzīvi —
Sapņus un putekļus.

Russians want to rule the world

Drausmīga zirnekļa taustekļi neatlaidīgi stiepjas pēc laupījuma, lai to aprītu un austu savu tīklu tālāk, līdz visa pasaule būs zem sarkanās zvaigznes. Kā Kremļa vara to panāk, stāsta jaunā LCK Ārējās Informācijas fonda brošūra: Krievi grib valdīt par pasauli. Tajā sakopoti fakti par tautu un tautību iznīcināšanu; tie nav izdoma, bet īsteni notikumi, kas rāda drausmīgu mērķtiecību.

Jaunā brošūra ierindojas AIF izdevumos, kas paceļot šķīrēja priekškara malu, ļauj ieskatīties šausmu zemē, kur nepazīst cilvēcības, kur masu iznīcināšana ir ikdienas parādība. Krievi grib valdīt par pasauli, bet šodien ir vēl cilvēki, kas tam netic, kas sava pavarda siltumā gozēdamies nemana, ka zibens jau gaisus šķeļ.

Pasniegsim viņiem jauno AIF brošūru angļu valodā, lai tie iepazīst draudu pilno īstenību, jo drausmais zirneklis kāri tiecas vispārim pasaulei. Jaunais izdevums kā arī agrāk iznākušās brošūras, dabūjami LCK Informācijas birojā Schwäbisch Gmünd, Artillerie-Kaserne. Turpat nosūtāmi ziedojumi Ārējās Informācijas fondam.

No Demokrita līdz...

(Turpinājums no 5. lpp.)

piedzīvot, ka kādreizējais institūta mācības spēks ar pasaulslavenu vārdu — prof. Vilhelms Ostvalds bija atomteorijas noliedzējs. Viņam bija sastādīts ļoti labs neorganiskās ķīmijas kurss, kur vārds atoms nebija minēts. Neviens atomus nav redzējis, tādēļ pieņemt tādu teoriju nav nekāda labuma, tas tikai bremzē zinātnes attīstību, — domāja Ostvalds. Atomsvaru vietā viņš lietoja terminoloģiju — elementu savienojumu svari. Ķīmiskās formulas palika tās pašas, tikai vārds atoms bija izslēgts. Otrs slavens mācības spēks, profesors Dr. Valdens bija Ostvalda pretinieks un savās lekcijās atzina, ka atomi reāli eksistē. Vēlāk atklājās tādi zinātniski fakti, ka arī prof. Ostvalds tomēr oficiāli atzina atomu reālo eksistenci. Tagadējais stāvoklis ir tāds, ka ar elektronu mikroskopu, kas palielina līdz 100.000 reižu, tieši var saredzēt lielās molekūlas, kas satāv no daudziem atomiem. Ar šo izgudrojumu labi iespējams pētīt materijas struktūru, bet tieši atomus redzēt nav iespējams arī ar šo pēdējo technikas brīnumu.

No atziņas, ka atoms ir pēdējā nedalāmā materijas vienība, radās atziņa, ka neiespējami pārvērst vienu elementu otrā, ar ko vidus laikos nopūlējās alķīmiķi. Sākot ar Lavoazjē laikiem, ķīmiķi ar elementu pārvēršanas jautājumu vairs nenodarbojas, tāpat kā mechaniķi beidza darboties ar perpetuum mobile problēmu.

Bachs, Balzaks, Mopasans

Visu pagājušo gadu pasaule cildināja Gēti. Šogad pieminam Bachu, un viņa ērģeļu mūzikas vox humana reģistrī jau saklausām īsā kursa komentārus, kas atskan no pašа modernā Leipcigas kantora mutes, un basa pedāļos itin kā ducina Korejas lielgabali. Nabaga ģenijs, vai viņš nojauta, ka viņa mesām būs jākalpo par Dieva noliedzēju marša mūziku?

*

Rīgā, Maskavas priekšpilsētā dzīvoja klavieru skolotājs, pie kuŗa ik rudeni pulcējās bars pilsoņu ģimeņu jauniešu — vecāki labo tradiciju vārdā lika viņiem lauzīt pirkstus un galvas melni balto kauliņu mākslā. Dažreiz, savu kārtu gaidot un priekšistabas ampīra krēslos zvilnot, Bacha invencijas uzdzina miegu, kad tās lauzās no mūzikas istabas puspievērtajām durvīm, aiz kuŗām jau kāds bēdu brālis svīda. Neiet? Vēlreiz un vēlreiz. un šito takti desmit reižu! Līdz apnikumam, līdz pagurumam un mokām. Un fūgas tāpat. Aiz loga sijāja smalks lietus, un no notekas briesmīgi precīzā un mechāniskā rakstā krita piles — uz katru ceturtdaļnoti viena. Un tad bija tava kārta, un tu tāpat iegrimi un apstulbi šai logaritmu un nolīdzinājumu mūzikā. Kas tā likās par sausu matēmatiku!

Laiks visu vērta par labu. Brandenburgas koncerti likās taisni dievišķīgi, mesas un orātorijas aizgrāba, un neviena katedrāle ar visaugstākām un spraišļotākām velvēm vēl īsti nelikās viņu cienīga. Šogad tas kļuva zināms arī Maskavā, un Bachs kļuva par komūnistu pionieri.

Būtu mēs, bērni, to zinājuši, ka mācamies nevien matēmatisku, bet arī politisku mūziku — vai maz kāds no mums būtu pacēlis klavieru vāku?

*

Simts gadu Balzakam ir pietiekami apaļš un pasaulē daudz skandināts notikums, lai to nesadzirdētu arī Kremļa veči. Bet vēl nav zināms, ko viņi izdarīs ar to — par daudz viņš plītējis un dzīvojis ar sieviešiem. Vai kādam šaubas, ka komūnisms ir tikpat kā reliģija? „Ja tu neesi ar mums, tad tu esi pret mums. Un pie mums neciēš plītniekus un mīlētājus."

Man reiz piederēja četras Balzaka noveles sarkanos safjana vākos — Nerri un mākslinieki. Ārkārtīgi garos periodos, ļoti sarežģītos, bet tomēr spraigos teikumos tur bija aprakstīti pustraki ģeniji un nelgas. Teksts mulsināja un apmāja. Viena vācu kundze trimdā mocījās ar garlaicību un aizņēmās sarkano sējumu. Pēc nedēļas es to dabūju meklēt starp mirušās lietām — viņa mežā bija pakārusies.

Tas mani satrieca, un kopš tā laika lielā māņticībā es vairs neizlaidu noveles no rokām. Bet tagad man būtu gribējies tās aizsūtīt uz Maskavu. Ej nu sazini, varbūt tādā grāmatā patiesi ir kāds mistisks spēks? Arī partijas īsais kurss galu galā nav nekas cits, kā grāmata. Un vai mazumu tā pieveikusi?

Lai Balzaks un nelaiķe piedod šos provocētos izlēcienus.

*

Un Mopasāns? Hm... Arī apaļš skaitlis. Un tās viņa noveles, kas graiza sabiedrības morāli, varbūt der Pravdā par ievadrakstiem? Kāda ķecerība, jūs teiksit, kāds takta trūkums! — Jā, šaipusē vēl visu nosaka takts, audzināšana un pieklājība — līdz pēdējam elpas vilcienam. Zviedru dāma būtu skrējusi uz policiju, ja viņai nacionālizētu dzīvokļa iekārtu. Un amerikāņi arī pat gatavojas eksportēt tēraudu uz Pad. savienību — takts ir takts un kaŗš ir kaŗš. Bet veikals ir veikals... kaut arī tas maksātu galvu. Viņā pusē tā nav. Viņā pusē visu ir taktika. Un tas ir kas cits. Taču to jau mēs neprotam.

Bet runa bija par Mopasānu. Uz dzegas pie sen vairs neredzētās, lielās, baltās, mīlīgās latviešu podiņu krāsns, ko ziemā kurina ar sprakstošu bērza malku — uz tādas dzegas palika Slokas stāsti. Tajos Mopasana mednieki uzduŗ slokas galvu uz adatas, iesprauž aizbāztas pudeles korķī un, ar pirkstu piesizdami, liek galvai griezties. Pret kuŗu apstājas knābis, tam jāstāsta.

Tā tas bija Mopasana laikos.

*

Kāds liels un liktenīgs pirksts ir pacēlies un drīzi sitīs pasaulei pa galvu, lai tā izšķiras, kam nu jārunā — cilvēki paši vismaz šai pusē neko vairs nespēj izlemt. Godinājumi, mūzika, raksti šiem simt- un divisimtgadniekiem ir kā kādas pēdējās pagales rietumu kultūras ugunskurā, kam vēl uzliesmot pirms galīgā vakara un tumsas. Jo no austrumiem — kur tas laiks, — sen vairs nenāk gaisma.

Severins Dūms

KULTŪRAS CHRONIKA

Biļetēnā, ko izdod starptautiskais Penklubs sadarbībā ar UNESCO, jūlija numurā sniedz informāciju par Anšlava Eglīša, Aleksandra Grīna, Jāņa Jaunsudrabiņa, Aidas Niedras, Ilonas Leimanes un Ģirta Saiņa grāmatām.

Starptautiskajā Penkluba kongresā Edinburgā no 18.—25. augustam referātu pamattēmats ir drāma. Mārtiņš Zīverts, ko Latvijas Penklubs gribēja deleģēt uz Skotiju, pēdējā brīdī paziņojis, ka personīgu apstākļu dēļ spiests atteikties. Kongresā piedalīsies prof. A. Švābe, kam Nacionālais fonds piešķīris 400 kronas, un dzejnieks A. Johansons, kas brauc pats par saviem līdzekļiem. Delegāti kongresā izplatīs F. Cielēna brošūru Latvian Drama. Tā aptveŗ 32 lappuses un iespiesta 500 eksemplāros. Prof. Švābe Anglijas tautiešiem nolasīs arī virkni referātu.

Dzejnieks Andrējs Eglītis atgriezies Stokholmā no sava atvaļinājuma veselības uzlabošanai. Iepazinies ar daudziem latviešu centriem Dienvidzviedrijā, viņš informē, ka apm. trešā daļa tautiešu gatavojas emigrēt uz aizjūras zemēm.

Latvju Enciklopēdijas 4. burtnīca šinīs dienās būs nobeigta, tāpat Čaka Mūžības skartie, kas drīzumā parādīsies tirgū.

Izdevējs O. Krolls ieradies ASV un apmeties Čikagā.

Skatuves māksliniece Lilija Štengele, kas pēdējos trimdas gadus pavadīja Eslingenā, kļūdama par turienes latviešu teātra dvēseli, šinīs dienās devusies uz ASV.

Grāmatizdevējs H. Skrastiņš ieradies Ņujorkā.

Londonā šinīs dienās notiek jaunā komponista un pianista Jāņa Cīruļa klavieŗu vakars — pirmais īstais klavieŗu koncerts šī vārda patiesajā nozīmē. Programmā bez latviešu autoriem Sibeliuss un Šopēns.

BBC ziemeļraidītājs, cildinot latviešu darbiniekus, atskaņojis skaņu plati ar kādas latviešu meža vīru grupas iedziedātu dziesmu Lokātieši mežu galī.

Elmāra Damberga akvarelis Mazie kritiķi bija izstādīts Gensboro starptautiskās gleznu sacensības izlases darbu skatē, kas notika jūlijā.

DERĪGI IZDEVUMI INFORMĀCIJAI UN PROPAGANDAI ANGĻU VALODĀ

Baltijas tautas grib dzīvot — tā saucas brošūra angļu valodā, ko izdevis Latviešu studentu korporāciju prezidija konvents sadarbībā ar LCK informācijas nozari doc. B. Ābera un mag. iur. V. Lamberga redakcijā. Šis izdevums sniedz vērtīgu materiālu, kas īpaši izmantojams angliski runājošo tautu zemēs kā propaganda un interesants faktu un notikumu tēlojums.

Fakti par mūsu un citu tautu iznīcināšanu sakopoti LCK ārējās informācijas fonda angļu valodā sacerētajā jaunajā brošūrā Russians want to rule the world.

Lasītāju balsis

VAI KRIMINĀLROMĀNI IR LITERĀTŪRA?

50-gadīga autore, 50 romānu un 50 milj. metiens

Vai dēku un kriminālromāni, vismaz labi dēku un kriminālromāni, ir literātūra? Un vai dēku un kriminālromāni vispār var būt labi? Būs ļoti daudz tādu, kas to noliegs, bet sava daļa literātu un kritiķu tomēr arī šai nozarei dod savu vietu rakstniecībā. Arī vecais latviešu bibliofils J. Misiņš kādreiz teica, ka latviešu rakstnieki rakstot pārāk daudz grāmatu, kurās nekas nenotiek, un tāpēc atzinīgi labus dēku romānus.

Vienalga, kā uz šo jautājumu skatītos, — sarakstīt labu (vismaz šī žanra atzinējiem izpratnē) kriminālromānu, it īpaši psicholoģisku kriminālromānu, katrā ziņā nav viegli. Nepieciešams izcils fabulētāja talants, spēja romānu tā uzbūvēt, lai darbība nekur neaizsnaustos, neiestigt pārmērīgos aprakstos, un lai lasītājs gūtu uzmudinājumu mēģināt pats līdzi risināt un atrežģīt bieži vien ārkārtīgi sarežģītās situācijas.

Tikai kriminālrakstnieki, kam šādas spējas ir, varējuši gūt vairāk nekā viduvējus panākumus. Par vienu no izcilākajiem autoriem šai nozarē atzīta angliete Agate Kristi (Agatha Christie), kas nesen laida klajā savu 50. romānu. Banketā, ko šim gadījumam par godu Londonā rīkoja izdevēji, pati autore nebija klāt, jo kopā ar savu otro vīru, archaioloģijas profesoru Mallovenu Irakā meklēja senu kultūru atliekas.

No iepriekšējām 49 Agatas Kristi grāmatām gandrīz visās pasaules zemēs pārdoti pāri par 50 milj. eksemplāru. Viņa pieder pie nedaudzajiem rakstniekiem, kas ASV vienā pašā 1947. gadā piedzīvoja savu romānu izpārdošanu 5 milj. eksemplāros. Ne mazāk populāra autore ir savā dzimtenē. Pirms diviem gadiem izdevēji 10 no vecākajiem Kristi romāniem izlaida jaunā kabatas formāta izdevumā 1 milj. eksemplāros, bet nupat spiesti laist tirgū vēl 50.000.

Ilgus gadus Agatas Kristi kriminālromāni skaitījās pie vispopulārākajām grāmatām arī Padomju savienībā, bet autorei no tā bija maz labuma, jo krievi ārzemēs nopirka pa eksemplāram viņas romānu, pārtulkoja un iespieda nezināmā eksemplāru skaitā, par kuŗiem rakstniece neko nesaņēma. Līdzīgi rīkojas Turcija. Piecas no Kristi grāmatām pārstrādātas filmu scēnārijās, viena no tām pat divas reizes; deviņi darbi drāmatizēti, to vidū arī Alibi, kurā Čarlzs Laitons nodibināja savu slavu.

Agate Millere 1914. g. apprecējās ar angļu lidotāju virsnieku Arčibaldu Kristi, bet 1926. g. šķīrās, četrus gadus vēlāk apprecēdamās ar zinātnieku Mallovenu, ar ko bija iepazinusies ceļojumā Tālajos austrumos. Arī tagad rakstniece daudz ceļo, bet citādi dzīvo ļoti klusi un atturīgi savās mājās pašā Anglijas piekrastē. Viņa nelieto alkoholu un velti mēģinājusi iemācīties smēķēt. Pirmo romānu Kristi uzrakstīja pirmā pasaules kaŗa laikā, bet izdevējs tam radās tikai 1920. g. Ilgāku laiku viņa rakstīja ik gadus pa diviem romāniem, bet pēdējā laikā apmierinās ar vienu. Pirms 15 gadiem Agatei Kristi radās konkurente — apdāvināta jauna rakstniece Merija Vestmakote, kuras četrus psicholoģiskus romānus kritika ļoti slavēja. Tikai vēlāk noskaidrojās, ka to īstā autore ir tā pati Agate Kristi. Viņa savus romānus mēdz rūpīgi izstrādāt galvā, tikai tad sēžas pie rakstāmmašīnas un raksta dažu nedēļu laikā.

Franču delegāts UNESCO Raimunds Lazārs savā laikā ierosināja aizliegt izplatīt Agates Kristi romānus, jo tie esot pārāk reālistiski sacerēti. Piemēram, nesenā Agas Khana dārglietu nolaupīšana esot izdarīta tieši pēc kāda viņas romāna parauga.

Lai kā — Kristi savā nozarē guvusi apskaužamus panākumus, kādus tikai reti pieredz „nopietnie" rakstnieki.

M. F.

Valdis Teteris atkārto Latvijas rekordu 800 m skrējienā

LABI PANĀKUMI SACĪKSTĒS BEĻĢIJĀ UN FRANCIJĀ

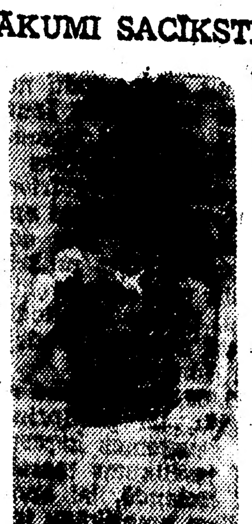

Mūsu krietnais vidusdistančnieks Valdis Teteris, kas jau kopš vairāk nekā divi gadi dzīvo Beļģijā, cik vien laiks un darba apstākļi atļauj, dod vēl arvien savus maslus arī sportam. Ja pagājušā gadā viņa sasniegumi bija diezgan viduvēji un starta iespēju pamaz, tad šogad turpretim pēdējo netrūkst, un progresu uzrāda arī Tetera rezultāti. Labākais liecinājums tam ir jūlija sākumā Lillē, Francijā, atkārtotais Latvijas oficiālais rekords 800 m — 1:58,8. Par savām šīs vasaras sporta gaitām Teteris pastāsta:

„Jau pēc pirmajiem treniņiem agrā pavasarī radās iespaids, ka šogad būšu daudz labākā sniegumā nekā pērn. Tagad pēc 8 aizvadītajām sacensībām varu teikt, ka esmu apmēram 1942. vai 1947.-48. g. formā. Ja arī vēl vienā otrā disciplīnā neesmu sasniedzis savus labākos rezultātus, tad galvenokārt bijis vainojams laba skrejceļa trūkums. Pirmajā startā 13. maijā sliktā laukumā uzvarēju 200 m 24,0 sek., 18. maijā Beļģijas meistarsacīkstēs biedrībām 1. līgai piemirkušā un slidenā laukumā ierindojos 2. vietā 110 m barjēros ar 18,7 sek. un 400 m barjēros — 60,8 sek. Mans uzvarētājs (60,7) pēc nedēļas sasniedza 57,9 sek., kas man ļāva cerēt, ka daudzmaz labākā laukumā spēšu distanci veikt zem 60 sek. 17. jūnijā viesojāmies Parīzē, kur stiprā vējā uzvarēju 800 m — 2:02,6 min., un zināju, ka vēl šogad veikšu distanci zem 2 min. Stafetē, kad vējš bija rimis, savus 400 m veicu 52,1 sek., bez tam ieguvu 2. v. tāllēkšanā ar 6,16 m, startēdams drīz pēc 800 m veikšanas.

Pēc 3 dienām vētra un lietus draudēja izjaukt starptautiskās sacīkstes Briselē, kur pēc veiktā dienas darba ierados ar nokavēšanos. Tā kā neatlika laika iesildīties, biju ar mieru uzņemties vadību 1. riņķim 800 m skrējienā un pēc 400 m veikšanas dubļainā skrejceļā (54,0) atstāju laukumu. 25. jūnijā Brenlekomē notika starptautiskas sacīkstes ar 2 beļģu, 1 franču un 1 holandiešu kluba piedalīšanos. Tikai 239 m garajā nelīdzenajā skrejceļā un lielā vējā uzvarēju 400 m ar 54,1 sek., kam, pēc uzvarēto pretinieku agrāk sasniegtiem rezultātiem spriežot, vajadzētu atbilst apmēram 51,5—52,0sek. labos apstākļos. Sacensību pēdējā disciplīnā — 400+300+200+100 m stafete deva man lielu gandarījumu, jo par apm. 5 m pārspēju beļģu visu laiku 5. labākā rezultāta īpašnieku 400 m Vandeveldi (50,1). Mans laiks 52,9 (vējš bija rimis).

2. jūlijā Valonijas meistarsacīkstēs 254 m garā skrejceļā 400 m barjērskrējienā paliku 2. v. aiz Beļģijas meistara Benekena, bet sasniedzu savu trimdas labāko rezultātu 59,4 sek. 110 m barj. biju sestais ar 18,4 sek.

9. jūlijā atkal viesojāmies Francijā, šoreiz Lillē, kur beidzot piepildījās mans nodoms veikt 800 m zem 2 min. Tam labākie priekšnoteikumi bija labais laukums un spēcīgā konkurence. Vedu skrējienu līdz apmēram 650 m, tad mani panāca francūzis un beļģis, un es beidzu skrējienu kā trešais atkārtotā oficiālā Latvijas rekorda laikā — 1:58,0 min. Par sasniegto biju ļoti priecīgs, jo nu radusies ticība paša spējām. Gribētos teikt, ka sasniegumu vēl uzlabošu, jo vēl nekad neesmu bijis tik ātrs kā tieši šogad.

19. jūnijā starpklubu sacīkstēs Šarleruā pirmo reizi pēc 1946. g. nolēmu „izmēģināt roku" 1500 m skrējienā; tam vajadzēja risināties apli apkārt futbola laukumam, tādēļ likās, ka nekas labs neiznāks, un arī konkurence bija vāja. Iznāca tomēr necerētais: diezgan svaigs beidzu distanci kā uzvarētājs, un sasniegtais laiks — 4:14,8 min. mani ļoti pārsteidza; kluba vadības spriedums ir, ka labā laukumā un konkurencē man viegli vajadzētu 1500 m veikt 4:10,0 min.

Par sasniegtajiem rezultātiem esmu ļoti apmierināts, jo, izņemot vienīgi 800 m skrējienu, visi pārējie rezultāti sasniegti tiešām sliktos laika un laukuma apstākļos, tādēļ ceru, ka nākamie rezultāti būs daudz labāki. Domāju piedalīties vēl pēc iespējas vairākās sacīkstēs, lai izmantotu visas izdevības, jo sacīkšu vairs nebūs daudz.

Par izceļošanas iespēju uz ASV, ko man kopā ar pārējiem latviešu sportistiem sagādāja mūsu labvēlis Helštrēms un redaktors Broms, nav daudz ko runāt, jo jau tas vien, ka esmu Beļģijā, izsaka visu. Vēl bēdīgākas šīs izredzes padara tas, ka mūsu lielais labvēlis Helštrēms saslimis tik smagi, ka ārsti dod maz cerību uz viņa atveseļošanos.

Apstiprināti pa aules rekordi

Starptautiskā vieglatlētikas savienība (IAAF) Londonā apstiprinājusi 8 jaunus pasaules rekordus: vīriešiem — 100 m 10,2 sek. Īvels (ASV) 1948. g. (atkārtots amerikāņu Ovena, Dēvisa un panamieša Labiča rekords), 110 m un 120 jardu barjēros 13,6 sek. Etlesijs (ASV) 1950. g. (atkārtots amerikāņa Dillorda rekords), 4×200 m un 4×220 jardu stafetē 1:24,0 min. Dienvidkalifornijas universitāte 1949. g., 4×1 jūdzes (1609 m) stafetē Zviedrijas Gefle If. 1949. g. 16:42,8 min., veseŗa mešanā 59,88 m Nemets (Ung.) 1950. g.; sievietēm — 3×800 m stafetē 6:53,8 min. Padomju savienības valsts vienība 1949. g.

Latviešu voleja un basketbola meistarība arī amerikāņu joslā

Latviešu sporta vadītājs amerikāņu joslā J. Kļaviņš oficiāli ziņo, ka dalībnieki joslas latviešu meistarsacīkstēm voleja un basketbolā jāpieteic līdz 29. augustam viņam (14a) Esslingen/N., Zollbergstr. 1. Tāpat viņš lūdz paziņot, kam būtu iespējams uzņemties sacīkšu sarīkošanu. Turpat vai arī Upeniekam Dilingenā līdz 31. augustam jāpieteicas latviešu vieglatlētiem (arī jaunatnes), kas vēlētos piedalīties vieglatlētikas meistarsacīkstēs. — Meistarsacīkstes galda tenisā nometnēs jāizspēlē un rezultāti jāpaziņo J. Kļaviņam līdz 30. septembrim.

Sports Latviešu enciklopēdijā

Apgāds Trīs Zvaigznes jau izlaidis prof. A. Švābes rediģētās Latviešu enciklopēdijas 3 burtnīcas. Līdz ar to arī laiks mazliet tuvāk pievērsties ziņām par latviešu sporta dzīvi, kas līdz šim LE parādījušās. Tiešām jāpriecājas, ka enciklopēdijā sportam ierādīta it ievērojama vieta, nevērojot to, ka latviešu sabiedrībā vēl joprojām ir personas, kas šo nozari vēlētos pilnīgi „izdzēst".

Liekas, ka tieši sporta nodaļu visgrūtāk rediģēt, jo no kādreizējā leksikona materiālus tikpat kā nemaz nevar dabūt, bet visi archīvi palikuši dzimtenē. Tādēļ atbildīgais un lielais darbs jāveic vienīgi pēc atmiņas. Ka tas tā noticis, vērojams jau no pirmajām burtnīcām. Enciklopēdijas 1. burtnīcā parādījās vienīgi īsas biografiskas ziņas par šachistu Frici Apšenieku, gan neatzīmējot, ka viņš miris Rīgā vācu okupācijas laika beigās. 2. burtnīcā atrodams plašs un vispusīgs apskats par ātrslidošanu. 3. burtnīcā lasāmi jau daudzi mīļi un pazīstami vārdi. Rakstā par basketbolu gan šis tas piemirsts, tā ka bez iebildumiem nav iespējams iztikt. Berlīnes olimpiskajās spēlēs Latvija pēc uzvaras pār Urugvaju gan zaudēja Kanādai, bet no tālākās līdzdalības izstājās pēc zaudējuma Polijai, jo šis turnīrs notika pēc divzaudējumu sistēmas. Tāpat 3. Eiropas meistarsacīkstēs Kauņā Latvija ar vienu punktu zaudēja ne tikai Lietuvai vien, bet arī Igaunijai. Tāpat zināmi iebildumi pret faktu, ka Latvija EM Kauņā ieguvusi 2. vietu. Toreiz Lietuva panāca — lai varētu spēlēt līdzi 2-metrinieks Lubinas, — ka meistarsacīkstes notika divās klasēs — „lielo" un „mazo" vīru. Tā nu iznāca, ka Lietuva kļuva EM Nr. 1 un Latvija EM Nr. 2 . . . Kuriozi, bet fakts! Trimdas (Vācijas) latviešu sastādītā vienība All Stars de Riga Francijas turnejā uzvarēja visas 10 oficiālās spēles, tā kā pieminētais zaudējums neatbilst patiesībai. Latvieši gan tiešām zaudēja Francijas izlasei, bet tikai treniņa spēlē! Visgrūtāk izšķirāms jautājums, kas bijuši Latvijas visu laiku ievērojamākie basketbolisti.

Enciklopēdijā par tādiem minēti Jurciņš, Lidmanis un Melderis. Tiesa, viņi nospēlējuši lielāko valstu sacīkšu skaitu, bet — kurš gan apņemsies objektīvi izspriest jautājumu par izcilākajiem basketbolistiem vispār? Tas ir pārāk smags un, šķiet, pat neatbildāms. Ja redakcija nav žēlojusi telpas 6 treneru uzskaitei, tad nepiedodami, ka piemirsts Gustavs Šiliņš, kas latviešu basketbola sportam devis ne mazāk kā pieminētie. Rakstot pēc atmiņas par bendiju, aptuvenajos spēles sākuma un beigu gados ieviesusies niecīga kļūdiņa: bendiju Latvijā beidza spēlēt 1932. g. Gan krievu okupācijas laikā šo spēli centās atkal atdzīvināt, bet nesekmīgi. Šacha problēmista Kārļa Bētiņa biografijā nav atzīmēts, ka viņš miris vācu okupācijas laikā, bet Alfreds Bērziņš Latvijas sporta vadītājs kļuva tikai gadu vēlāk — 1936. g. Vēl atrodamas īsas ziņas par boksu un trenera Valdemāra Baumaņa, ātrslidotāja Alfonsa Bērziņa, cīkstoņa Edvīna Bietaga un svaru cēlāja Kārļa Bīleskalna biografijas. Gan piemirstas ziņas par ātrslidotāju Jāni Andriksonu, soļotāju Pauli Bernhardu u.c., kam ievērojami starptautiski panākumi, bet tas nav tik ļauni, jo beigās paredzēta speciāla burtnīca labojumiem un papildinājumiem.

Visumā tomēr ar enciklopēdijā sniegtajiem materiāliem varam būt apmierināti, jo tie būs pirmais pamats restaurējamai Latvijas sporta vēsturei. Sportisti un sporta darbinieki vēlreiz lūgti ar savām atmiņām sekmēt un atbalstīt lielā darba izdošanos.

Alfrēds Vinčels

TĀ VIŅI IZTEICĀS

Visām sievietēm ir viens mērķis, bet dažādi līdzekļi tā sasniegšanai. Ko vienas panāk ar skaistumu, to citas ar gudrību, bet viss vairums ar zīda sekšu tērptām kājām.

Džulija Eliase

•

Ja divus mīlētājus šķir okeans, tā ir — romantika, bet ja divus mīlētājus šķir siena, tad tā jau ir — traģēdija.

Zigmunds Grafts

•

Vīrieši pārmainās: 50 gadu vecumā viņiem nav vairs to ideālu, kas bijuši 20 gadu vecumā. Sievietes nepārmainās: 50 gadus vecus vīriešus viņas vēlas ar tiem pašiem ideāliem, kas viņām bijuši 20 gadu vecumā.

Zigmunds Grafts

KĀPĒC AUSTRUMBERLĪNIEŠI LAUŽAS PIE ZOBĀRSTIEM

Kāds iebraucējs no Rietumvācijas bija ieradies Berlīnē un nolēma norisķēt ar daļu draugu apmeklēšanu padomju sektorā. Kad pēc ilgās zvanīšanas un klauvēšanas pie viena drauga dzīvokļa durvīm neviens nerādījās, iebraucējs devās pie cita paziņas uz Karlshorstu. Bet arī šis gājiens bija velts, jo pie durvīm bija piesprausta zīme: „Esmu pie zobārsta. Būšu vēlu mājās." Noskumis rietumnieks devās tālāk uz Treptovu, cerībā tur atrast kādu agrāko veikala draugu. Bet arī trešajā vietā viņš sastapa tikai paziņas mazo meitenīti, kas paskaidroja: „Māmiņa un tētiņš ir pie zobārsta, un no turienes viņi vienmēr pārnāk ļoti vēlu."

Vīlies un sapīcis ciemiņš klīda par padomju sektora ielām, līdz ievēroja prāvu cilvēku baru, kas drūzmējās pie kāda zobārsta durvīm.

„Kas te Austrumberlīnē īsti notiek, ka visi kā traki laužas pie zobārstiem?" brīnījās svešnieks. „Vai tad izcēlusies kāda zobu sērga?"

„Nē, sērgas nav," viņam atbildēja, „bet zobārsta kabinets ir vienīgā vieta visā padomju joslā, kur cilvēks vēl drīkst atvērt muti!"

Jauns mūsu šachista panākums Austrālijā

Vēstule Latvijai no Adelaides

Pēdējo skaistāko panākumu mūsu šachistiem Austrālijā sagādājis kādreizējais Liepājas meistars K. Līdums. Spēcīgā 16 dalībnieku konkurencē viņš šajās dienās uzvarēja Adelaides lielākā laikraksta The Advertiser dāvātā kausa izcīņā. Sacensības notika pēc 1 zaudējuma sistēmas. Finālā K. Līdums pieveica austrālieti G. Berimani, bet pusfinālā viņš tika galā ar jauno Adelaides čempionu — latvieti G. Bērzsariņu. K. Līduma vārds Austrālijas šacha pasaulē labi pazīstams: jau 1949. g. viņš ieguva 2. vietu Dienvidaustrālijas čempionātā Adelaidē.

Adelaidē, augustā.

V. Purkalītis

Labais tonis visā pasaulē

Pieklājība un labais tonis ir relatīvas lietas. Katrā zemē un pasaules malā par pieklājību pastāv citādi uzskati, un ceļotājam ar to jārēķinās.

SIAMĀ ir nepieklājīgi ar roku aizskārt sev galvu, kā to eiropieši dažkārt dara aiz prieka vai apjukumā.

TROPU ZEMĒS vispār nav pieklājīgi žēloties par karstumu, kaut arī temperatūra būtu 50 gradu ēnā. To tā kā tā katrs pats jūt, un šādu lieku atgādinājumu tikai uzskata par takta trūkumu.

SĪRIJĀ sēru krāsa ir debeszilā, tāpat kā ķīniešiem tā ir baltā.

ANGLIJĀ nav smalki smieties par labu joku vai anekdotu, nepavisam jau skaļā balsī. Savaldība te skaitās pie izcilākiem tikumiem. Toties dižciltīgus vīrus droši var uzrunāt priekšvārdā: saka nevis sērs Kripss vai sērs Stafords Kripss, bet, ja lieto titulu sērs, tad seko tikai priekšvārds, tātad — sērs Stafords.

FRANCIJĀ uz dineju jāierodas vakarā, Beļģijā dinejas notiek pusdienas laikā, bet Spānijā neviena dineja nesākas pirms pl. 22.

SPĀNIJĀ toties jāzina, ka puķu veltei nepietiek, piem., ar pusduci skaistu rožu, bet vajadzīgi savi divpadsmit duči, jo puķes Pireneju pussalā nav nekāda reta lieta.

KOSTARIKĀ savukārt orchidejas skaitās ļoti vulgāras puķes, jo tās aug visās malās, toties daudz atzinības var iegūt par uzdāvātu margrietiņu puķīti.

Šie daži piemēri ir no Parīzē tikko iznākušās grāmatas „Uzmanību, pasaule ir jūtīga!", kurā 25 pasaules apceļotāji pastāsta par savu pieredzi dažādās zemēs, it īpaši par dažādu tautu pieklājības likumiem un paražām.

Raibā pasaule

● „Es varēju paciest to, ka mans vīrs mani sit, ka viņam ir draudzenes un ka viņš nikni dzer," teica de Luisa Poheras kundze laulību šķiršanu tiesnesim Elizabetes pilsētiņā Ņudžersijā, ASV, „bet ja viņš mani spiež iestāties komūnistu partijā, tas ir par daudz. Tādēļ gribu šķirties." Laulību šķīra.

● Angļu Pestīšanas armijas vadītājs Čechoslovakijā 65 g. vecais Pestīšanas armijas pltn. Herberts Klimpsons uzaicināts 14 dienu laikā atstāt Prāgu, jo Pestīšanas armija esot „militāra organizācija" un tās darbība neesot tikai reliģiska vien.

● Beļģu Kongo izcēlusies īsta laulību epidēmija. Vietējo apstākļu pazinēji domā, ka tā turpināsies visu 1950. gadu, jo gada beigās izbeidzas termiņš, līdz kuram Kongo vīrieši drīkst precēt vairāk nekā vienu sievu.

● Londonā 54 g. vecumā miris firsts Maksimilians Meļikovs, kas bija pēdējais kādreizējā Grūzijas karaļnama pēcnācējs un agrāk lepnas pils īpašnieks Tiflisā. Viņš pēc 1917. g. revolūcijas no Krievijas aizbēga uz Kanadu, pēc tam bija jāšanas instruktors Persijā, baletdejotājs Romā, tenisa skolotājs Sv. Remo, viesnīcnieks Nicā, profesionāls hazarda spēlētājs Monte Karlo, leopardu mednieks Kenijā, ierēdnis kādā pārtikas līdzekļu firmā Ņujorkā, sēņu pārdevējs, kādas šoferu skolas sekretārs un beidzot zirgu apkopējs Anglijā.

Ar sērām ziņojam, ka mūžībā aizgājis mūsu mīļais vīrs un tēvs

Viļums Skrastiņš

dzim. 1887. g. 28. janvārī Baižkalna pag., miris 1950. g. 30. jūlijā. Apglabāts Bad Aiblingas kapos.

Viņu mīļā piemiņā paturēs
sieva Vācijā, meitas ASV un dēls nezināmā svešumā.

S. g. 3. augustā traģiskā nāvē miris

Oskars Larsons

dzimis 1928. g. 24. novembrī. Apbedīts 1950. g. 5. augustā Jaunajos kapos Ludvigsburgā, Vācijā.

Viņu mīļā piemiņā paturēs
Viestura rotas saime.

1950. g. 6. augustā Grossauheimā traģiskā nāvē mira 8850. darba rotas piederīgais

Lucians Krūmiņš

dzimis 1904. g. 22. oktobrī Daugavpils apriņķa Asūnes pagastā.

Viņu piemiņā paturēs
8850. darba rotas komandieris un darba vīri.

Traģiskā nāvē uz mūžu šķīrās mans vienīgais dēls

Aleksandrs Elmārs Leščevskis

dzim. 1932. g. 1. XII Jelgavā, miris 1950. g. 3. VIII Lundā, Zviedrijā.

Dziļās sērās
tēvs Zviedrijā, piederīgie Vācijā un Austrālijā.

ARVĪDU OSIŅU,

ar agrāko dzīves vietu: YMCA Hostel, Flaxley Road, Shelby, Yorks, England, steidzami meklē J. Mansons, IRO Resettlement Center, (16) Butzbach, Germany. (599)

Meklē

PRECĒTU PĀRI

darbam Skotijā; sievu par pavāri un vīru par sulaini modernā lauku mājā Edinburgas tuvumā. Alga £ 2—3 nedēļā katram; ļoti labs dzīvoklis. Tuvumā dzīvo arī citi latvieši. — Thurburn, Craigerne, Peebles, Scotland. (583)

J. KĻAVIŅA GRĀMATNĪCA ZVIEDRIJĀ,
Västeras, Spantgatan 10 A,

piedāvā Vācijā un Zviedrijā iznākušās LATV. GRĀMATAS.

Pieprasiet katalogu. (600)

LATVIETE!

Ja esi 18—25 g. v., vēlies sniegt roku nicinātam jūras zēnam un mērot ceļu uz Austrāliju, tad raksti, pievienojot ģīmetni, Mr. V. Birkāns, P. M. G. Line-Section Deniliquin, N. S. W., Australia. (602)

LATVJU ENCIKLOPĒDIJA

PROF. ARVĪDA ŠVĀBES REDAKCIJĀ

ir plašākais un vērtīgākais trimdas izdevums. Tā faktos, skaitļos, konstatējumos un izvērtējumos rāda, kas mūsu brīvā Latvija bija, — no tā atsākšim viņas atjaunošanu. Daudz gluži jauna par Latviju pirms 1940. g., par okupāciju, par trimdas dzīvi, — viss par dzimteni un mūsu tautu. Katrā burtnīcā 60—65 ilustrācijas, kartes, diagrammas, mākslas darbu attēli, ģīmetnes uc.

Iznākušas 3 burtnīcas; 4. burtnīca iznāks augusta vidū. Tās nav un nebūs dabūjamas grāmatu galdos, bet parakstāmas pie mūsu pārstāvjiem —

Vācijā pie Latvijas apgāda Švābu Gmindē — samaksājot ik pa 2 burtn. uz priekšu DM 6,—.

Atjaunojiet savu abonementu. Vēl pieņem jaunus abonentus.

(591) Apgāds TRĪS ZVAIGZNES, Stokholmā

LATVIJAS PĀRSTĀVJI, ABONĒŠANAS UN SLUDINĀJUMU MAKSA ārzemēs

Abonēšanas maksa minēta par eksemplāru mēnesī, bet sludinājumu maksa par vienslejīgas nonparelles iespiedumrindas aizņemamo telpu, par vienreizīgu 10 iespiedumr. un par vienreizīgu 5 iespiedumr. sludinājumu.

ANGLIJĀ: galvenais pārstāvis un Anglijas abonentu kartotēkas vadītājs A. Veinbergs, 41, Carysfort Rd., London N. 16.
E. Andriņa, 37, Earls Court Rd., London W. 8.
E. Rirdans, 10, Winchester Rd., London N. W. 3.
Abonem. £ —/6/—; slud. —/1/1; —/6/3; —/3/9.

ASV: P. E. Irbe, 1800, Sterling Place, Brooklyn 13, N. Y.
A. Blimanis, 509, 4th Street, S. E. Washington, D. C.
Ed. Dobelis, 503, 2nd Street, N. W. Waverly, Iowa.
Arv. Lūsis, Rt. 3, Coldwater, Miss.
Rūd. Krafts, Zion Lutheran Church, Dalton, Minn.
V. Puriņš, 1028, Fulton E., Grand Rapids, Mich.
J. Upesleja, 5322, W. Wisconsin Ave, Milwaukee 13, Wis.
P. Lapsiņš, c/o O. C. Livingston, Union City, Ind.
A. Ozoliņa, 1533, N. Burling St., Chicago 10, Ill.
J. Kājiņš, 600, Tremont St., Boston, Mass.
Abonem. $ 1,—, pa gaisa pastu 2,50; slud. 0,19; 1,04; 0,62.

AUSTRĀLIJĀ: galvenais pārstāvis un Austrālijas redakcijas un abonentu kartotēkas vadītājs A. Šmits, Lawley House, Canberra, A. C. T.;
A. Strazdiņš, 64, St. John Street, Windsor S. 1, Melbourne, Vict.
E. Liepiņš, Migrant Workers Hostel Wallgrove, Rooty Hill (Sydney), Hut F 12, N. S. W.
A. Priedītis, 32, St. Mary St., Camperdown (Sydney), N. S. W.
O. Strauts, P. O. Box 1560, G. P. O. Adelaide, S. A.
A. Medenis, Migrants Centre, Staff, Bl. B, Bathurst, N. S. W.
L. Kukure, 13, Seventh Ave, Alberton, via Adelaide, S. A.
V. Ešots, 218, Brown St., Adelaide, S. A.
E. Meija, 286, St. Georges Terrace, Perth, W. A.
A. Zariņš, Holding Camp Greta. N. S. W.
Dž. Raudziņš, Accomm. Centre Holding, via Northam, W. A.
V. Brutāns, Manager of canteen 234, Greta, Migration Centre, near Maitland, N. S. W.
Vilis Eglīte, Migrant Holding Centre C. J. C. Somers, Vic.
V. Buks, McIllwraith Str., Everton Park, Brisbane, Q.
Abonem. £ —/7/—; slud. —/1/4; —/7/3; —/4/5.

BEĻĢIJĀ: galvenais pārstāvis un Beļģijas abonentu kartotēkas vadītājs K. Erkens, 127, rue du Fleurus, Chatelet.
Latv. Sark. Kr. Beļģijā, 28, rue Jacques Jordaens, Bruxelles.
Abonem. B. fr. 35; slud. 7; 36; 22.

BRAZĪLIJĀ: E. Leimanis, Sao-José dos Campos, L. C. B. Est. de Sao-Paulo.
Abonem. $ 1,—; slud. 0,19; 1,04; 0,62.

DĀNIJĀ: A. Upīte, Prags Boulevard 71, Kobenhavn.
V. Briedis, Postbox 312, Kobenhavn V.
Abonem. D. kr. 6,—; slud. 0,94; 5,20; 3,12.

DIENVIDAFRIKĀ: E. Dancigers, „Happy Acres", off Gordon Rd., Somerset West, C. P., South Africa.
Abonem. $ 1,—; slud. 0,19; 1,04; 0,62.

FRANCIJĀ: E. Baumane, 56, rue Michal Foch, Lorient.
K. Biraniece, 31, rue de Seine, Paris 6-ème.
Abonem. Fr. fr. 300; slud. 48; 270; 162.

HOLANDĒ: A. E. Pariss, Herschelstraat 50, den Haag.
Abonem. H. fl. 3,—; slud. 0,38; 3,10; 1,86.

JAUNZĒLANDĒ: Vl. Auziņš, 42, Averill Street, Shirley, Christchurch.
Abonem. £ —/7/—, pa gaisa pastu, pasūtinot pie mūsu galvenā pārstāvja Austrālijā A. Šmita 1/3/—; slud. —/1/4; —/7/3; —/4/5.

KANADĀ: I. Batraks, P. O. Box 1006, Sta. C, Toronto 3, Ont.
Brīvā Balss, Canadian Latvian Newspaper, Box 295, Term. A, Toronto, Ont.
H. Drepaļs, 10186, Waverley St., Montreal, P. Q.
A. Kalniņš, 240, Grace St., Toronto, Ont.
V. Ziediņš, Latviešu grāmatn. 98, Morse St., Toronto 8, Ont.
Abonem. $ 1,—; slud. 0,19; 1,04; 0,62.

NORVĒĢIJĀ: H. Dzelzkalns, Jerpefaret 7, Voksenlia, Oslo.
Abonem. N. kr. 5,50; slud. 1,03; 5,75; 3,45.

SPĀNIJĀ: Dž. Zimkeits, Gran via 13, Bilbao.
Abonem. $ 1,—; slud. 0,19; 1,04; 0,62.

VENECUĒLĀ: J. Henkusens, Medicatura Rural, Sanare, E-do Lara.

ZVIEDRIJĀ: Latvju Vārds, Postgiro 156382, Prenumerationkonto för Latvija, Box 15079, Stockholm 15.
Abonem. Zv. kr. 3,—; slud. 0,58; 4,70; 2,80.

LCK apgāds LATVIJA

LATVIEŠI — PALICĒJI VĀCIJĀ,

sievietes un vīrieši, arī invalidi, kas ir bez darba un prot vācu valodu, var nopelnīt DM 10—15 dienā, strādājot dažas stundas. Tuvākas izziņas sniedz Niederrheinverlag „Der Notruf", Duisburg, Universitätsstr. Pieprasījumiem lūdz pievienot pastmarkas atbildei. (382)

KOKGRIEZĒJI, DAIĻAMATNIEKI!

Pieņemu pārdošanā labus kokizstrādājumus — svečturus, šķīvjus, statuetes uc. Piedāvājumus lūdzu sūtīt ar paraugiem, nepiemirstot minēt cenu DM vai $ un vēlamo norēķināšanos.

LATVJU GRĀMATA,
(604) Waverley, Iowa, US.

Izceļojot neaizmirstiet iegādāties

K. Rozes vārdnīcas

	DM
K. Roze, Latv. angl. vārdnīca . . .	9,—
K. Roze, Angl. latv. vārdnīca . . .	7,—
V. Bērtiņa, Mājas cepumi, ies. . . .	4,80
J. Jaunsudrabiņš, Baltā grāmata . .	6,—
Ed. Virza, Straumēni	4,75
Pie Dzintara jūras, dziesmu krājums	3,50
M. Tvens, Toma Soera piedzīvojumi .	1,—
E. Rirdans, DievPutniņš	4,50

Sagatavošanā:

TĒVIJAS KALENDĀRS 1951. g. 23. gada gājums

KABATAS un SIENAS KALENDĀRI 1951. g.

Atkalpārdevējiem parastā atlaide.

ED. ALAINIS,
(13b) Memmingerberg, postlagernd. (601)

SKOLAS GRĀMATAS:

	DM
V. Bērziņa-Baltiņa, Latviešu valodas gramatika	4,80
E Blese, Latv. literāt. vēsture, vecāk. un vidējais posms	6,—
A. Bumbērs, Fizika II, Gaisma, mēchanika, magnētisms un elektrība	7,—
K. Kaufmanis, Viens, divi, trīs . . . Aritm. tautsk. 1. kl.	2,50
K. Kaufmanis, Matēmat. teorija, tautskolas kurss	2,—
Tēvu valod. māc. tautsk. 3. kl., gramatika	3,—

Izsūta ar pēcm. + porto. Grāmattirgotājiem atlaide.

MĀRTIŅŠ BĒRZIŅŠ,
(14a) Schwäbisch Gmünd, Artillerie-Kaserne. (597)

LATVIJAS

ABONEMENTS VĀCIJĀ,

pasūtinot individuāli (līdz 3 eks. uz vienu adresi), maksā ar piesūtīšanu DM 4,— par eks. mēnesī, pasūtinot kollektīvi (vairāk par 3 eks.) DM 3,90 mēn., uz ārzemēm DM 4,00 mēn., uz ASV pa gaisa pastu DM 8,50 mēn.; atsevišķa numura cena DM 0,30.

SLUDINĀJUMI VĀCIJĀ

maksā DM 0,90 par vienslej. nonpareilles iespiedumrindas aizņemamo telpu; vienreizīgs 10 iespiedumrindu slud. DM 5,—; vienreiz. 5 iespiedumr. slud. DM 3,—. Grāmatu apgādu un tirgotāju sludinājumiem, piesūtot tos tieši apgādam, aprēķinām 50% atlaidi.

Abonementu pieteikumus, sludinājumus un iemaksas Vācijā pieņem mūsu pārstāvji nometnēs, kā arī apgāds tieši.

Abonementa un sludinājumu maksu ārzemēs un turienes pārstāvju sarakstu izziņojam vairākas reizes mēnesī īpašā sludinājumā.

LCK apgāds LATVIJA,
(14a) Schwäbisch Gmünd,
Artillerie-Kaserne, US Zone,
Germany (tālr. Schw. Gmünd 2155)

Domas par Āziju

Sakarā ar pēkšņo kaŗa uguns iedegšanos Korejā un vēl neuzminamiem turpmākiem notikumiem Indoķīnā, Malajas telpā, Formozā uc. rietumu pasaules ar sambām un raspām piegaudotās ausīs ir pamodinājusi draudīga sirēnas kaukšana.

Daudziem politiķiem un politisko notikumu komentētājiem šai kritiskajā situācijā vienīgo iespēju skumji pasmaidīt dotu pašu, agrāk runāto un rakstīto vārdu atcerēšanās. Tomēr — melnā darbā, kas šūts ar baltiem diegiem, nav patīkami raudzīties, it sevišķi pašiem skroderiem nē!

Tādēļ nule viena otra attapusies galviņa piemin veco Ļeņina tezi: Ceļš uz Parīzi un Londonu ved caur Pekingu, Kalkutu un Singapūru. Tai pašā laikā arī Pandits Nēru pateicis zīmīgu un vērā liekamu patiesību: rietumu pasaule nesaprot Āzijas sirdi! Šie vārdi ir viena no smagākām apsūdzībām pret rietumu civilizāciju un reizē arī pierādījums Ļeņina viltīgajai tāļredzībai. Šīsdienas Āzijas traģēdijas pirmie pionieŗi bija „baltie sahibi" — laimes dēkaiņi, kas pirms gadu simtiem ieradās tur un ar savu karalisko valdību svētību nodibināja saimniecisko un politisko koloņiju varu. Kas zina, cik gaŗa nuļļu bezgalība būtu skaitlim, ja kāds varētu sameklēt angļu, franču un holandiešu tirdzniecības firmās un valsts archīvos dokumentus par peļņas summām, kas iegūtas Āzijas telpā?

Liekas gan, ka katrā lorda pilī vai Amsterdamas lieltirgotāja namā — katrs ķieģelis ir svaidīts indiešu vai malājiešu strādnieku sviedriem — vislētākajiem sviedriem visā pasaulē, atskaitot MVD nometnes. Bet ko ir saņēmuši šie skrandaiņu miljoni kā pretvērtību? — Raibas katūna lupatas, ķemmītes un spogulīšus, jā — arī spogulīšus, kuŗos skatīdamies tie pamazām izauga ārā no pirmatnējās vientiesības un atskārta, ka, izņemot ādas krāsu, citas nekādas sevišķas atšķirības starp viņiem un baltajiem kungiem nav.

Tiesa, karavīriem, tirgotājiem un dēkaiņiem vēlāk sekoja arī kristīgās ticības misionāri. Tas piešķīra notikumiem zināmas sūtības cēlumu. Kur baltais karavīrs — kuģu piestātnei piemērotā līcī nošvilināja iedzimto būdas un apkāva „dumpiniekus", tur pacēlās cietoksnis, gubernātora pils, tirdzniecības nami un tikai pēc tam kāda skola vai baznīca. Nepieciešamība bija ieroči un nauda, bet ideja — laika kavēklim. Viss tika sākts otrādi un aplami! Dieva vārds t. i. kristīgā morāle tapa nelietīgi valkāta, sēkla krita uz akmeņiem un sakalta.

Vienreizīgo iespēju rast auglīgu zemi pašā Āzijas sirdī un labot kļūdas deva nelaiķis Gandijs. Bet šis milzis neatrada starp politiskajiem komersantiem sev līdzvērtīgus partneŗus un lielu daļu sava mūža pavadīja badodamies cietumos. Ar viņa traģisko nāvi Āzija zaudēja vienīgo un pēc gara satversmes īsto politbiroja pretinieku. Rietumu pasaule otru pasaules kaŗu p a z a u d ē j a. Velns ievāca ražu, un arī Āzijas karaliskajiem gubernātoriem bija jāatstāj savas marmora pilis. Simtgadīgās un bēdīgās misijas gals tapa izmisīgi glorificēts ar demokratiskās varas nodošanu „tautas rokās". Bet jaunie varas nesēji Indijā, Pakistānā, Burmā, Indonēzijā, Indoķīnā uc., tāpat kā viņu tautas (ar maz izņēmumiem), ir nepilnīgi sagatavoti smagajiem pienākumiem. Lai gan daudzi ir baudījuši izglītību Oksfordā vai citā kādā ievērojamā universitātē, viņu politiskā izglītība ir neglābjami samaitāta ar rietumu slavenās civilizācijas tikpat slaveno morālo principu trūkumu un divkosību.

Viltīgo balto „sahibu" ir nomainījis dzeltenais! Bet kādēļ tad šie miljoni pēkšņi sakustējušies? Buda atveŗ savas akmens acis un ar šausmām redz, ka radies lielāks pravietis par viņu! Pravietis, kas sola zemi, brīvību un vienlīdzību parīju un kuliju leģioniem, pravietis, kuŗa apustuļi, viltīgi smīnēdami, nosēstas nicināta ēnā, sauc to par biedru un skubina laupīt salaupīto.

Tā nav tikai laicīgā manta un rupijas, kā šie miljoni alkst. Jaunās reliģijas mērķis ir bailību un pazemību, ko kristiešu tirgotāji gadiem ilgi nelietīgi izmantojuši, pārvērst masveidīgā un bezbailīgā naidā — Āziju ziātiem!

Ģeniālais slepkava un vergu vadonis sācis sava repertuāra jauno pirmizrādi Tālajos austrumos. Pāri Āzijai uzgleznotas milzīgas dekorācijas un miljoni tic, ka tur saule, koki un zieds ir īsti. Vai tam pretiniekam, kas savu kaŗa kalpu sirdis spēj uzmundrināt tikai ar dolariem!

Valentīns Pelēcis

Draudi Dienvidkorejas pagaidu galvaspilsētai

Tokio (D). — Komūnistu gaidītā lielofensīva pret Dienvidkorejas pagaidu galvaspilsētu Taigu sākās ceturtdien. Trešdien 100 amerikāņu supercietokšņu, nometot gandrīz 1000 tonnu bumbu, mēģināja izklīdināt komūnistu kaŗaspēka koncentrējumus. Ziemeļkorejieši divās tilta gala pozicijās bija savilkuši vairāk nekā 40.000 vīru. Amerikāņu lidmašīnas bumbu tepiķiem noklāja 12 km gaŗu 6 km platu territoriju. Kā tagad izrādās, komūnistu plānoto ofensīvu šis uzlidojums, ko uzskata par smagāko kopš invāzijas Normandijā, varēja aizkavēt tikai nepilnas divi dienas. 8. armijas virspavēlniecība tagadējo ziemeļkorejiešu uzbrukumu uzskata par nopietnu draudu visai Taigu frontei.

Lai paralizētu komūnistu ofensīvu, ceturtdienas rītā, gaismai austot, divas amerikāņu divīzijas savukārt sākušas uzbrukumu tilta gala pozicijai pie Vegvanas. To ievadīja ļoti spēcīga artilērijas uguns un aviācijas uzlidojumi. Ģenerāļa Mekartūra galvenā mītne ziņo, ka cīņas ir ļoti asiņainas, sevišķi pie kāda pakalna, kas nosaukts par lopkautuvi. Lai šo ofensīvu reālizētu, amerikāņi bija spiesti atvilkt pirmo flotes kavalērijas divīziju no Činju sektora. Tagad kļuvis zināms, ka Apvienoto nāciju kaŗaspēks, kas šai telpā sāka uzbrukumu pirms piecām dienām, atkal atvilcies 40 km atpakaļ, atstājot ienaidnieka rokās visu iepriekš iegūto territoriju. Par jauniem komūnistu kaŗaspēka koncentrējumiem ziņo arī no Pohangas; no šīs frontes daļas pa jūru evakuēta kāda dienvidkorejiešu divīzija, kas jau vairākas dienas bija ielenkta.

Amerikāņu laikraksts Time sakās zinām, ka dzelzceļa tuneļa saspridzināšanā piedalījušies tikai 10 amerikāņu kaŗavīru — 4 matroži, 4 flotes kājnieki un 2 virsnieki. Tie visi bija brīvprātīgie. Kamēr divi komandas locekļi palika piekrastē, lai apsargātu laivu, pārējie astoņi ar smagiem spridzekļiem nakts tumsā sasniedza tuneli un piestiprināja lādiņus dzelzceļa sliedēm. Vēlāk no amerikāņu iznīcinātāja novērots, ka tunelī gan iebraucis kāds ziemeļkorejiešu vilciens, bet otrā galā vairs nav parādījies. Tunelis ir 400 m gaŗš un savieno Ziemeļkoreju ar Mandžūriju un padomju Klusā okeana piekrasti.

Ņujorkas lielvecākais būs ASV vēstnieks Meksikā

Vašingtona (E). — BBC ziņo, ka prezidents Trūmens par Savienoto valstu vēstnieku Meksikā nolēmis iecelt līdzšinējo Ņujorkas lielvecāko Viljemu Odvajeru. Šis lēmums vēl jāapstiprina senātam. Odvajers dzimis Īrijā un 20 gadu vecumā tikai ar 24 dolariem iecelojis Savienotajās valstīs. Iztiku sākumā viņš pelnīja, strādādams par pārdevēju, matrozi, kurinātāju un mūrnieku. 1917. g. Odvajers iestājās Ņujorkas policijā un sāka studēt jurisprodenci. Odvajers sevišķi izcēlās ar noziedznieku apkaŗošanu, strādādams par tiesnesi. 1945. gadā viņu ievēlēja par Ņujorkas lielvecāko. Otra pasaules kaŗa laikā Odvajers brīvprātīgi iestājās armijā, uzdienēdams par brigādes ģenerāli.

„Oranžu sula un zivju eļļa jaunajai princesei"

ANNA, MERIJA, MARGARETA VAI VIKTORIJA? — VIĻUMA IEKAŖOTĀJA PĒCTECE 32. AUGUMĀ — VECTĒVS PRIECĪGO VĒSTI UZZINA MEDĪBĀS

PRINCESE MARGARETA TAGAD CETURTĀ TROŅA PRETENDENTE

Londona (md). — Vai jaunpiedzimušo britu karaļnama princesi sauks Annu vai Meriju, vai arī laimīgie vecāki izvēlēsies Elīzabetes, Margaretas vai Viktorijas vārdu, — šis jautājums tagad nodarbina labu daļu britu sabiedrības gan Lielbritānijā, gan tālajās dominijās, pēc tam, kad galvenais jautājums laimīgi noskaidrojies: princeses Elīzabetes un viņas vīra Edinburgas hercoga cerības piepildījušās un mazais princis Čārlzs dabūjis māsiņu.

Sešas mārciņas smagais zilacainais zīdainis, kas šīs pasaules gaismu ieraudzīja 15. augustā pl. 11.50 klusā istabā Londonas Clarence House otrā stāvā, reizē ar savu piedzimšanu jau ieguvis trešās tiesības uz Lielbritānijas karaļa troni, tūlīt pēc troņmantinieces princeses Elīzabetes un sava brālīša prinča Čārlza. Princese Margareta troņa mantošanas secībā tagad nobīdīta ceturtajā vietā. Pēc britu karaļnama tradicijām jaunpiedzimušajai nebūtu pienācies princeses tituls, ja karalis Džordžs VI jau pirms Čārlza piedzimšanas nebūtu izdevis īpašu dekrētu par šī titula piešķiršanu visiem Elīzabetes bērniem.

Jaundzimušā karaļnama locekļa rūpīgi izsekotie radu raksti sniedzas vismaz 1000 gadu atpakaļ Anglijas vēsturē. Mazā princese ir 849. gadā dzimušā Alfrēda Lielā pēctece 39. augumā, bet mātes līnijā, tā saviem senčiem var pieskaitīt arī Viļumu Iekaŗotāju, kas dzīvoja pirms 32 paaudzēm. Princeses brālis Čārlzs 14. novembrī sasniedz 2 gadu vecumu. Laimīgā māte patlaban ir 24 g. veca, dzimusi 1926. g. 21. aprīlī, bet tēvs, Grieķijas prinča Andrēja dēls princis Filips, dzimis 1921. g. 10. jūnijā.

Priecīgo vēsti pirmais uzzināja laimīgais tēvs, kas visu rītu bija pavadījis blakus telpā. Viņš tūlīt pa tālruni zvanīja karalienei Elīzabetei uz Bekinghemas pili un uz Balmoralas pili Skotijā karalim Džordžam, kas patlaban atradās putnu medībās un kuŗu izdevās sameklēt tikai pēc stundas. Tāpat vēsti tūliņ paziņoja vecvecmātei karalienei Mērijai un prinča Filipa mātei. Tūlīt pēc tam pirmajam notikumu pavēstīja iekšlietu ministram Idam, kā arī Londonas lordmajoram. Londonieši, kas jau visas pēdējās dienas rūpīgi uzmanīja Klarenshausa apkārtni, uzgavilēja, kad pie nama ieejas parādījās ar roku rakstītais oficiālais biļetēns, kas vēstīja par princeses piedzimšanu un meitas un mātes labo veselību. Oficiālu paziņojumu tautai izlika arī Londonas lordmajors. Stundu pēc princeses piedzimšanas no Haidparka un Londonas Tauvera reizē atskanēja 41 salūtšāviens. Karaliene Elīzabete, jauzu apsveikta, ieradās Klarenshausā piecas minūtes pirms dzemdībām. Dzemdībās bija klāt četri ārsti, kas arī parakstīja oficiālo biļetēnu.

Belmoralas pilī pa to laiku karaļa sekretārs pabeidza jau iepriekš līdz pusei izpildītās telegrammu blankas, kas svarīgo vēsti aiznesa uz visiem britu imperijas stūŗiem. Princese Margareta, kas priecīgo notikumu arī uzzināja Skotijā, izteicās, ka viņa esot ļoti, ļoti aizkustināta un iepriecināta. Savu prieku izteica arī Vindzoras hercogs Biaricā, piezīmējot, ka Elīzabete ar Filipu gaidījuši meiteni. Visu pēcpusdienu un vakaru Klarenshausu apmeklēja ārvalstu sūtņi un diplomāti, nododot savu valdību apsveikumus. Austrālijā un citās britu imperijas vietās uz brīdi pārtrauca teātŗa un kino izrādes, un ļaudis skaļi izteica savu sajūsmu. ASV radio raidītāji pārtrauca raidījumus, lai iestarpinātu jauno vēsti. Šķiet, ka vienīgais, kas notikumus uzņēma vislielākā mierā, bija mazais princis Čārlzs.

Pēc vecām tradicijām, kas izskaidrojamas ar seniem vēstures notikumiem, drāmatiskām bērnu samainīšanām Anglijas galmā utt., līdz pat pēdējam laikam visās dzemdībās karaļnamā obligāti bija jābūt klāt britu iekšlietu ministram. Šo noteikumu kā pārāk novecojušu atcēla tagadējais karalis Džordžs VI, un, jau piedzimstot princim Čarlzam, iekšlietu ministrs gaidīja blakus telpā un nevis dzemdību istabā. Veco tradiciju pēdējo reizi ievēroja, piedzimstot princesei Margaretai, bet, piemēram, nākot pasaulē vēlākai karalienei Viktorijai, jau dažus mirkļus pēc viņas piedzimšanas to „pārbaudīja" pusducis valdības ministru, ieskaitot Velingtonas hercogu un asistējot Kenterberijas archibīskapam un Londonas bīskapam. Diezgan viltīgi izrīkojās vēlākais karalis Džordžs, kas Sendringhemas pilī savā laikā piedzima ātrāk nekā uz turieni paspēja atsteigties no Londonas izsauktais iekšlietu ministrs.

Mazās princeses kristības apmēram pēc četrām vai piecām nedēļām izdarīs Anglijas baznīcas galva Kenterberijas archibīskaps. Princese būs ģērbta tai pašā kristību tērpā, kuŗā savās kristībās bija ģērbts arī viņas vecvecvectēvs karalis Eduards VII. Jaundzimušās princeses šūpulī gulējis jau viņas brālis un māte. Kā visi citi Lielbritānijas pavalstnieku bērni, arī jaunā princese saņems pārtikas kartītes un oranžu sulu par 5 centiem pudelē, kā arī zivju eļļu par brīvu no vietējās pārtikas valdes.

Komūnistiski katoļi par DM 15.—

Berlīne (md). — Kā ziņo Hamburgas Die Welt, kādam Rietumberlīnes žurnālistam nejauši izdevies atklāt padomju licencētās filmu sabiedrības DEFA nekaunīgu mēģinājumu viltot padomju joslas filmu nedēļas apskatu „Der Augenzeuge" (Aculiecinieks). Sabiedrība Berlīnes padomju sektorā uzņēmusi kādu katoļu procesiju baznīcas priekšā, ar lūgšanu krellēm un dziesmu grāmatām. Pretim procesijai brašā solī nācis komūnistiskās „miera kustības" demonstrācijas gājiens ar lieliem plakātiem: „Nost ar dolaru imperiālismu!" un „Rokas nost no Korejas!" Katoļu procesija tūdaļ lielā steigā pajukusi, un tās dalībnieki, ar garīdzniekiem priekšgalā, pievienojušies komūnistu demonstrācijas gājienam.

Šī aina, kas domāta nedēļas apskatam „Aculiecinieks", viscaur viltota, jo procesijas „ticīgie katoļi" visi bijuši par 15 markām salīgti statisti. „Aculieciniekam" par nelaimi to visu redzējis īsts aculiecinieks.

Vēl viens ierocis kominforma rokās

Londona (md). — Komūnistu kontrolētā Starptautiskā žurnālistu organizācija IOJ, kuŗas galvenais miteklis ir Prāgā, nupat paziņojusi, ka tās trešais kongress notiks 15.—17. septembrim Helsinkos. Kā paskaidroja organizācijas ģenerālsekretārs, čechu komūnists J. Hroneks, kongress bijis paredzēts jau šī gada martā Parīzē, bet atlikts „franču valdības nedraudzīgās nostājas dēļ," kas Hronekam un daudziem citiem organizācijas locekļiem no dažādām valstīm liegusi ieceļošanas vīzas.

Komūnistiskā IOJ pacēlusi balsi arī kominforma inspirētās Stokholmas „miera akcijas" labā, īpašā uzsaukumā aicinot visu zemju žurnālistus parakstīt Stokholmas peticiju un ar to „nostāties miera mīļotāju pusē". Šinī sakarā Centrālās un Viduseiropas, Baltijas un Balkānu valstu Starptautiskās brīvo žurnālistu federācijas IFFJ eksekutīvā komiteja paskaidro, ka Prāgas organizācija nepavisam nepārstāv aiz dzelzs aizkara palikušo valstu žurnālistu brīvo un patieso domu, bet ir vienīgi viens no daudzajiem instrumentiem kominforma rokās un kalpo cīņai pret demokratiskās pasaules brīvo presi. Tādēļ IOJ vietā visdrīzākā laikā būtu jādibina īsti demokratiska visas pasaules žurnālistu federācija, kuŗai arī būtu jāsāk praktiska rīcība pret preses brīvības ierobežošanu aiz dzelzs aizkara. Jau pagājušā gada beigās no komūnistiskās IOJ aizgāja Amerikāņu laikrakstu ģilde, Britu nacionālā žurnālistu ūnija, kā arī beļģu un franču žurnālistu organizācijas.

Brīvo žurnālistu federācijas IFFJ korespondenti arī ziņo par metodēm, ar kādiem Maskavas satelītvalstīs vāc parakstus Stokholmas peticijai. Bukarestā daudzi iedzīvotāji publiski apsūdzēti par zvērinātiem tautas ienaidniekiem, jo atteikušies parakstīt peticiju. Šī paša iemesla dēļ sākta nikna akcija pret ungāru bīskapu Jozefu Peterī, apvainojot viņu un visu viņa ģimeni par fašistiem. Kā norāda New York Herald Tribune, Budapeštas radio uzbrukumi Peterī ir asākie, kādi pret katoļu baznīcas amatpersonām vērsti kopš Mindcenti prāvas. Polijā savukārt trīsvīru „miera komitejas" apstaigā pilsētas un ciemus, iegriežoties katrā mājā un dzīvoklī, lai izspiestu parakstus Stokholmas peticijai. Ļaudis, kas par šiem apmeklējumiem iepriekš uzzinājuši, mēģina izvairīties, aizejot no mājām, bet pēc dažām stundām parakstu vācēji klāt atkal. IFFJ korespondents no Čechoslovakijas ziņo, ka fabriku strādniekiem bijis jāstāv pat rindā, lai komiteju uzraudzībā nodotu parakstus.

Starptautiskā brīvo žurnālistu apvienība nosoda IOJ akciju Stokholmas kampaņas atbalstīšanai un aicina visus demokratiskās pasaules žurnālistus atklāt šīs akcijas patiesos mērķus, kas ir — panākt rietumos morālu atbruņošanos, kamēr imperiālistiskā Padomju savienība neatlaidīgi vairo savu militāro spēku. Bez tam komūnisti šo „miera kampaņu" izmanto par jaunu terrora līdzekli pret iedzīvotājiem viņu pārvaldītajās zemēs.

POĻU IMIGRANTS ATSAKĀS CĪNĪTIES AMERIKĀŅU ARMIJĀ

Čikaga (md). — Amerikāņu iestādes patlaban izmeklē sūdzību pret 24 g. veco poļu imigrantu Tedu Virvu, kas iesaukšanas komisijā atteicies cīnīties ASV armijā. Ja viņš par kaut ko cīnīšoties, tad būšot Polijā, paskaidroja Virva. Kad iesaucamam norādīja tādā gadījumā atgriesties Polijā, viņš atbildēja, ka to nevarot darīt, jo Polija tagad esot pilna krieviem. Viņš vēloties palikt ASV, bet nedomājot kļūt amerikāņu pilsonis. Virva bija pats pirmais čikagietis, kas stājās iesaukšanas komisijas priekšā, saskaņā ar jaunajiem iesaukšanas likumiem.

DAŽOS VĀRDOS

Nāves sods Rumānijā paredzēts visām tām personām, kas mēģinās kautkādi sabotēt bruņotos spēkus. Šis ir jauns padomju satelītvalstu likumdošanas akts, jo rietumos par mēģinājumu izdarīt noziegumu nāves sodu nekad nepiespriež.

Ar amerikāņu šautenēm Berlīnē tuvākajā nākotnē apmācīs britu kaŗavīrus. Vēlākās apmācības kurss paredzēts arī amerikāņu kaŗavīriem ar britu šautenēm.

Komūnisti atkal apšaudījuši kādu britu iznīcinātāju, kas devās uz Hongkongu. Uguns atklāta no trim salām. Uz komūnistu provokāciju atbildējis arī iznīcinātājs. Uguns kaŗakuģim tomēr nav nodarījusi nekādus zaudējumus, un tas iebraucis Honkongā.

19.000 vīru tuvākā nākotnē iesauks Norvēģija, lai pastiprinātu aviācijas, flotes un sauszemes kaŗaspēka vienības. Oktobrī iesaukums martā atlaistajiem notiks arī Holandē, lai apmācītu viņus ar jaunajiem amerikāņu ieročiem.

Četrīši pagājušā otrdienā piedzimuši Rietumsomijā. Divi ir zēni un divi meitenes. Piedzimstot katrs bērns svēra apmēram 1700 gramu. Mātes un četrīšu veselības stāvoklis esot labs.

Studentu kongress Prāgā izsvilpa britu akadēmiskās jaunatnes priekšsēdi Dženkinsu, kad viņš ierosināja nepieņemt politiskas rezolūcijas. Vēlāk kongresa dalībnieki oficiāli nolēma, ka Dženkinss aizstāv imperiālismu un pārdevies kapitālistiem. Pret šo rezolūciju balsoja britu, dāņu un skotu delegācija.

58.000 tonnu kaŗa materiālu Francija jau saņēmusi no Savienotajām valstīm Atlantika pakta ietvaros. Tā ir ceturtā daļa no visiem paredzētajiem ieročiem. Neraugoties uz komūnistu aģitāciju, kuģi bez starpgadījumiem izkrauti Šerburas ostā un ieroči nogādāti noliktavās.

Padomju savienība jau veselu gadu nopūlas, lai parakstītu ar Spāniju preču apmaiņas līgumu. Izmantojot arabu valstu starpniecību, Maskava piedāvājusi ģenerālim Franko labību un naftu, un par to vēlējusies saņemt dzīvsudrabu, kas nepieciešams tērauda norūdīšanai, lai to izlietotu ieroču ražošanai.

Divi ASV pavalstnieki apcietināti uz poļu tvaikoņa Batory, kad tas pienāca Sauthemptonas ostā Lielbritānijā. Viens no apcietinātajiem ir kāds Ņutons no Ņujorkas, kas ar hidroplānu nolaidās 170 km no ASV piekrastes un lūdza uzņemt uz tvaikoņa. Otrs apcietinātais saucas par Kempbelu. Viņš uz Batory uzlavījies Ņujorkas ostā.

885 Mīlbergas koncentrācijas nometnē mirušo vāciešu saraksts nesen uziets kādas firmas barakā padomju joslā, ziņo Cīņas grupa pret necilvēcību. Citos atrastajos dokumentos atzīmēta statistika par nāves cēloņiem. Baraka kādreiz piederēja padomju slepenajai policijai MVD.

Deviņi gadi cietumā amerikāņu tiesa piespriedusi 18 g. v. čechu spiedzei Sandnerovai. Viņa sniegusi regulāru informāciju par ASV vienību stiprumu un apbruņojumu.

Jau vairāk nekā 10 komūnistu laikraksti uz trim mēnešiem aizliegti Rietumvācijā. Uz tikpat ilgu laiku slēgtas arī spiestuves, kur tie iznāca. Trešdien Reinas-Vestfāles britu civilās pārvaldes priekšnieks ģenerālis Bišops savukārt aizliedzis visus komūnistu laikrakstus šai zemē.

FDJ aģitācijas vienības pēdējā laikā mēģina iefiltrēties Rietumvācijā, lai te piekoptu komūnistisko propagandu.

Jau 71 proc. amerikāņu izsakās par Rietumvācijas apbruņošanu, konstatējis Gallupa institūts. Vēl maijā par to iestājās tikai nepilni 30 proc.

Padomju kuģu konvojs, kurā ietilpa 18 ... tvaikoņi, novērots lielajā Beltā; tas devies Kategata virzienā.

Par vācu komūnistu laikrakstu slēgšanu ārlietu ministram Bevinam iesniedzis protestu Lielbritānijas komūnistu vadonis Pollits, norādīdams, ka tā ir preses brīvības apspiešana.

85.000 rezervistu paredzēts iesaukt Savienotajās valstīs novembrī un decembrī. Kopš Korejas konflikta sākšanās amerikāņi jau iesaukuši 185.000 vīru.

Par tirdzniecību ar zīdaiņiem tur aizdomās vairākas Melburnas un Sidnejas slimnīcas, ziņo austrāliešu prese. Neprecētu sieviešu ārlaulības bērnus par 50—100 mārc. pārdodot bezbērnu pāriem. Viktorijā vien esot ap 400 šādu pāru, kas gaida uz adoptējamiem bērniem.

Noslēpumainas zemūdenes Norvēģijas piekrastē pēdējās nedēļās novērotas trīs gadījumos, pēdējo reizi šaurajā Raftsundā starp Lofotu salām. Iestādes lietu izmeklē.

Krabju gaļas sūtījumu no Pad. savienības, ap 80 t, atteikušies izkraut no kuģa Ņujorkas ostas strādnieki, jo nevēloties Amerikā nekādas krievu preces. Kuģis Parthia devies tālāk uz Bostonu, bet paredzams, ka arī tur krabjus neņems pretim un tie būs jāved atpakaļ.

Plānus par „mākslīgu planētu" radīšanu, par kādām savā laikā jau minēja ASV aizsardzības ministrs Forestals, atkal no jauna cilā amerikāņu militārās aprindas, sakarā ar palielinātiem līdzekļiem militārai pētniecībai. No šādiem ķermeņiem ārpus zemes pievilkšanas sfairas būtu iespējams novērot un pētīt ienaidnieka territoriju, izgatavot kartes, diriģēt starpkontinentālus tālšāviņus utt. Domā, ka prezidents Trūmens steidzinās šos pētījumus, lai krievi neaizsteigtos rietumiem priekšā.

PADOMJU VIRSNIEKS AUSTRIJĀ NOGALINĀJIS TRĪS CILVĒKUS

Vīne (E). — Padomju militārās iestādes un austriešu policija kopš pirmdienas ievadījusi akciju, lai apcietinātu kādu krievu virsnieku, kas nogalinājis trīs cilvēkus. Vispirms viņš nošāvis divus sarkanarmiešus, kas vēlējušies to apcietināt Vīnes priekšpilsētā Neušatē. Pēc tam virsnieks uz ielas apturējis kādu automobili. Kad tā šoferis liedzies paklausīt viņa pavēlēm, virsnieks izvilcis pistoli un nošāvis arī to, ievainojot līdzbraucēju. Austrijas valdības aprindās izsakās, ka slepkava ir kāds padomju virsnieks, kas dezertējis no sarkanarmijas.

Kapitālistisko domāšanu izdzīt grūti...

Tāpat kā daudzās citās zemēs, arī Itālijā komūnisti jau kopš 1948. g. noorganizējuši savu „aģitātoru universitāti". Kurss ilgs un stingrs. Nākošajiem funkcionāriem iekaļ galvās pamatīgu porciju Kremļa gudrību. Bet normālo cilvēka dabu vienmēr tomēr neizdodas izdzīt. Tā nesen „universitātes" gala pārbaudījumā notikusi šāda saruna:

Biedrs skolotājs jautā audzēknim: „Iedomāsimies, ka tu manto 3 zemes gabalus. Ko tu ar tiem darītu?" — Atbilde nāk bez domāšanas: „Vienu es nodotu strādnieku ģimeņu mājiņu būvei, otru par apmācību laukumu sarkanarmijai un trešo — strādnieku bērnu silēm."

„Lieliski," priecājas pārbaudes komisija. „Un tagad pieņemsim, ka tev ir divritenis..." — „Pagaidiet, pagaidiet," uztraukts iesaucas jaunais partijas biedrs, „man tiešām i r viens, — un tas pieder man pašam. To es nevienam neatdošu!"

(J)